

A1: Обавезни општеобразовни предмети

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи фонд часова:

111

Разред:

први

- Проширивање и продубљивање знања о српском књижевном језику;
- Развијање и неговање језичке културе, поштовање правила књижевног (стандардног) језика у усменом и писаном изражавању;
- Подстицање ученика на усавршавање говорења, писања и читања, као и неговање културе дијалога;
- Оспособљавање за ефикасно комуницирање;
- Упознавање књижевне уметности;
- Унапређивање знања о сопственој култури и културама других народа;
- Развијање хуманистичког и књижевног образовања на најбољим делима српске и светске културне баштине;
- Упућивање ученика на истраживачки и критички однос према књижевности;
- Обезбеђивање функционалних знања из теорије и историје књижевности;
- Развијање трајног интересовања за нова сазнања.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод у проучавање књижевног дела	Увођење ученика у свет књижевног дела и књижевност као науку и уметност	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: - разликује врсте уметности и њихова изражајна средства - објасни појам и функцију књижевности као уметности и однос књижевности и других уметности - наведе научне дисциплине које се баве проучавањем књижевности - увиђа разлику између усмене и писане књижевности - разликује књижевне родове и врсте - одреди тему, мотив, слику, фабулу, лик и идеју у књижевном делу - износи своје утиске и запажања о књижевном делу, тумачи његове битне чиниоце и вреднује га	- Врсте уметности, подела уметности - Књижевност као уметност, књижевност и друге уметности - Историја књижевности, теорија књижевности, књижевна критика - Лирика као књижевни род: народна лирска песма и уметничка лирска песма по избору - Епика као књижевни род: епска народна песма (предлог „Кнежева вечера“), приповетка по избору и роман (предлог Драгослав Михаиловић „Кад су цветале тикве“) - Драма као књижевни род: драма по избору - Процена остварености исхода – тест	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе и учења Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (111 часова) Место реализације наставе и учења - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе и учења - Приликом обраде драмског дела могућност посете позоришној представи и гледање снимка позоришне представе, а након тога разговор о драмском тексту и његовој позоришној реализацији. Такође је ову наставну тему могуће обрађивати током целе
Књижевност старог века	Упознавање ученика са митологијом, репрезентативним делима старог века	- објасни значај митологије за античку књижевност и развој европске културе - наведе имена аутора, називе обрађених дела и класификује их по културама којима припадају, књижевним родовима	- Сумерско-вавилонска књижевност: Еп о Гилгамешу (анализа одломка) - Митови: о Танталу, Сизифу, Нарцису; митови о Троји:	

	и њиховим значајем за развој европске културе	и врстама објасни универзалне поруке књижевности старог века	Парисов суд, Одисеј и Пенелопа, Ахил, Едип... - Хеленска књижевност: Хомер: Илијада (одломак) - Софокле: Антигона (одломак) - Стари и Нови завет (текстови по избору) - Процена остварености исхода	школске године, па на пример структуру и одлике драмског дела обрадити на примеру „Ромеа и Јулије“, а структуру и одлике лирске и епске народне песме обрадити током реализације теме Народна књижевност - Народна књижевност се може обрадити по мотивима (рад у групама) Пређење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - тестове практичних вештина Оквирни број часова по темама - Увод у проучавање дела (15 часова) - Књижевност старог века (13 часова) - Средњовековна књижевност (12 часова) - Народна књижевност (13 часова) - Хуманизам и ренесанса (10 часова) - Општи појмови о језику (7 часова) - Фонетика (10 часова) - Правопис (10 часова) - Култура изражавања (21 часова)
Средњовековна књижевност	Упознавање са споменицима јужнословенске културе, развојем писма и језика, делима средњовековне књижевности	- наведе најзначајније споменике јужнословенске културе, језик, писмо и век у ком су настали - именује ауторе и дела - разуме поетику жанрова средњовековне књижевности - лошира обрађене текстове у историјски контекст - објасни значај средњовековне књижевности за српску културу	- Почети словенске писмености: Црнорица Храбар : „Слово о писменима“ - Рад Ђирила и Методија - Словенска писма и развој књижевног језика - Најстарији споменици јужнословенске културе - Свети Сава : „Житије светог Симеона“ (одломак) - Јефимија: „Похвала кнезу Лазару“ - Деспот Стефан Лазаревић; „Слово љубве“ - Процена остварености исхода – тест	
Народна књижевност	Указивање на народну књижевност као израз колективног мишљења и осећања, ризницу народних обичаја, чувара моралног и националног кодекса	- разликује лирске, епске и лирско-епске песме - учи одлике усмене уметности речи (колективност, варијантност, формулативност) - процењује етичке вредности изнете у делима народне књижевности - тумачи ликове, битне мотиве, фабулу, сниже, композицију и поруке у одабраним делима - упоређи уметничку интерпретацију стварности и историјске чињенице	- Врсте народне књижевности - Лирска народна песма „Овчар и девојка“, „Зао господар“ (предлог) - Епска народна песма „Бановић Страхиња“, Марко пије уз Рамазан вино“, „Бој на Мишару“ - Лирско-епске песме (по избору) - Народне проза (бајка по избору) - Кратке народне прозне врсте (избор) - Процена остварености исхода	
Хуманизам и ренесанса	Упознавање са поетиком хуманизма и ренесансе, њеним најзначајним представницима и књижевним делима	- наведе најзначајније представнике и њихова дела - објасни значење појмова хуманизам и ренесанса - наводи и на обрађеним делима образлаже одлике епохе - упоређи вредности средњег века са вредностима хуманизма и ренесансе	- Поетика хуманизма и ренесансе, најзначајнији представници - Франческо Петрарка: „Канцонијер“ (избор сонета) - Ђовани Бокачо: „Декамерон“ (приповетка по избору) или Данте Алигијери „Пакао“ (приказ дела, одломак)	

	Указивање на проучавање језика као система, упознавање са његовом функцијом, друштвеном условљеношћу и историјским развојем	- објасни функцију језика и појам језичког знака - разуме природу модерног књижевног (стандардног) језика - наведе фазе развоја књижевног језика до 19. века - наведе дисциплине које се баве проучавањем језичког система	- Вилијам Шекспир: „Ромео и Јулија“ - Сервантес: „Дон Кихот“ (одломак) - Процена остварености исхода - Место језика у људском друштву, битна својства језика, језик и комуникација - Књижевни језик, језичка норма и стандардизација - Језички систем и науке које се њиме баве - Књижевни језици код Срба до 19. века - Процена остварености исхода	
Општи појмови о језику			- Фонетика и фонологија - Гласови књижевног језика и њихов изговор - Гласовне алтернације сугласника (звучних и беззвучних; с:ш, з:ж, н:м; к,г,х:ч,ж,ш и к,г,х:ц,з,с; алтернације ненеписаних са предњонепчаним сугласницима), самогласника (промена о у е и умекшаност сугласника, непостојање а, промена сонанта л у вокал о) и упрошћавање сугласничких група са правописним решењима - Акценти књижевног језика - Процена остварености исхода – тест	
Фонетика	Сстицање знања из области фонетике (фонологије) књижевног језика и способности да се та знања примене у говору и писању	- правилно изговара гласове и акценте књижевног језика - разликује гласовне алтернације	- Главне алтернације сугласника (звучних и беззвучних; с:ш, з:ж, н:м; к,г,х:ч,ж,ш и к,г,х:ц,з,с; алтернације ненеписаних са предњонепчаним сугласницима), самогласника (промена о у е и умекшаност сугласника, непостојање а, промена сонанта л у вокал о) и упрошћавање сугласничких група са правописним решењима - Акценти књижевног језика - Процена остварености исхода – тест	
Правопис	Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	- уме да се служи правописом - примени знања о гласовним алтернацијама у складу са језичком нормом - примени употребу великог и малог слова у складу са језичком нормом - подели речи на крају реда у складу са језичком нормом	Главне норме писања великог и малог слова (на почетку реченице, наслови и натписи, властита имена, имена народа, географски појмови, небеска тела, празници, установе и организације, присвојни придеви на –ов и –ин, куртоазна употреба великог слова, вишечлана имена земаља и остала вишечлана имена, помоћне речи у именима, називи серијских и апстрактних појмова, звања, титуле...)	

Култура изражавања	Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове	- опише стања, осећања, расположења, изрази ставове, донесе закључке у усменом и писаном изражавању - разликује функционалне стилове - препозна и примени одлике разговорног и књижевноуметничког функционалног стила - попуњава формуларе, уплатнице, захтеве и слично у складу са језичком нормом	- Подела речи на крају реда - Језичке вежбе - Стилске вежбе - Врсте функционалних стилова-основне одлике - Разговорни функционални стил - Књижевноуметнички функционални стил - Попуњавање формулара, захтева, уплатница и сл. - Школски писмени задаци 4 x2+2 - Домаћи задаци	
--------------------	---	--	--	--

Кључне речи садржаја: античка књижевност; средњовековна књижевност; народна књижевност; књижевност хуманизма и ренесансе; фонетика

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

70

Годишњи фонд часова:

Разред:

други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Барок, класицизам, просветитељство	Упознавање са европским културним, духовним и мисаоним тенденцијама 17. и 18. века и њиховим утицајима на српску књижевност	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: - наведе особености барока, класицизма и просветитељства и њихове представнике у књижевности - препозна на обрађеним делима одлике просветитељства - објасни значај Доситејевог рада за српску културу и књижевност - направи паралелу у обради истих мотива у европској и српској књижевности	- Барок и класицизам; поетика, главни представници у нашој и европској књижевности - Молијер: „Тврдица“ - Просветитељство у Европи и код нас - Књижевно - просветитељски рад Доситеја Обрадовића - Доситеј Обрадовић: „Живот и прикљученија“ (одломци) - Јован Стерија Поповић: „Тврдица“ (одломци) - Процена остварености исхода	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходама наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе и учења Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (70 часова) Место реализације наставе и учења - Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе и учења - Могућност гледања екранизације неких од дела реалистичке књижевности Пређење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања Оквирни број часова по темама - Барок, класицизам, просветитељство (11 часова) - Романтизам (14 часова) - Реализам (13 часова) - Морфологија са творбом речи (10 часова) - Правопис (9 часова) - Култура изражавања (13 часова)
Романтизам	Упознавање са поетиком романтизма, представницима и делима европске и српске књижевности	- наведе представнике романтизма и њихова дела - уочава и образлаже одлике романтизма - изнесе свој суд о књижевним делима користећи стечена знања и сопствена запажања - препозна и усвоји вредности националне културе и разуме/поштује културне вредности других народа	- Романтизам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) - Пушкин: „Цигани“ (одломак) - Хајне: „Лорелај“ или Ш. Петефи: „Слобода света“ - Вук Караџић - рад на реформи језика и правописа, рад на сакупљању народних умотворина, лексикографски рад - Значај 1847. године - Петар Петровић Његош: Хуманистичко-филозофске мисли „Горског вијенца“ (тумачење гномских израза по избору) - Бранко Радичевић: „Кад млидија умрети“ - Ђура Јакшић: „На Липару“ - Јован Јовановић Змај: „Ђулићи“ и „Ђулићи увеоци“ (избор) - Лаза Костић: „Santa Maria della Salute“	

Реализам	Упознавање са поетиком реализма, представницима и делима европске и српске књижевности	- наведе представнике праваца и њихова дела - дефинише одлике реализма и препозна их на обрађеним књижевним делима - тумачи уметнички свет и стваралачке поступке у структури обрађених дела	- Процена остварености исхода - Реализам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) - Балзак: „Чича Горио“ (одломци по избору) - Гогољ: „Ревизор“ (одломак) - Милован Глишић: „Глава шећера“ - Лаза Лазаревић: „Ветар“ - Радое Домановић: „Данга“ - Симо Матавуљ: „Поварета“ - Бранислав Нушић: „Госпођа министарка“ - Војислав Илић: „Сиво, суморно небо“ - Процена остварености исхода
Морфологија са творбом речи	Систематизовање знања о врстама речи, њиховим облицима и основним правилима грађења речи	- одреди врсту речи и граматичке категорије - употреби у усменом и писаном изражавању облике речи у складу са језичком нормом - препозна просте, изведене и сложене речи - препозна основне принципе творбе речи	- Морфологија у ужем смислу - Врсте речи - Именске речи и њихове граматичке категорије - Глаголи, Граматичке категорије глагола - Прилози, предлози, везници, речце, узвици - Основни појмови о извођењу речи - Основни појмови о творби сложеница и полусложеница. - Процена остварености исхода
Правопис	Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	примени правила одвојеног и састављеног писања речи у складу са језичком нормом	- Спојено и одвојено писање речи (писање бројева и изведеница од њих, писање заменица и заменичких прилога, спојени предлога и других речи, глаголи и речце, писање негације) - Основна правила спојеног, полусложеничког и одвојеног писања
Култура изражавања	Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и	изражава размислијања и критички став према проблемима и појавама које намећу књижевни текстови али су и део свакодневног живота	- Лексичке вежбе - Стилске вежбе - Домаћи задаци - Школски писмени задаци

	правописа примењује у усменом и писаном изражавању у складу са језичком нормом, Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове	примени одлике новинарског стила	2x2+2 - Писање вести, извештаја, интервјуа и других облика новинарског изражавања - Милутин Миланковић: „Кроз васиону и векове“	
--	--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: барок; класицизам; просветитељство; романтизам; реализам; морфологија

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

64

Годишњи фонд часова:

Разред:

трећи

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Модерна	Упознавање са основним одликама модерне, представницима и њиховим делима	- наведе одлике праваца, представнике и њихова дела - анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	- Одлике симболизма и импресионизма - Шарл Бодлер: „Албатрос“ - Богдан Поповић: „Предговор Антологији новије српске лирике“ - Алекса Шантић: „Претпразничко вече“ - Јован Дучић: „Благо цара Радована“ (избор) или песма по избору - Милан Ракић: „Долап“ или „Јасика“ В. П. Дис: „Можда спава“ или С. Пандуровић: „Светковина“ Б. Станковић: дело по избору - Процена остварености исхода	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе и учења Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (64 часа) Место реализације наставе и учења - Теоријска настава се реализује у учionicи Препоруке за реализацију наставе
Међуратна књижевност	Упознавање ученика са одликама међуратне књижевности, представницима и делима	- наведе одлике праваца, представнике и њихова дела - анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	- Одлике међуратне књижевности и представници у светској и српској књижевности - Тагоре: „Градинар“ (избор)“ - Душан Васиљев: „Човек пева после рата“ - Милутин Бојић: „Плава гробница“ - Милош Црњански: „Сеобе I“ (одломак) - Иво Андрић: „Мост на Жепи“ или приповетка по избору - Растко Петровић: „Ђули говоре“ или И. Андрић: „Ех Ponto“ - Процена остварености исхода	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања Оквирни број часова по темама - Модерна (11 часова) - Међуратна књижевност (11 часова) - Савремена књижевност (9 часова) - Лексикологија (7 часова) - Синтакса (7 часова) - Правопис (7 часова) - Култура изражавања (12 часова)
Савремена књижевност	Упознавање ученика са одабраним	изнесе своје утиске о прочитаним делима савремене српске књижевности	Савремена српска књижевност у другој половини 20. века	

	делима савремене књижевности	- уочи одлике савремене књижевности на прочитаним делима - уочи разлику између књижевног дела и његове интерпретације у филмској и позоришној уметности	- Савремена поезија - (по избору обрадити песму Васка Поле, Миодрага Павловића или Десанке Максимовић) - Савремена проза - Иво Андрић: „Проклета авлија“ - Савремена драма – Душан Ковачевић: драма по избору - Процена остварености исхода	
Лексикологија	Упознавање ученика са основама лексикологије	- препозна и одреди вредност лексеме - наведе примере синонима, антонима, хомонима, жаргона...	- Синонимизија - Хомонимија - Антонимија - Полисемија - Састав лексике српског књижевној језика - Дијалектизми - Архаизми и историзми - Вулгаризми - Неологизми - Жаргонизми - Термини - Фразеологизми - Евалуација- тест	
Синтакса	Систематизовање знања о синтакси	- одреди синтаксичке јединице у реченици - препозна типове зависних, независних реченица и напоредних конструкција	- Синтаксичке јединице - Основне реченичне и синтагматске конструкције - Систем зависних реченица - Систем независних реченица - Напоредне конструкције	
Правопис	Оспособљавање ученика за примењивање знања из језика и правописа у складу са језичком нормом	- примени правописне знаке у складу са језичком нормом - употреби интерпункцију у складу са језичком нормом - примењује правописна правила у писању скраћеница	- Правописни знаци - Општа правила интерпункције у реченици - Скраћенице - Процена остварености исхода	
Култура изражавања	Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењују у усменом и	- износи став, користи аргументе и процењује опште и сопствене вредности у усменом и писаном изражавању - примени одлике административног стила - примени вештину комуникације у ситуацијама везаним за струку	- Лексичке вежбе - Стилске вежбе - Домаћи задаци - Говорне вежбе - Школски писмени задаци 2x2+2	

	писаном изражавању Оспособљавање ученика да попуњавају административне обрасце у складу са језичком нормом и користе функционални административни стил			Писање молбе, жалбе, биографије...	
--	---	--	--	--	--

Кључни појмови садржаја: модерна; међуратна књижевност; савремена књижевност; синтакса; лексикологија

Назив предмета: СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 74

Разред: први

- Овладавање српским као нематерњим језиком у оквиру програмом предвиђених садржаја;
- Усвајање граматичких садржаја и лексике;
- Усвајање правилног изговора и писања (ортоепских и ортографских правила);
- Оспособљавање за комуникацију у свакодневним животним ситуацијама;
- Оспособљавање ученика за самостално усмено и писмено изражавање;
- Упознавање ученика са значајним карактеристикама културе народа који говоре српским језиком;
- Упознавање ученика са српским књижевним делима и другим типовима текстова;
- Развијање интересовања ученика за даље учење српског језика;
- Овладавање терминологијом у оквиру подручја рада.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Фонетика	Оспособљавање ученика за правилан изговор гласова српског језика и правилно акцентовање речи.	- правилно артикулише гласове српског језика, - разликује акцентоване и неакцентоване речи, - примењује основна правила акцентовања речи.	- Вокалски и консонантски систем стандардног српског језика. - Основе акцентског система српског језика. - Алтернације гласова.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује у оквиру следећих облика наставе: - теоријска настава са вежбама Место реализације наставе - учионица Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити путем: - праћења остварености исхода, - тестова знања. Оквирни број часова по темама: - фонетика (10 часова) - морфологија (10 часова) - творба речи (10 часова) - синтакса (10 часова) - правопис (6 часова) - култура изражавања (14 часова) - књижевност (14 часова). <u>Препоруке за реализацију садржаја програма</u>
Морфологија	Упознавање ученика са правилном употребом врста и облика речи.	- разликује врсте речи, - правилно употребљава род и број именских речи, - правилно употребљава лице, род и број глагола, - разликује глаголе по виду и роду; - разликује основне лексиколошке категорије.	- Врсте речи и њихове граматичке категорије. - Речи са деklinацијом, речи са конјугацијом. - Глаголски облици – лични и нелични. - Основне лексиколошке категорије.	
Творба речи	Упознавање и оспособљавање ученика за примену правила творбе речи.	правилно гради различите типове твореница.	Изведене и сложене речи (улога префикса, суфикса и спојних вокала у грађењу речи).	

Синтакса	Оспособљавање ученика за правилно грађење синтагми и реченица.	- прошири просту реченицу зависним члановима, - препознаје врсту комуникативне реченице, као и њену функцију.	- Основни реченични чланови (одредбени и допунски), изражавање лексемама и синтагмама. - Врсте реченице по комуникативној функцији.	Наставни програм <i>српског као нематеријег језика</i> за средњу школу представља продужетак програма основне школе и обезбеђује континуитет наставе овог предмета. Стога, неопходно је да се наставник упозна са садржајем програма предмета <i>српски као нематеријег језика</i> за основну школу.
Правопис	Оспособљавање ученика за примену правописних правила српског језика.	примењује правописна правила српског језика.	- Карактеристике фонетског правописа (посебно с обзиром на гласовне алтернације). - Велико и мало слово. - Састављено и растављено писање речи. - Правописни знаци и знаци интерпункције.	Ниво знања ученика из основне школе, у погледу овладаности српским језиком, веома је различит. Зато настава <i>српског као нематеријег језика</i> не може бити једнообразна и у њој се морају уважавати различите могућности и потребе ученика различитих средина и различитих материјних језика. При том се у наставу наглашено укључује принцип индивидуализације и спровођење диференцираног рада на различитим нивоима ученичког знања.
Култура изражавања	Оспособљавање ученика за усмено и писмено изражавање.	- комуницира на српском језику у складу са темом или ситуацијом; - даје комплексније одговоре на постављена питања и поставља питања.	- Тематика: - Школа; - Занимања; - Из живота младих; - Свакодневни живот. - Комуникативне функције: исказивање осећања и ставова. - Богатење ученичког речника новом општом и стручном лексиком. - Писмени задатак (један годишње). - Домаћи задаци.	С обзиром на то да је основни циљ наставе овога предмета продуктивно овладавање српским језиком и оспособљавање ученика за комуникацију у свакодневним ситуацијама, организација ове наставе треба да се базира на принципима комуникативног приступа у усвајању и учењу језика.
Књижевност	Упознавање са различитим књижевним родовима и врстама и значајним делима српске књижевности.	- разликује књижевне родове и врсте и користи познавање жанровских посебности при интерпретацији књижевног дела у настави - чита, препричава и тумачи књижевноуметничке и остале типове текстова, - анализира идејне аспекте текстова обухваћених школским програмом.	- Вук Стефановић Караџић – сакупљач народних умотворина; - Избор из лирске народне поезије („Српска дјевојка“, „Дјевојка и сунце“, „Мајка Јова у ружи родила“); - Епска народна песма – „Косовка Дјевојка“; - Легенде и предања о Светом Сави; - Народна бајка (по избору) – „Дјевојка бржа од коња“, „Међедовић“, „Виберче“; - Бранислав Нушић: „Госпођа министарка“ (одломак); - Лаза Лазаревић: „Први пут с оцем на јутрење“; - Јован Јовановић Змај: „Ђулићи“ и „Ђулићи увеоци“ (избор); - Десанка Максимовић: „Сребрне плесачице“; - Ђура Јакшић: „Вече“; - Иво Андрић: „Мост на Жепи“ – одломак; - Радое Домановић: „Вођа“;	Садржаји програма из граматике повезани су са садржајима граматике у основној школи, којима се сада приступа когнитивно. Тиме се знања употпуњују и подижу на виши њиво, коригују се евентуалне грешке настале услед интерференције материјег језика и недовољно савладаних садржаја из претходних разреда. Наставу граматике треба организовати као средство учења употребе језика, без нефункционалног учења граматичких правила и парадигми. Граматичке елементе треба презентовати и увежавати у контексту, у реалним говорним ситуацијама и у књижевним и другим текстовима. Настава <i>српског као нематеријег</i>

• Избор текстова из енциклопедија и часописа за децу и младе (из различитих функционалних стилова); • Избор песама: старотрагске и савремене музике. (Обавезно треба обрадити седам дела.)	<i>Језика</i> мора бити хуманистички оријентисана и богата како језичким тако и садржајима из културе. Поред језичких, морају бити заступљени књижевни, уметнички, стручни и други потребни типови текстова. У оквиру часова књижевности обрађују се одабрани одломци из српске књижевности у складу са нивоом знања и интересовањима ученика. Поред књижевних текстова, у настави треба користити и друге пригодне текстове (научне, стручне...), преко којих ће ученици упознати различите форме изражавања у књижевном делу, различите функционалне стилове и врсте текстова. Изузетну пажњу треба посветити мотивацији ученика за рад организовано различитих метода и облика рада и разноврсним лексичким, граматичким и комуникативним вежбама. Ученике треба подстицати и на уочавање сличности и разлика српског и матерњег језика, али и ширих, културолошких карактеристика. <i>Посебне напомене</i> за остваривање појединих садржаја у оквиру тема. • У оквиру фонетике обратити пажњу на разлику у акценту речи између матерњег и српског језика. • У садржајима морфологије тежиште треба ставити на род и број именских речи (слагање именица са придевима и придевским заменицама). • Код глаголског вида увежбавати коришћење заменице и рече се (код најчешће коришћених глагола). • Код творбе речи префиксацију и суфиксацију повезати са глаголским видом. • У остваривању садржаја програма који се односе на падеже детаљније
---	--

				обрадити месна значења генитива, акузатива и локатива. Увежбавање падежа повезивати са проширивањем реченице синтагмама. • Обратити пажњу на структуру реченице и њихову комуникативну функцију. • Код глаголских облика увежбавати презент, перфект и футур I. • У области правописа обавезно треба увежбавати писање рече не. • У тематици књижевност, међу седам књижевних дела обавезних за обраду, укључити дела из <u>народне књижевности</u>. • На примерима текстова српске књижевности обнављати и систематизовати садржаје из књижевности (историја и теорија књижевности), које ученик познаје из програма прописаног за савладавање његовог матерњег језика.
--	--	--	--	---

Кључни појмови садржаја: читање, писање, слушање, говор

Назив предмета: СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК
Годишњи фонд часова: 70
Разред: други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Фонетика	Оспособљавање ученика за правилно акцентовање речи и реченица. Оспособљавање ученика за примену гласовних промена.	• примењује основна правила акцентовања речи и реченица, • правилно употребљава облике речи са гласовним променама.	• Квалитет и квантитет акцента. • Једначење сугласника по звучности. • Једначење сугласника по месту творбе. • Палатализација и сибиларизација.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује у оквиру следећих облика наставе: • теоријска настава са вежбама Место реализације наставе • учионица Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити путем: 1. праћења остварености исхода, 2. тестова знања. Оквирни број часова по темама: – фонетика (10 часова) – морфологија и морфосинтакса (12 часова) – творба речи (4 часа) – синтакса (10 часова) – правопис (4 часа) – култура изражавања (15 часова) – књижевност (15 часова). Препоруке за реализацију садржаја програма Наставни програм српског као нематерњег језика за средњу школу представља продужетак програма основне школе и обезбеђује континуитет наставе овог предмета. Стога, неопходно је да се наставник упозна са садржајем програма предмета српски као нематерњи језик за
Морфологија и морфосинтакса	Упознавање ученика са правилном употребом и оспособљавање за правилну употребу облика речи.	• правилно употребљава именнице природног мушког рода, • препознаје именнице типа singularia tantum и pluralia tantum, • правилно употребљава облике именских речи, • употребљава прилоге за време, • разликује типове глагола по виду и роду, • разликује глаголске начине, • препознаје и употребљава врсте придевских заменица.	• Именнице: - природни мушки род, - именнице типа singularia tantum и pluralia tantum. • Падежи (облици и основна значења – са предлозима и без предлога). • Прилози за место, време и начин. • Бројеви. • Обновљање: презент, перфекат, футур I. • Глаголи: - императив, - потенцијал, - глаголски вид: свршени и несвршени глаголи, - глаголски род: узајамно-повратни глаголи. • Придевске заменице.	
Творба речи	Оспособљавање ученика за примену правила творбе речи.	• правилно гради речи префиксацијом.	• Префиксација у врстама речи.	
Синтакса	Оспособљавање ученика за	• прошири просту реченицу зависним члановима,	• Неправи објекат. • Прилошке одредбе за место, време, узрок.	

	правилно грађење синтагми и реченица.	саставља временске и узрочне реченице.	- Партитивни генитив. - Врсте зависних реченица: алвербијалне.	основну школу и за први разред средње школе. Ниво знања ученика из основне школе, у погледу овладаости српским језиком, веома је различит. Зато настава <i>српског као нематеријег језика</i> не може бити једнообразна и у њој се морају уважавати различите могућности и потребе ученика различитих средина и различитих матерњих језика. При том се у наставу наглашено укључује принцип индивидуализације и спровођење диференцираног рада на различитим нивоима ученичког знања.
Правпис	Оспособљавање ученика за примену правописних правила српског језика.	примењује правописна правила српског језика.	- Употреба запете. - Писање бројева. - Писање датума.	С обзиром на то да је основни циљ наставе овога предмета продуктивно овладавање српским језиком и оспособљавање ученика за комуникацију у свакодневним ситуацијама, организација ове наставе треба да се базира на принципима комуникативног приступа у усвајању и учењу језика. Наставу граматике треба организовати као средство учења употребе језика, без нефункционалног учења граматичких правила и парадигми. Граматичке елементе треба презентовати и увежбавати у контексту, у реалним говорним ситуацијама и у књижевним и другим текстовима.
Култура изражавања	Оспособљавање ученика за усмено и писмено изражавање.	- комуницира на српском језику у складу са темом или ситуацијом, - даје одговоре на постављена питања и поставља питања.	- Тематика: - пријатељи и родбина; - становање (просторије, намештај, кућни апарати); - основне животне намирнице; - јавно објекти, службе и установе (продавница, амбуланта, пошта, ресторан); - биљни и животињски свет; - прославе и свечаности; - мерне јединице, временске одреднице. - Комуникативне функције: - оспособљавање и обраћање; - исказивање молбе; - тражење и давање упутстава; - позивање и прихватање/одбијање позива. - Проширивање језичке и лексичке грађе новим речима и фразеолошким изразима. - Писмени задатак (један годишње). - Домаћи задаци.	Настава <i>српског као нематеријег језика</i> мора бити хуманистички оријентисана и богата како језичким тако и садржајима из културе. Поред језичких, у пуној мери морају бити заступљени књижевни, уметнички, савремени садржаји и садржаји цивилизацијских тековина. У оквиру часова књижевности обрађују се одабрани одломци из српске књижевности у складу са нивоом знања и интересовањима ученика. Поред књижевних текстова, у настави треба користити и друге пригодне текстове (научне, стручне...), преко којих ће ученици упознати различите форме изражавања у књижевном делу, различите
Књижевност	Упознавање са значајним делима српске књижевности.	- чита, препричава и тумачи књижевноуметничке и остале типове текстова, - анализира идејне аспекте текстова обухваћених школским програмом, - учава и тумачи основне интеграционе	ОБАВЕЗНИ: „Смрт Омера и Мериме“; „У цара Тројана које уши“; - Бранко Радичевић: „Ђачки растањак“ (одломци); - Милован Глишић: „Глава шећера“; - Десанка Максимовић: „Грајим	

		чиниоце интерпретације књижевног дела (тему, мотиве, песничке слике, јунака, структуру, композицију, облике казивања, језичко-стилске карактеристике).	помиловање“ (<i>За калџера или За лажи изговорене из милошћа</i>); • Бранислав Нушић: „Аутобиографија“ (поглавље <i>Српски језик</i> – два одломка); • Бранко Ћопић: „Башта сљезове боје“ (приповетка по избору); • Иво Андрић: „На Дрини ћуприја“ (о Фати Авдагиној). ИЗБОРНИ: • Јован Јовановић Змај: „Песмо моја, закити се цветом“ (XLVII Ђулић); • Текст о Милени Павловић Барили; • Антологија савремених српских писаца (избор); • Пеђа Милосављевић: „Потера за пејзажима“; • Текстови из других функционалних стилова: публицистички (избор); • Избор текстова из енциклопедија и часописа за децу и младе (из различитих функционалних стилова). (Треба одабрати 2 дела)	функционалне стилове и врсте текстова. Изузетну пажњу треба посветити мотивацији ученика за рад организовањем различитих метода и облика рада и разноврсним лексичким, граматичким и комуникативним вежбама. Ученике треба подстицати и на уочавање сличности и разлика српског и матерњег језика, али и ширих, културолошких карактеристика. На примерима текстова српске књижевности обнављати и систематизовати садржаје из књижевности (историја и теорија књижевности), које ученик познаје из програма прописаног за савладавање његовог матерњег језика.
--	--	---	--	--

Кључни појмови садржаја: читање, писање, слушање, говор

Назив предмета: **СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК**
 Годишњи фонд часова: **64**
 Разред: **трети**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Фонетика	Оспособљавање ученика за препознавање акценатских целина. Оспособљавање ученика за примену гласовних промена.	• уочава разлику између акцентоване и неакцентоване речи и групе речи, • правилно употребљава облике речи са гласовним променама.	• Проклитике, енклитике. • Испостојано А. • Губљење сугласника.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује у оквиру следећих облика наставе: • теоријска настава са вежбама Место реализације наставе • учионица
Морфологија и морфосинтакса	Оспособљавање за правилну употребу облика речи.	• правилно употребљава именице женског рода на консонант, • правилно употребљава облике именских речи, • правилно компарира придеве, • разликује праве повратне и неправне повратне глаголе, • препознаје аорист, футур II.	• Именице: - именице женског рода на консонант; - проширивање падежних функција и значења. • Глаголи: - аорист, футур II; - глаголки вид (учестали глаголи); - глаголки род: неправи повратни глаголи. • Придеви: компарација.	Пређење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити путем: 1. праћења остварености исхода, 2. тестова знања. Оквирни број часова по темама: - фонетика (8 часова) - морфологија и морфосинтакса (12 часова) - творба речи (6 часова) - синтакса (10 часова) - правопис (4 часа) - култура изражавања (12 часова) - књижевност (12 часова). Препоруке за реализацију садржаја програма
Творба речи	Оспособљавање ученика за примену правила творбе речи.	• правилно гради деминутиве и аугментативе.	• Деминутиви и аугментативи.	
Синтакса	Оспособљавање ученика за правилно грађење синтагми и реченица.	• прошири просту реченицу зависним члановима, • препознаје реченице са логичким субјектом, • саставља условне и намерне реченице, • правилно употребљава безличне реченице.	• Безличне реченице. • Логички субјекти. • Неконгруентни атрибути. • Проширивање прилошко одређених значења. • Односне и изричне реченице.	Наставник треба да се упозна са садржајем програма предмета <i>српски као нематерњи језик</i> за први и други разред средње школе. Осим овладавања садржајима предвиђеним за овај разред у настави је неопходно обезбедити обнављање и утврђивање градива из
	Оспособљавање ученика за	• примењује правописна правила српског језика.	• Састављено и растављено писање речи. • Управни и неуправни говор.	

Правопис	примену правописних правила српског језика.		• комуницира на српском језику у складу са темом или ситуацијом, • даје комплексне одговоре на постављена питања и поставља питања.	• Тематика: - међуљудски односи; - култура становања; - здравље; - спорт; - саобраћај; - привреда у окружењу; - клима, атмосферске појаве; - обичаји, празници. • Комуникативне функције: - исказивање расположења, - допадања/недопадања; - предлагање и прихватање/неприхватање предлога; - честитање. • Проширивање језичке и лексичке грађе новим речима и фразеолошким изразима. • Писмени задатак (један годишње). • Домаћи задаци. ОБАВЕЗНИ: • „Бановић Страхиња“; • „Немушти језик“; • Милан Ракић: „Искрена песма“; • Милош Црњански: „Прича“ или „Живот“; • Момо Капор: „Белешке једне Ане“ (одломци из 1, 9. и 12. главе); • Лаза Лазаревић: „Ветар“ (одломак); • Александар Поповић: „Развојни пут Боре Шнајдера“ (одломак). ИЗБОРНИ: • Милован Витезовић: „Шешир професора Косте Вујића“ (одломак у коме се Коста Вујић суди са каменоресцем); • Бора Станковић: приповетка „У ноћи“ (одломак); • Текст о Сави Шумановићу; • Избор текстова песама које се певају;
Култура изражавања	Оспособљавање ученика за усмено и писмено изражавање.			Настава <i>српског</i> као <i>нематеријел језика</i> не може бити једнообразна и у њој се морају уважавати различите могућности и потребе ученика различитих средина и различитих материјел језика. При том се у наставу наглашено укључује принцип индивидуализације и спровођење диференцираног рада на различитим нивоима ученичког знања. С обзиром на то да је основни циљ наставе овога предмета продуктивно овладавање српским језиком и оспособљавање ученика за комуникацију у свакодневним ситуацијама, организација ове наставе треба да се базира на принципима комуникативног приступа у усвајању и учењу језика. Наставу граматике треба организовати као средство учења употребе језика, без нефункционалног учења граматичких правила и парадигми. Граматичке елементе треба презентовати и увежбавати у контексту, у реалним говорним ситуацијама и у књижевним и другим текстовима. Настава <i>српског</i> као <i>нематеријел језика</i> мора бити хуманистички оријентисана и богата како језичким тако и садржајима из културе. Поред језичких, у пуној мери морају бити заступљени књижевни, уметнички, савремени садржаји и садржаји цивилизацијских тековина. У оквиру часова књижевности обрађују се одабрани одломци из српске књижевности у складу са нивоом знања и интересовањима ученика. Поред књижевних текстова, у настави треба користити и друге пригодне текстове (научне, стручне...), преко којих ће ученици упознати различите форме
Књижевност	Упознавање са значајним делима српске књижевности.	• чита, препричава и тумачи књижевно уметничке и остале типове текстова, • анализира идејне аспекте текста, • уочава и тумачи основне интеграционе чиниоце интерпретације књижевног дела (тему, мотиве, песничке слике, јунака, структуру, композицију, облике казивања, језичко-стилске карактеристике).		

			Текст из функционалне стилистике: • административно правни стил; • Избор текстова из енциклопедија и часописа за децу и младе (из различитих функционалних стилова). (Треба обрадити два дела.)	изражавања у књижевном делу, различите функционалне стилове и врсте текстова. Изузетну пажњу треба посветити мотивацији ученика за рад организовањем различитих метода и облика рада и разноврсним лексичким, граматичким и комуникативним вежбама. Ученике треба подстицати и на уочавање сличности и разлика српског и матерњег језика, али и ширих, културолошких карактеристика. Приликом интерпретације књижевних дела, указивати на особености књижевних родова и врста и на језичко-стилске одлике дела. На примерима текстова српске књижевности обнављати и систематизовати садржаје из књижевности (историја и теорија књижевности), које ученик познаје из програма прописаног за савладавање његовог матерњег језика.
--	--	--	--	--

Кључни појмови садржаја: читање, писање, слушање, говор

СТРАНИ ЈЕЗИК

Циљ предмета:

Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усавајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику.

Годишњи фонд часова: 74

Разред: први

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
Разумевање на слух Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	- разуме реченице, питања и упутства из свакодневног говора (кратка упутства изговорена споро и развојно) - разуме општи садржај краћих, прилагођених текстова (рачунајући и стручне) после неколико слушања или уз помоћ визуелних ефеката (на упутствима, ознакама, етикетама) - разуме бројеве (цене, мере, тачно време и др.)	ОПШТЕ ТЕМЕ - Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) - Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) - Познати градови и њихове знаменитости - Спортови и позната спортска такмичења - Живот и дела славних људи XX века (из света науке, културе) - Медији (штампа, телевизија) - Интересантне животне приче и догађаји - Свет компјутера (распрострањеност и примена) СТРУЧНЕ ТЕМЕ - Материјали, средства, сировине и производи - Алати, машине и уређаји у струци - Припрема, производња и контрола производног процеса	- Представљање себе и других - Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) - Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) - Давање једноставних упутстава и команди - Изражавање молби и захвалности - Изражавање извињења - Изражавање потврде и негирање - Изражавање допадања и непопадања - Изражавање физичких сензација и потреба - Исказивање просторних и временских односа - Давање и тражење информација и обавештења - Описивање и упоређивање лица и предмета - Изрицање забране и реаговање на забрану - Изражавање припадања и поседовања - Скретање пажње - Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - Тражење и давање дозволе - Исказивање честитки - Исказивање препоруке - Изражавање хитности и обавезности - Исказивање сумње и несигурности
Разумевање прочитаног текста Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	- у непознатом тексту препознаје познате речи, изразе и реченице (нпр. у огласима, на плакатима) - разуме општи садржај и смисао краћих текстова (саопштења, формулара са подацима о некој особи, основне команде на машинама/компјутеру, декларације о производима, упутства за употребу и коришћење)		
Усмена продукција Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	употребљава једноставне изразе и реченице да би представио свакодневне, себи блиске личности, активности, ситуације и догађаје		

Писмена продукција Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• саставља кратак текст о одговарајућој теми • пише кратке поруке релевантне за посао (место, термини састанка) • пише краћи текст о себи и свом окружењу • попуњава формулар где се траже лични подаци	• Мере заштите и очувања радне и животне средине • Праћење новина у области струке • Пословна комуникација на страном језику релевантна за струку
Интеракција Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• на једноставан начин се споразумева са саговорником који говори споро и разговодно • поставља једноставна питања у вези са познатим темама из живота и струке као и да усмено или писмено одговара на иста (бројеви, подаци о количинама, време, датум) • напише кратко лично писмо, поруку, разгледницу, честитку • <i>На овом нивоу није предвиђена</i>	
Медијација Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација, прозодија, ритам) и морфосинтаксичке категорије (именички и глаголски наставци, основни ред речи)	
Знање о језику	• користи садржаје медијске продукције	
Медијска писменост Оспособљавање		

ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	намењене учењу страних језика (штампани медији, аудио/видео записи, компакт диск, интернет итд.)		Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност
--	--	--	--

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу.

- Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби.
- *Tag questions*
- Индиректни говор
 - а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
 - б) молбе, захтеви, наредбе
 - в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- *Yes/No* питања
- “*WH*” питања
- Директна и индиректна питања

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

- Обновити употребу одређеног и неодређеног члана
- Нулти члан уз градивне и апстрактне именице

2. Именице

- Множина именица – обновити
- Изражавање припадања и својине – саксонски генитив
- Бројиве и небројиве именице

3. Заменички облици

а) Заменице

- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице

- б) детерминатори
 - Показни детерминатори
 - Неодређени детерминатори
 - Присвојни детерминатори
- 4. Придеви
 - Обновити компарацију придева
 - *too/not... enough/not as... (as)/...than*
- 5. Бројеви
 - Обновити просте и редне бројеве
 -
- 6. Квантификатори
- ### III ГЛАГОЛСКА ГРУПА
- 1. Глаголи
 - Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу
 - Модални глаголи: *may can, must*
 - Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simple present/past (прошло време рецептивно)
 - *going to* и трајни презент за планове и намере, *going to* и *will* (за будућа предвиђања)
 - *used to*
- 2. Прилози, извођење прилога и употреба, прилози вероватноће са *may, might* и *will*
 - 3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.
 - 4. Кондиционал први

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Морфосинтаксички и фонетски садржаји**Члан**

Одређени и неодређени члан. Основна употреба.

Члан спојен с предлозима: *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан уз основне и редне бројеве.

Именица

Род именица. Правилна множина именица. Множина именица на: *-co, -go, -sa, -ga*.

Најчешћи примери неправилне множине: именице које се завршавају на консонант (*il bar, i bar*), именице које се завршавају на наглашени вокал (*la città, le città*), скраћене именице (*la foto, le foto*), једнословне именице (*il re, i re*), именице које се завршавају на *i* (*la tesi, le tesi*).

Заменице

Личне заменице у служби субјекта (*io, tu, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*).
 Наглашене личне заменице у служби објекта (*me, te, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*)
 Присвојне заменице (*mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*).
 Показне заменице (*questo, quello*).
 Упитне заменице (*chi? i che? che cosa?*)
 Неодређене заменице (*ognuno i qualcuno*).

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono i bello*; неодређени придеви *tutto*.
 Придеви на – *co* (*bianco, simpatico*), – *go* (*largo, analogo*)
 Присвојни придеви: *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*. Употреба члана уз присвојне придеве.
 Морфолошке одлике придева *questo, quello, bello i buono*.
 Неодређени придеви *ogni i qualche*.
 Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.
 Бројеви: основни бројеви, редни бројеви. Употреба основних и редних бројева при означавању датума.

Глагол

Садашње време (*Indicativo Presente*) глагола све три конјугације. Садашње време неправилних глагола: *essere, avere, andare, dare, fare, bere, venire, stare, uscire, dire, tenere*.
 Садашње време модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*.
 Употреба глагола *piacere*.
 Партиципи прошли и прошло свршено време *Passato prossimo*: прелазних и непрелазних глагола; неправилних глагола.
 Будуће време (*Futuro semplice*) глагола с правилним и неправилним основама.
 Будуће време (*Futuro anteriore*).

Прилози

Врсте прилога: за начин, место и време
 Прилошке речце *ci* и *vi*.

Предлози

Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба. Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti, dietro*.

Синтакса

Проста реченица: потврдна, упитна, одрична. *Tu sei italiano. No, io non sono italiano. (Tu) sei italiano?*

Сложена реченица:

Adesso non lavoro più, ma ho più tempo per leggere e scrivere e giocare con i miei nipoti.

Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредаби. *Nel lubretto ci sono nomi dei professori e altre informazioni utili.*

Лексикографија

Структура и коришћење двојезичних речника.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на контакт са писаном литературом, електронским садржајима и сл.

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Именце

Усвајање рода, броја и падежа именица уз помоћ детерминатива и наставака. Номинатив, генитив, датив и акузатив једине и множине са одговарајућим предлозима и без њих. Саксонски генитив.

Детерминантиви

Усвајање детерминатива као одређенице рода, броја и падежа именица (одређени неодређени, показни, присвојни, квалификативни, неодређени)

Заменице

Личне заменице у номинативу, дативу и акузативу једине и множине. Присвојне и показне заменице као детерминативи уз именицу. Деклинација неодређене заменице *jemand, niemand, etwas, nichts*

Придеви

Придеви у саставу именског предиката и у атрибутивној функцији (више рецептивно него продуктивно). Поређење придева, описна компарација са *ebenso....wie, nicht sowie*

Бројеви

Основни и редни бројеви

Предлози

Предлози са генитивом, дативом, акузативом, дативом и акузативном

Глаголи

Презент и футур јаких, слабих, помоћних, рефлексивних, сложених и модалних глагола. Перфект и претерит најфреквентнијих глагола

Реченице

Независно сложене реченице (*und, aber, oder, denn, darum, deswegen, trotzdem*)

Зависно сложене – узрочне (*weil*), временске (*wenn, als, während, bis*), концесивне (*obwohl*), релативне

РУСКИ ЈЕЗИК

Реченица

Однос реченица у сложеној реченици: независно сложене и зависно сложене реченице. Управни и неуправни говор.

Именце

Варијанте падежних наставака: локатив једине на -у; о берега/на берегу, о лесе/ в лесу, о краја/на краю; номинатив множине на -а, -я, -ья, -е: города, учителя, деревья, граждане.

Именце којима се означавају професије људи, њихова национална и територијална припадност. Промена именица на: -ия, -ие, -мя.

Именце плуралиа тантум (рецептивно).

Обнављање и систематизација основних именичких промена.

Заменице

Обнављање и систематизација заменица обрађених у основној школи: личне, упитне (кто, что, какой, какое, какие).

Одличне заменице: **никто, ничто, никакой, ничей, и неодређене заменице: кто-то, кто-нибудь, некорый, несколько** обрађивати као лексику.

Придеви

Промена придева

Поређење придева типа: страший, младаший; прост облик суперлатива: ближайший, простейший, худший.

Регија придева: уочавање разлика између руског и матерњег језика (большой чем, готовый к чему, способный к чему и сл.).

Бројеви

Принципи промена основних бројева: 1, 2, 3, 4, 5 – 20 и 30, 40, 90, 100 (остале бројеве обрадити као лексику), њихова употреба у најчешћим структурама за исказивање времена с предлозима: с – до, с – по, от – до, к идр. Исказивање времена по сату у разговорном и службеном стилу.

Глаголи

Најчешће алтернације основе у презенту и простом и будућем времену. Творбс вида помоћу префикса, суфикса и основе.

Глаголи кретања: кретање у одређеном правцу, неодређено кретање и кретање једном у оба правца: активирање до сала не обрађених глагола кретања (идти – ходить, ехать – ездить, бегать – бежать, плыть – плавать, лететь – летать, нести – носить, вести – водить, везти – возить).

Регија глагола: уочавање разлика између руског и матерњег језика (благодарить кого за что, пожертвовать кем – чем, напоминать о ком исл.).

Прилози

Прилози и прилошке одредбе за место, време, начин и количину. Поређење прилога.

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик (для с генитивом, из-за с генитивом у одредби одвајања од места и узрока, из-под с генитивом у одредби одвајања од места, к с дативом у временској одредби, по с дативом у атрибутој, просторној и узрочној одредби исл.).

Везници

Најфреквентнији прости везници у независно сложеним и зависно сложеним реченицама (а, да, и, но, или, если, пока, потому, так как, перед тем как исл.).

Реченични модели

Субјекатско – предикатски односи

Реченице са именским предикатом

- 1) копуле: **быть, стать, являться**
Его отец был врачом, а он станет инженером.
Это утверждение является спорным.
- 2) отсутствие копуле
Его брат токарь по металлу.
Она сегодня весёлая.
Он сильнее всех.

Објекатски односи

- 1) директним објектом
Мы купили новый учебник.
Я не получил ответа.
- 2) индиректним објектом

- Он их поблагодарио за помош.
 Эта фотография напоминает о прошлом.
 3) Зависном реченицом
 Брат в письме сообщает, что он летом придет к нам.

Временски односи

- Реченице с одредбом
 1) изражене прилогом
 Я пришёл раньше тебя.
 2) изражене зависним падежом
 Они вернулись к вечеру (к трём часам).
 Я сегодня работал с пяти до семи часов.

Начински односи

- Реченице са одредбом израженом прилогом
 Он хорошо говорит по-русски.
 Он пишет более красиво, чем ты.
 Она поёт красивее всех.

Узрочни односи

- Реченице са одредбом израженом зависним падежом.
 Он не приехал в срок по болезни.

Атрибутивни односи

- Реченице с атрибутом
 1) у суперлативу
 А.С. Пушкин является величайшим русским поэтом.
 2) у зависном падежу
 Я забыл тетрадь по русскому языку.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Пасивне конструкције
 est + партицип перфекта**Финалне реченице** са употребом *pour + inf.***Питања:**

Qui est-ce qui/que

Qu'est-ce qui/que

Que;

Индиректна питања**Негација**

pas du tout, non plus, personne

Казивање претпоставке

si + имперфект/кондиционал

Казивање времена

avant de, quand

Казивање жеље, воље, намере

а) субјунктивом б) инфинитивом

Одредбе за време

- дани у недељи, prochain/déjeuner; и/у а/dans; pendant/dernis;

Поређење придева**Одредбе за начин****Изрази за меру и количину**

une douzaine, une septaine, un tas de, pas mal de, environ... и сл.

Слагање времена - само са индикативом, и то:

présent - présent (истовремена радња); présent - passé composé (пре); présent - futur (после)

Именичка група

Слагање детерминаната и именица у роду и броју; разлике у изговору (где постоје) и разликовање наставака у тексту.

les déterminants interrogatifs - exclamatifs - relatifs; les déterminants indéfinis **Наставци именица и придева**

teur/trice; а/aux, аи/aux и неки изузеци на -s), ou -s/x

Глаголска група

Субјунктив презента - објаснити принцип творбе, а примењивати само у датим реченичним моделима.

Слагање партиципа перфекта са субјектом

ШПАНСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

Слагање детерминатива и именице у роду и броју, апокопирање придева уз именицу, неодређени детерминативи

(alguno, ninguno, todo, cualquiera) у различитим значењима

Tráeme algún libro de García Márquez.

Todas las mañanas, todo el mundo...

Un muchacho cualquiera...

Морфеме типичне за мушки и женски род именица и придева

muchacho/muchacha

actor/actriz

trabajador/trabajadora

generoso/generosa

као и именице и придеви који немају морфолошку ознаку рода

violinista, cantante, interesante, verde...

Глаголска група

Облици индикатива: сва глаголска времена савладана у основној школи примењивати и препознавати у тексту.

Облици субјунктива: презент

(изражавање жеља, осећања, мишљења, вероватноће)

Слагање партиципа са субјектом и пасивним конструкцијама.

Питања са упитним речима

Quién, qué, cuándo, cómo, dónde, etc.

Индиректна питања

¿Sabes si ha llegado ?

Pregúntale si ha cogido la tarjeta.

Yo te pregundo que has comprado.

Негација

Nada, nadie, ningún (o/a), nunca, tampoco.

¿ Ha venido alguien ? – No, no ha venido nadie./ Nadie ha venido.

No me gusta esta película. – A mí también.

Хипотетичне реченице (први тип)

Si te visitas el verano que viene, te llevaré a la playa.

Казивање жеље, воље, намере

- инфинитивом

- субјунктивом

Me gustaría conocer a este actor. Me gustaría que tú conocieras a mi hermana mayor. Hay que luchar contra la polución del aire y del agua. Es necesario que luchemos... ¿ Qué quieren Ustedes que haga ? El trabaja mucho para que sus hijos tengan una vida mejor

Промена значења придева у зависности од позиције уз именицу

Un hombre grande / Un gran hombre.

Казивање времена и одређе за време

Dani у недељи, mañana, ayer, pasado/próximo, que viene, durante, después de, antes de, cuando, hace..., dentro de...

Antes de haberse ido, me dejó su dirección nueva.

¿ Cuando lo viste ? Lo ví cuando regresé de viaje.

El lunes que viene, El domingo pasado, Salí hacetreinta minutos... regresa dentro de una hora...

Поређење

Más que, menos que, el/la más, tan...como,

Este libro es el más interesante que he leído. Su última película no es tan interesante como la del año pasado.

Одредбе за начин

Прилози на –mente и прилошке конструкције

Miguel maneja el coche cuidadosamente/con mucho cuidado.

Изрази за меру и количину

Mucho, un poco de, una docena de, aproximadamente, más o menos...

¿ Cuántos estudiantes han visto este programa ? – Más o menos, treinta.

Сложене реченице:

а) Зависна реченица у индикативу

Mientras vivíamos en Madrid, estudiaba español. ¿ Crees (estás segura, piensas) que aprobaremos el examen.

б) зависна реченица у субјунктиву

Употреба субјунктива презента

(временске и финалне реферице).

Пасивне конструкције

а) *ser + participio pasado*

La casa fue construida en 1984.

б) *pasiva refleja*

Se venden libros aquí.

Ортографија

Интерпункција – основна правила (са акцентом на облике који не постоје у српском језику).

Писање великог слова.

Лексикографија

Служење двојезичним речницима.

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 70

Разред:

други

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ	- разуме караће исказе који садрже фреквентне речи и структуре (информације о личности, послу, породици, кулвини, школи, ближем окружењу) - разуме најбитније информације у кратким и једноставним обавештењима (преко разгласа, на улици, на шалтеру) и правилно их користи	ОПШТЕ ТЕМЕ - Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) - Образовање (образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) - Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја - Културни живот (манifestације које млади радо посеђују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) - Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) - Медији (штампа, телевизија, електронски медији) - Интересантне животне прилике и догађаји - Свет компјутера (млади и друштвене мреже) СТРУЧНЕ ТЕМЕ - Материјали, средства, сировине и производи	- Представљање себе и других - Поздрављање (састајање, растанак, формално, неформално, специфично по регионима) - Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) - Давање једноставних упутстава и команди - Изражавање молби и захвалности - Изражавање извињења - Изражавање потврде и негирања - Изражавање допадања и непопадања - Изражавање физичких сензација и потреба - Искаживање просторних и временских односа - Давање и тражење информација и обавештења - Описивање и упоређивање лица и предмета - Изражавање забране и реаговање на забрану - Изражавање припадања и поседовања - Скртање пажње - Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - Тражење и давање дозволе - Искаживање честитки - Искаживање препоруке - Изражавање хитности и	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспект у употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичкој прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности. Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учioniци. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квалитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.
ЧИТАЊЕ	- чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова (једноставнија лична / пословна писма, позивнице, термини, проспекти, упутства, огласи) препознајући основна значења и релевантне детаље - открива значење непознатих речи на основу контекста и /или помоћу речника - очигледне предвидљиве информације (кад, где,	СТРУЧНЕ ТЕМЕ Материјали, средства, сировине и производи	- Представљање себе и других - Поздрављање (састајање, растанак, формално, неформално, специфично по регионима) - Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) - Давање једноставних упутстава и команди - Изражавање молби и захвалности - Изражавање извињења - Изражавање потврде и негирања - Изражавање допадања и непопадања - Изражавање физичких сензација и потреба - Искаживање просторних и временских односа - Давање и тражење информација и обавештења - Описивање и упоређивање лица и предмета - Изражавање забране и реаговање на забрану - Изражавање припадања и поседовања - Скртање пажње - Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - Тражење и давање дозволе - Искаживање честитки - Искаживање препоруке - Изражавање хитности и	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспект у употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичкој прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности. Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учioniци. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квалитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.

	ко, колико) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, јеловници, проспекти) као и једноставнијим стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји)	• Алати, машине и уређаји у струци • Припрема, производња и контрола производног процеса • Мере заштите и очувања радне и животне средине • Праћење новина у области струке • Пословна комуникација на страном језику релевантна за струку	обавезности 21. Искривљање сумње и несигурности	Такозвана комуникативно-интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте: • усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину • поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности • наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја • ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину • ученици су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама • учioniца постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• описује ситуације, прича о догађајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице • води једноставне разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине • реагује учтиво на питања, захтеве, позиве, извињења саговорника			
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено)			
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима	• преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације			

и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	Медијска Писменост Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима			квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруке, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава
---	---	--	--	---

				споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.
--	--	--	--	---

Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

- Систематизација свих типова упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
- а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- б) молбе, захтеви, наредбе
- Индиректни говор: само рецептивно
- а) изјаве са променом глаголских времена
- Одређене релативне клаузе
- Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе, допусне клаузе

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан
2. Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту
3. Именнице
- а) Бројиве и небројиве именнице
- б) Заменички облици

а) Заменице

- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице
- б) детерминатори
- Показни детерминатори
- Неодређени детерминатори
- Пристојни детерминатори
- 4. Придеви

- Обновити компарацију придева
- too/not... enough/not as...(as)/...than
- 5. Бројеви
- Обновити просте и редне бројеве
- 6. Квантификатори

1. Глаголи

- Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continuous; Past Simple, Past Continuous
- Обновити све употребе Present Perfect
- *Used to*
- Начини изражавања будућности, планова у будућности (*going to, will*)
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might*
- Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно),
- Present perfect passive (рецептивно)
- 3. Предлози и најчешћи прилози за оријентацију у времену и простору.
- 4. Први кондиционал (рецептивно и продуктивно), други кондиционал (рецептивно)

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

1. Именце

Властите именце и заједничке, одговарајући род и број са детерминативом: *Anna, Pietro, Belgrado, Roma, Signor Bianchi, i miei genitori, il nostro paese, questa casa, l'Italia, la Serbia, il Tirreno, l'Adriatico, le Alpi, gli Appennini; i miei genitori, mia madre, il nostro paese, i vostri figli, questo studente, questa ragazza, quell'amico, quella casa*, итд.
Системски приказ морфолошких карактеристика.

2. Члан. Употреба члана. Систематизација.

Облици одређеног и неодређеног члана. Основна употреба.

Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом.

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su i con*.

Одређени члан испред датума: *Oggi è il 25 novembre. Испред имена дана у недељи *Abbiamo lezioni di lingua italiana il mercoledì e il giovedì*.*

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена.

Партитивни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*Ho un amico italiano; Ho degli amici italiani*).

Употреба члана уз присвојни придев и именце које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nomi*).

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*.

Партитивни члан. *Mangio delle mele*. Изостављање у негативи. *Non mangio pane*. Употреба предлога *di* уз изразе који изражавају одређену количину. *Prendo un bicchiere d'acqua minerale*.

3. Заменице

Личне заменице у служби субјекта.

Нагашене личне заменице у служби објекта.

Нагашене личне заменице у служби директног и индиректног објекта.

Ненагашене личне заменице у пару: *Comprò il libro a Luigi. Glielo comprò*.

Присвојне заменице. Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице *chi? i che? che cosa?*

Неодређене заменице придеви (*niente/nulla, nessuno, qualcosa, qualche, alcuni*)

Релативне заменице (che, cui, il quale/la quale)

4. Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*. Посебне карактеристике придева *santo* и *grande* Компарација придева: *Maria è più alta di Marta. Noi siamo più veloci di voi. Maria e' la più' alta della classe.*

Апсолутни суперлатив *Maria è bellissima.*

Синтетички (органски) облици компаратива и суперлатива (релативног и апсолутног) придева *piccolo*, *grande*, *buono*, *cattivo*.

Разлика у значењу између аналитичких и синтетичких облика компаратива и суперлатива (пљг *grande* : мајјиоре; пљг *buono* : миљиоре).

Присвојни придеви. Употреба члана уз присвојне придеве.

Показни придеви: *questo*, *quello*.

Назив боја, морфолошке особености придева *viola*, *rosa*, *blu*, *arancione*.

Главни бројеви (преко 1000) и редни (до 20). Редни бројеви.

5. Предлози

Прости предлози *di*, *a*, *da*, *in*, *con*, *su*, *per*, *tra*, *fra* и њихова основна употреба.

Предлози *dentro*, *fuori*, *sotto*, *sopra*, *davanti*, *dietro*.

Употреба предлога **di** (*Marco finisce di fare i compiti. La mamma dice di non fare tardi*), **a** (*Vado a giocare. Sei bravo a pattinare. Usciamo a giocare con gli amici*), **da** (*Vengo da Belgrado. Andiamo dai nonni, in (vado in Italia, vivo nel lazio, ho un cappello in testa)*)

6. Глаголи

Салашње време (*Presente Indicativo*)

Императив (*Imperativo*), заповедни начин. Заповедни начин, за сва лица: *Fa' presto! Non tornare tardi! Non andate via senza di me. Prego Signora, entri! Mi dia un etto di prosciutto e tre tosette, per favore*

Повратни глаголи.

Употреба глагола *piacere*.
Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола: *Ho comprato un chilo di pesche. Sono andata alla stazione. Perfetto modali глагола volere, dovere, potere, sapere. Sono dovuto andare dal dentista. Ho potuto leggere i titoli in italiano.*

Кондиционал презента (*Condizionale Presente*): *Vorrei un chilo di mele, per favore! Potresti prestarmi il tuo libro di italiano?*

Футур правилних и неправилних глагола. *Noi torneremo a casa alle cinque*

Имперфект (*Imperfetto*): *C'era una volta un re e viveva in un castello.*

Плусквамперфект (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito.*

Презент конјунктива (*Congiuntivo presente*): *Penso che Maria debba studiare di più. Само рецептивно*

Прости перфект (*Passato Remoto*) творба и основна употреба: *Marco entrò e vide il computer acceso. Ma nella stanza non c'era nessuno. Правилни и неправилни глаголи.*

Плусквамперфект (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito. Само рецептивно.*

Перфект (*Passato Prossimo*) Правилних и неправилних глагола. Имперфект (*Imperfetto*). Употреба и однос перфекта и имперфекта.

7. Прилози

Потврди, одређени (*si, no*). Основни прилози *bene*, *male*, *molto*, *poco*, *troppo*, *meno*, *più* и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора. *a destra, a sinistra, dritto, davanti, dietro, sotto, sopra, su, giù*

Упитни прилози: *quando?*, *come?*, *perché?*, *dove?*

Грађење прилога од придева помоћу суфикса *mente*

8. Речца *ci* (с прилошком вредношћу), *ne*.

9. Везници.

10. Реченица:

Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику.

Упитна реченица:

С конструкцијом изјавне реченице потврдног облика и упитном интонацијом.

С конструкцијом изјавне реченице у одричном облику и упитном интонацијом.

Ред речи у реченици.

Сложена реченица: употреба везника који уводе зависну реченицу (временску, узрочну, релативну, хипотетички период)

Хипотетички период: Реална погодбена реченица: *Se hai tempo andiamo in gita. Se avrai tempo andremo in gita.*

Иреална погодбена реченица, са имперфектом у протази и аподози: *Se avevi tempo, andavamo in gita.*

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Именне

Усвајање рода, броја и падежа именица уз помоћ детерминатива и наставка. Номинатив, генитив, датив и акузатив једине и множине са одговарајућим предлозима и без њих. Саксонски генитив. п -Деклинација

Детерминативи

Усвајање детерминатива као одређенице рода, броја и падежа именица (одређени неодређени, показни, присвојни, квалификативни, неодређени)

Заменице и показне заменице као детерминативи уз

именицу. Деклинација неодређене заменице *jemand, niemand, etwas, nichts*

Придеви

Придеви у саставу именског предиката и у атрибутивној функцији (рецептивно и продуктивно). Поређење придева,

описна компарација *sa ebenso.....wie, nicht sowie*

Бројеви

Основни и редни бројеви

Предлози

Предлози са генитивом, дативом, акузативом, дативом и акузативном

Глаголски облици

Презент, перфект, претерит и футур јаких, слабих, помоћних, рефлексивних, сложених и модалних глагола. Плусквамперфект најфреквентнијих глагола

Конјунктив претерита и плусквамперфекта, потенцијал

Пасив радње (сва времена)

Реченице

Независно сложене реченице (*und, aber, oder, denn, darum, deswegen, trotzdem*)

Зависно сложене – узрочне (*weil*), временске (*wenn, als, während, bis, bevor, nachdem*), концесивне (*obwohl*), релативне, финалне (*damit*), кондиционалне реченице

РУСКИ ЈЕЗИК

Реченица

Реченице са глаголским прилозима. Употреба **нет** и **не** у реченици.

Именне

Генитив једине на –у.

Синоними, антоними, хомоними. Међујезички хомоними.

Заменице

Неодређене заменице **кто-то, кто-нибудь, некоторый, несколько**
 Одричне заменице **никто, ничто, никак**
 Опште заменице **сам, самый, любой, каждый**

Придеви

Дужи и краћи облик придева. Употреба кратког облика.

Бројеви

Редни бројеви

Глаголи

Императив

Прошло време глагола од инфинитива на сугласник

Глаголи кретања са префиксима **в-, вы-, у-, при-**

Глаголски прилози

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик (**у, около, вокруг, в, на**)

Синтакса

Реченице са кратким придевским обликом у предикату (Он болан гриппом, Я способен к математике)

Реченице са објектом у инфинитиву (Я уговорил товарища молчать)

Реченице са одредбом израженом зависним падежом (Я тебя буду ждать у памятника, Они собираются по вечерам)

Реченице са глаголским прилогом (Кончив работу, он поехал домой, Возвращаясь домой, я встретил товарища)

Реченице са одредбом израженом зависним падежом (Я тебя буду ждать у памятника, Они собираются по вечерам)

Реченице са глаголским прилогом (Кончив работу, он поехал домой, Возвращаясь домой, я встретил товарища)

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

- употреба детерминаната: редослед у реченици; употреба речи *même, autre, seul*;
- детерминанти у функцији заменице, посебно: показне заменице испред предлога *de* + именичка група; испред релативне реченице; испред партикула *si* и *là*;
- неодређене заменице;
- бројеви: основни, редни, разломачки, апроксимативни;
- род и број именица и придева специфичних за дату струку; поређење придева, посебно суперлатив.

Глаголска група

- глаголски начини и времена: презент, сложени перфект, имперфект, плусквамперфект (рецептивно), футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције:
- блиски футур, блиска прошлост; *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère*), као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrites*; презент кондиционала: *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi* императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur, sois sage!*
- партицип презента и герундив; партиципи презента и перфекта као придеви;
 - фреквентни униперсонални глаголи и конструкције.

Предлози

- најчешћи предлози; предложни изрази *à côté de, à l'occasion de, à l'aide de*;
- контраховање члана и предлога.

Прилози

- за место, за време, за начин, за количину;
- *alors* – за исказивање последице;
- место прилога;
- прилошке заменице *en* и *у* (рецептивно).

Модалитети и форме реченице

- декларативни, интерогативни, екскламативни и императивни модалитет;
- афирмација и негација; актив и пасив;
- реченице са презентативима;
- наглашавање реченичних делова помоћу формуле *c'est... qui* и *c'est ... que*.

Основни типови сложених реченица

- координиране реченице са везницима *et, ou, mais, car, ni* и прилозима/прилошким изразима *c'est pourquoі, donc, puis, pourtant, par contre, par conséquent, au contraire*;
- зависне реченице: релативне са заменицама *qui, que, où* и *dont*; компаративне са везницима/везничким изразима *comme, autant ... que, le même ... que, plus ... que, moins ... que*; временске са везницима/везничким изразима *quand, avant que/avant de+инфинитив, chaque fois que, pendant que, après que, depuis que*; узрочне са везницима *parce que* и *puisque*; (рецептивно) концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; финалне са везницима *pour+инфинитив* и *afin que/afin de+инфинитив*; хипотетичне са везником *si* (вероватни и могући потенцијал); реченице са *que* у функцији објекта (нпр. *Nous espérons que tu réussiras ton examen*); слагање времена у објектским реченицама.

ШПАНСКИ ЈЕЗИК**Глаголска група**

Облици субјунктива: презент

Сложена реченица**а) Зависна реченица у индикативу**

Mientras vivíamos en Madrid, estudiaba español. ¿Crees (estás segura, piensas) que aprobaremos el examen?

Са инфинитивом (са модалним глаголима)

Quiero viajar. Pienso viajar mañana.

Указати на изражавање узрока (porque, por), последене (si, para) и на смисао реченице са другим чешћим везницима кад се појаве у тексту.

Б) Зависне реченице у субјунктиву

Употреба субјунктива презента (изражавање футура)

С pluscuamperfecto), облици и употреба (рецептивно)

Казивање жеље, воље, намере

а) субјунктивом

б) инфинитивом

*Me gustaría conocer a este actor. Me gustaría que tú conocieras a mi hermano. Hay que luchar contra la polución del aire y del agua. Es necesario que luchemos... ¿Qué quieren**Ustedes que haga? El trabaja mucho para ayudar a sus hijos. El trabaja mucho para que sus hijos tengan una vida mejor.***Управни и неуправни говор** (потврдне, одричне и упитне реченице, императив)*Dime si/ donde/ cuando/ quién/ que...**Sabes si/ donde/ cuando/ quién/ que...**Me puedes decir donde/ cuando/ quién/ que...***Хипотетичне реченице (други тип)***Si me visitaras, te llevaría a la playa.*

Пасивне конструкције

- ујунктив прошлих времена (preterito imperfecto, preterito perfecto simple, pretérito perfecto compuesto, pretérito a) *ser + participio pasado*
 La casa fue construida en 1984.

b) *pasiva refleja*
 Se venden libros aquí

Лексикографија

Служење двојезичним речницима.

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: **32**

Разред: **трећи**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА	ПРЕДВИЂЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	Ученик ће бити у стању да: разуме нешто дуже (до 5 минута) исказе исказане јасним стандардним језиком када је реч о блиским темама из свакодневног живота (школа, породица...) разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија, које се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговорно стандардним језиком, поставља питања и тражи објашњења у вези са темом дискусије/разговора	ОПШТЕ ТЕМЕ •Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) •Храна и здравље (навице у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) •Познати градови и њихове знаменитости •Спортови и позната спортска такмичења •Живот и дела славних људи XX века (из света науке, културе) •Медији (штампа, телевизија) •Интересантне животне приче и догађаји •Свет компјутера - распрострањеност и примена	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, расстанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Искривање просторних и временских односа

ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	разуме једноставније стручне текстове (писма, информације о процесу рада у струци) који описују процесе рада и иновације у струци, а писани су стандардним језиком разуме опис догађаја и осећања разуме основни садржај као и важније детаље у различитим врстама текстова (новински чланци, извештаји, брошуре) са темама из свакодневног живота и сфере личног интересовања.	СТРУЧНЕ ТЕМЕ - Материјали, средства, сировине, препарати, намирнице; - Алати, машине и уређаји, прибор за рад, инструменти, опрема; - Припрема, производња, паковање, складиштење и контрола производа; - Организација и процес рада, пружање услуга, организација фирме, предузећа; - Људски ресурси унутар фирме: знања, опис послова, одговорности и обавезе; - Прописана документација везана за струку; - Мере заштите и очувања радне и животне средине; - Праћење новина у области струке; - Пословна комуникација на страном језику релевантна за струку	11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Изражавање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање на страном језику	једноставним средствима опише статус и образовање, будуће запослење описује делатност, фирму, процес рада или пак преприча телефонски разговор или одлуке неког договора у оквиру познате лексике образложи краће своје намере, одлуке, поступке		
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	попуњава рачуне, признанице и хартије од вредности напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу на једноставан начин опише или појасни неку шему, графикон без анализе.		

ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	поведе, настави и заврши неки једноставан разговор, под условом да је лице у лице са саговорником буде схваћен у размени идеја и информација о блиским темама у предвидљивим, свакодневним ситуацијама		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• Сажима садржај текста, филма, разговара и сл.		
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ Оспособљавање ученика за употребу језика у складу са језичким нормама	коректно употребљава једноставне структуре користећи зависне реченице (уз одређене системске елементарне грешке које глобални смисао не доводе у питање) и језичка средства којима се изразују жеље, сумње и претпоставке употребљава дискурс неопходан за пословну комуникацију		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са	• идентификује различита гледишта о истој теми		

Њима			
------	--	--	--

Кључни појмови садржаја: читање, слушање, писање, говор, знање о језику, медијација, интеркултурност

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу.

- Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одређби.

- *Tag questions*

- Индиректни говор

а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)

б) молбе, захтеви, наредбе

в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)

- *Yes/No* питања- *“If/If”* питања

- Директна и индиректна питања

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

- Обновити употребу одређеног и неодређеног члана

- Нулти члан уз градивне и апстрактне именице

2. Именице

- Множина именица – обновити

- Изражавање припадања и својине – саксонски генитив

- Бројеве и небројиве именице

3. Заменички облици

а) Заменнице

- Личне заменице у функцији субјекта и објекта

- Показне заменице

- Односне заменице

б) детерминатори

- Показни детерминаотри

- Неодређени детерминатори

- Присвојни детерминатори

4. Придеви

- Обновити компарацију придева

- too/not...enough/not as...(as)/...than
- 5. Бројеви
- Обновити просте и редне бројеве

6. Квантитиватори

III ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи
- Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу
- Модални глаголи: *may can, must*
- Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simple present/past (прошло време репетитивно)
 - *going to* и трајни презент за планове и намере, *going to* и *will* (за будућа предвиђања)
 - *used to*
2. Прилози, извођење прилога и употреба, прилози вероватноће са *may, might* и *will*
3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.
4. Кондиционал први

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Морфосинтаксички и фонетски садржаји

Члан

Одређени и неодређени члан. Основна

употреба.

Члан спојен с предлозима: *di, a, da, in, su* и *con*.

Одређени члан уз основне и редне бројеве.

Именица

Род именица. Правилна множина именица.

Множина именица на: *-co, -go, -sa, -ga*.

Најчешћи примери неправилне множине: именице које се завршавају на консонант (*il bar, i bar*), именице које се завршавају на наглашени вокал (*la città, le città*), скраћене именице (*la foto, le foto*), једнословне именице (*il re, i re*), именице које се завршавају на *i* (*la tesi, le tesi*).

Заменице

Личне заменице у служби субјекта (*io, tu, lui, lei, noi, voi, loro*).

Наглашене личне заменице у служби објекта (*me, te, lui, lei, noi, voi, loro*)

Присвојне заменице (*mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*).

Показне заменице (*questo, quello*).

Упитне заменице (*chi? i che? i che cosa?*)

Неодређене заменице (*ognuno i qualcuno*).

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono i bello*; неодређени придев *tutto*.

Придеви на *-co* (*bianco, simpatico*), *-go* (*largo, analogo*)

Присвојни придеви: *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*. Употреба члана уз присвојне придеве.

Морфолошке одлике придева *questo, quello, bello i buono*.

Неодређени придеви *ogni* и *qualche*.

Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.

Бројеви: основни бројеви, редни бројеви. Употреба основних и редних бројева при означавању датума.

Глагол

Садашње време (*Indicativo Presente*) глагола све три конугације. Садашње време неправилних глагола: *essere, avere, andare, dare, fare, bere, venire, stare, uscire, dire, tenere*.

Садашње време модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*.

Употреба глагола *ricevere*.

Партитипи прошли и прошло свршено време *Passato prossimo*: прелазних и непрелазних глагола; неправилних глагола.

Будуће време (*Futuro semplice*) глагола с правилним и неправилним основама.

Предбудуће време (*Futuro anteriore*).

Прилози

Врсте прилога: за начин, место и време

Прилошке речце *ci* и *vi*.

Предлози

Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба. Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti, dietro*.

Синтакса

Проста реченица: потврдна, упитна, одрична. *Tu sei italiano. No, io non sono italiano. (Ti) sei italiano?*

Сложена реченица:

Adesso non lavoro più, ma ho più tempo per leggere e scrivere e giocare con i miei nipoti.

Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредаби. *Nel libretto ci sono nomi dei professori e altre informazioni utili.*

Лексикографија

Структура и коришћење двојезичних речника.

Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правил

но коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на контакт саписаном литературом, електронским садржајима и сл.

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Именице

Усвајање рода, броја и падежа именица уз помоћ детерминатива и наставка. Номинатив, генитив, датив и акузатив јединичне и множине са одговарајућим предлозима и без њих. Саксонски генитив.

Детерминативи

Усвајање детерминатива као одредине рода, броја и падежа именица (одређени неодређени, показни, присвојни, квалификативни, неодређени)

Заменице

Личне заменице у номинативу, дативу и акузативу јединице и множине. Присвојне и показне заменице као детерминативи уз именицу. Деклинација неодређене заменице *jemand, niemand, etwas, nichts*

Придеви

Придеви у саставу именског предиката и у атрибутивној функцији (више рецептивно него продуктивно). Поређење придева, описна компарација *sa ebenso....wie, nicht sowie*

Бројеви

Основни и редни бројеви

Предлози

Предлози са генитивом, дативом, акузативом, дативом и акузативном

Глаголи

Презент и футур јаких, слабих, помоћних, рефлексивних, сложених и модалних глагола. Перфект и претерит најфреквентнијих глагола

Реченице

Независно сложене реченице (*und, aber, oder, denn, darum, deswegen, trotzdem*)

Зависно сложене – узрочне (*weil*), временске (*wenn, als, während, bis*), концесивне (*obwohl*), релативне

РУСКИ ЈЕЗИК**Реченица**

Однос реченица у сложеној реченици: независно сложене и зависно сложене реченице. Управни и неуправни говор.

Именице

Варијанте падежних наставка: локатив јединице на -у; о бреге/на брегу, о лесе/ в лесу, о краје/на крају; номинатив множине на -а, -я, -ья, -е; города, учителя, деревья, граждане.

Именице којима се означавају професије људи, њихова национална и територијална припадност. Промена именица на: -ия, -ис, -мя.

Именице плурали тантум (рецептивно).

Обнављање и систематизација основних именичких промена.

Заменице

Обнављање и систематизација заменица обрађених у основној школи: личне, упитне (кто, что, какой, какое, какие).

Одричне заменице: никто, ничто, никакой, ничей, и неодређене заменице: кто-то, кто-нибудь, некорый, несколько обрађивати као лексику.

Придеви

Промена придева

Поређење придева типа: страшый, младаший; прост облик суперлатива: ближайший, простейший, худший.

Регија придева: уочавање разлика између руског и матерњег језика (больной чем, готовый к чему, способный к чему и сл.).

Бројеви

Принципи промена основних бројева: 1, 2, 3, 4, 5 – 20 и 30, 40, 90, 100 (остале бројеве обрадити као лексик), њихова употреба у најчешћим структурама за исказивање времена с предлозима: с – до, с – по, от – до, к идр. Исказивање времена по сату у разговорном и службеном стилу.

Глаголи

Најчешће алтернатије основе у презенту и простом и будућем времену. Творбс вида помоћу префикса, суфикса и основе.

Глаголи кретања: кретање у одређеном правцу, неодређено кретање и кретање једном у оба правца: активирање до сада не обрађених глагола кретања (идти – ходити, ехати – ездити, бегати – бежати, плывати – плавати, летети – летати, нести – носити, везти – водити, везти – возити).

Регија глагола: уочавање разлика између руског и матерњег језика (благодарити кого за што, пожертвовати ком – чем, напославати о ком исл).

Прилози

Прилози и прилошке одредбе за место, време, начин и количину. Поређење прилога.

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик (для с генитивом, из-за с генитивом у одредби одвајања од места и узрока, из-под с генитивом у одредби одвајања од места, к с дативом у временској одредби, по с дативом у атрибутој, просторној и узрочној одредби исл).

Везници

Најфреквентнији прости везници у независно сложеним и зависно сложеним реченицама (а, да, и, но, или, если, пока, потому, так как, перед тем как исл).

Реченични модели

Субјектско – предикатски односи

Реченице са именским предикатом

1) копуле: быть, стать, являться

Его отец был врачом, а он станет инженером.

Это утверждение является спорным.

2) отсутствие копуле

Его брат токарь по металлу.

Она сегодня весёлая.

Он сильнее всех.

Објектски односи

1) директним објектом

Мы купили новый учебник.

Я не получил ответа.

2) индиректним објектом

Он их поблагодарил за помощь.

Эта фотография напоминает о прошлом.

3) Зависном реченицом

Брат в письме сообщает, что он летом приедет к нам.

Временски односи

Реченице с одредбом

1) изражене прилогом

Я пришёл раньше тебя.

2) изражене зависним падежом
Они вернулись к вечеру (к трём часам).
Я сегодona работал с пяти до семи часов.

Начински односи

Реченице са одредбом израженом прилогом
Он хорошо говорит по-русски.
Он пишет более красиво, чем ты.
Она поёт красивее всех.

Узрочни односи

Реченице са одредбом израженом зависним падежом.
Он не приехал в срок по болезни.

Атрибутивни односи

Реченице с атрибутом
1) у суперлативу
А.С. Пушкин является величайшим русским поэтом.
2) у зависном падежу
Я забыл тетрадь по русскому языку.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Пасивне конструкције

est + партицип перфекта

Финалне реченице са употребом *voir + inf.*

Питања:

Qui est-ce qui/que

Qu'est-ce qui/que

Que;

Индиректна питања

Негација

pas du tout, non plus, personne

Казивање претпоставке

si + имперфект/кондиционал

Казивање времена

avant de, quand

Казивање жеље, воље, намере

а) субјунктивом б) инфинитивом

Одредбе за време

- дани у недељи, prochain/dernier; il у а/dans; pendant/depuis;

Поређење придева

Одредбе за начин

Изрази за меру и количину

une douzaine, une certaine, un tas de, pas mal de, environ... и сл.

Слагане времена - само са индикативом, и то:

présent - présent (истовремена радња); présent - passé composé (пре); présent - futur (после)

Именичка група

Слагане детерминаната и именица у роду и броју; разлике у изговору (где постоје) и разликовање наставака у тексту.

les déterminants interrogatifs - exclamatifs – relatifs; les déterminants indéfinis Наставци именица и придева теур/trice: al/aux, ail/aux и неки изузеци на -s), ou -s/x

Глаголска група

Субјунктив презента - објаснити принцип творбе, а примењивати само у датим реченичним моделима.

Слагање партиципа перфекта са субјектом

ШПАНСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

Слагање детерминатива и именице у роду и броју, апокопирање придева уз именицу, неодређени детерминативи (*alguno, todo, cualquiera*) у различитим значењима.

Tráeme algún libro de García Márquez.

Todas las mañanas, todo el mundo...

Un muchacho cualquiera...

Морфеме типичне за мучки и женски род именица и придева

muchacho/muchacha

actor/actriz

trabajador/trabajadora

generoso/generosa

као и именице и придеви који немају морфолошку ознаку рода, violinista, cantante, interesante, verde...

Глаголска група

Облици индикатива: сва глагоска времена савладана у основној школи примењивати и препознавати у тексту/говору.

Питања са упитним речима:

Quién, qué, cuándo, cómo, dónde, etc.

Индиректна питања

¿Sabes si ha llegado?

Pregúntale si ha cogido la tarjeta.

Yo te pregunto que has comprado.

Негација

Nada, nadie, ningún (o' a), nunca, tampoco.

¿Ha venido alguien? – No, no ha venido nadie./ Nadie ha venido.

No me gusta esta película. – A mí tampoco.

Хипотетичке реченице (први тип)

Si me visitas el verano que viene, te llevaré a la playa.

Промена значења придева у зависности од позиције уз именицу

Un hombre grande / Un gran hombre.

Казивање времена и одредбе за време

Дани у недељи, *mañana, ayer, pasado/próximo, que viene, durante, después de, antes de, cuando, hace..., dentro de...*

*Antes de haberse ido, me dejó su dirección nueva.
¿Cuándo lo viste? Lo vi cuando regresé de viaje. El lunes que viene, El domingo pasado, Salíó hacetreinta minutos... regresa dentro de una hora...*

Поређење

*Más que, menos que, el/la más, tan...como,
Este libro es el más interesante que he leído. Su última película no es tan interesante como la del año pasado.*

Одредбе за начин

Прилози на –*mente* и прилошке конструкције

Miguel maneja el coche cuidadosamente/con mucho cuidado.

Изрази за меру и количину

*Mucho, un poco de, una docena de, aproximadamente, más o menos...
¿Cuántos estudiantes han visto este programa? – Más o menos, treinta.*

Сложене реченице са инфинитивом (са модалним глаголима и финалне реченице)

*Quiero viajar.
Lo hago para satisfacerle.*

Ортографија

Интерпункција – основна правила (са акцентом на облике који не постоје у српском језику).
Писање великог слова.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учioniци у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспект у употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.

Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учioniци. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.

Такзована комуникативно- интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненте:

- у свајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности
- наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја
- ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину
- учбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама
- учioniци постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан

Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке.

Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима.

Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достизања у области струке, усавршавања и напредовања.

Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл.

Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно.

Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруцбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу директног контакта са саговорником или у телефонском разговору.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉ УЧЕЊА

Општи циљ учења:

Циљ учења физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Посебни циљеви учења:

- постицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
- развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
- стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
- мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

Сваки од образовних профила има карактеристике везане за обављање конкретних стручних послова, који захтевају одређене положаје тела, покрете и кретања, који могу негативно утицати на правилно држање (статус кичменог стуба и статус стопала). Како би се избегли ови негативни утицаји, наставници стручних предмета и професори физичког васпитања дефинишу могуће професионалне поремећаје, на основу чега се програмирају се посебни садржаји, којима се обезбеђује превенција

Годишњи фонд часова:

74

први

Разред:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	- Унапређивање и очување здравља; - Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја); - Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	- Препозна везе између физичке активности и здравља; - Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и учи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; - Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одбраној професији; - Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; - Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој;	- Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); - Вежбе из корективне гимнастике; - Провера стања моторичких и функционалних способности; - Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); - Трчање на 60 м и 100 м; - Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; - Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), - Полигони спретности и окретности и спортске игре; - Аеробик;	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; - Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; - Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика ; - Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и

циљева и исхода;		снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	• Стилчање моторичких умења (вештина) и теоријских знања • Демонстрирање неопходних за њихово усвајање; • Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; • Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика ; • Повезивање моторичких задатака у целине; • Увођење	• Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче; • Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вешти насправама и тлу), поседује вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програма предвиђених садржаја • Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; • Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; • Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; • Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; • Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактира; • Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима правилном исхраном; • самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи;	• АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; Трчања: У савршавање технике трчања на кратке и средње стазе: -100 m ученици и ученице; -800 m ученици и ученице; -штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици. Скокови: Скок удаљ техником увинућа Скок увис леђном Бацања: Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg, ученици 5 kg). Спроводе такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. • СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомене: - Наставник формира групе на основу умења (вештина) ученика стечених после основне школе: основни, средњи и напредни ниво; - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика.	релаксацију с обзиром на њихова често статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (2 часа) • мерење и тестирање (6 часова) • практична настава (66 часова) Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичним наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја.
---------------------	--	--	---	---	---	--

	ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно управљавање;	- Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); - Ужива у извођењу покрета и кретања; - Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; - Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. - Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот; - Учествује на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења.	1. Вежбе на тлу За ученике и ученице: - вага претклоном и заножњем и спојено, одразом једне ноге колут напред; - став на шакама, издржај, колут напред; два повезана премега стране удесно и улево; - за напредни ниво прамет стране са окретом за 180° и доскоком на обе ноге („рондат“) 2. Прескок За ученике коњ у ширину висине 120 цм; за ученице 110 цм: - згрка; - разношка - за напредни ниво: склопка 3. Кругови За ученике /дохватни кругови/: - из мирног виса вучењем вис узнетог, спуст у вис предњи. За ученице /дохватни кругови/: - уз помоћ сувожним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спуст у вис стојећи 4. Разбој За ученике /паралелни разбој/: - из њиха у упору, предњихом саскок са окретом за 180° (окрет према притци); - њих у упору, у зањиху склек, предњихом упор, зањих у упору, у предњиху склек За ученице /двојисински разбој или једна притка вратила/: - наскок у упор на н/п, према једном ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне према и саскок са окретом за 90° (одношка), завршити боком према притци. 5. Вратило За ученике /дохватно вратило/:	Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. Начин остваривања програма - Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом; - Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа - наставника физичког васпитања; Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса; - Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали; - У свим разредима настава
--	--	--	--	---

• Спортска игра (по избору);		- суножним одривом узмак; коврглај назад у упору предњем; саскок замахом у заножјење (зањихом). 6. Грета За ученике /висока грета/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор, премах одножно десном; окрет за 90°, упором рукама испред тела преднос различно; ослоном ногу иза тела (напреднији ниво: замахом у заножјење) до упора чучећег; усправ, усправ, ходање у успону са докорацима, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу). 7. Коњ са хваталкама За ученике: - премах одножно десном напред замах улево, замах улесно, замах улево и спојено премах левом напред; премах десном назад, замах улево, замах улесно и спојено одножњем десне, саскок са окретом за 90° улево до става на тлу, леви бок према коњу. Школско такмичење (одељење, школа): стручно веће наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. Минимални образовни захтеви: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, грете и двовисинског разбоја. СПОРТСКА ИГРА (по избору) • Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре;	физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа ; Праћење и вредновање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукупно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма Минимални образовни захтеви • Атлетика : трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. • Вежбе на справама и тлу: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, грете и двовисинског разбоја. Оквирни број часова по темама • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова); • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодшту); • Атлетика (12 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12 часова); • Спортска игра: по избору школе (14 часова); • Физичка активност, односно
--	--	--	--

Физичка, односно спортска активност: у складу са могућностима школе.		- Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних уमेња у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре; - Стручно веће наставника, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програма по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање; - Препорука: уколико је могуће, организовати наставу пливања (посебно обуку за непливаче).	спортска активност: у складу са могућностима школе а по избору ученика (14 часова). - Пливање (10 часова); - Провера знања и вештина (4 часа). ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12 км (укупно у оба правца); - II разред до 14 км (укупно у оба правца); - III разред до 16 km (укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. - Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.
--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, очување здравља, спортска игра

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

70

Годишњи фонд часова:

Разред: други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	- Унапређивање и очување здравља; - Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	- Препозна везе између физичке активности и здравља; - Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; - Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	- Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); - Вежбе из корективне гимнастике; - Провера стања моторичких и функционалних способности;	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; - Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; - Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика - Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једностранна оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.
Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	- Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; - Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	- Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); - Трчање на 60 м и 100 м; - Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; - Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), - Политони спретности и окретности и спортске игре; - Аеробик;	Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једностранна оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.
Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених	- Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање; - Мотивација ученика за	- Кратко описати основне карактеристике и правила спортске гране атлетике, гимнастике и спортске гране- дисциплина које се уче; - Демонстрирати – вежбе и технике атлетских дисциплина и вежби на спрамама и тлу које се уче (поседовати вештину)	АТЛЕТИКА У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; Трчања: Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе;	Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (2 часа) - мерење и тестирање (6 часова) - практична настава (62 часа)

цљева и исхода; - Атлетика; - Спориска гимнастика: (Вежбе на справама и тлу);	бављењем физичким активностима; - Формирање психосоцијалних образаца понашања; - Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; - Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; - Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика; - Повезивање моторичких задатака у целине; - Увођење ученика у организован систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; - Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-	- Детаљније описати правила спортске гране за коју показује посебан интерес, за коју школа има услове; - Објаснити због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; - Ученик ће желети да се бави физичким, односно спортским активностима пошто ће сагледати (детектовати) позитивне карактеристике физичке и спортске активности и њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; - Сагледати негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и свестан је да физичким, односно спортским активностима могуће је предупредити негативне утицаје - Путем физичких односно спортских активности комуницирати са својим друговима и уживати у дружењу и контактима; - Довести у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима и правилном исхраном; - Објаснити да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке, односно спортске активности припадају, имају своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); - Ученик ужива у извођењу покрета и кретања; - Ученик наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену;	-100 m ученици и ученице; -800 m ученици и ученице -штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбање технике трчања на средњим стазима умереним темпом у трајању од 5 различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици. Скокови: Скок удаљкорачном техником. Скок у вис леђном техником. Бацања: Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg, ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ Напомена: - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. 1. Вежбе на тлу За ученике и ученице: - из упора за рукама, зибом, провлак згичено напред до упора пред рукама (опружено); - колут напред и спојено усправом до ваге претклоном и заножњем, издржај - премет странце упором у „бољу“ страну и спојено, премет странце у „слабију“ страну - за напредни ниво премет напред упором 2. Прескок За ученике коњ у ширину висине	Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. Место реализације наставе - Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичним наставом; - Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). Препоруке за реализацију наставе - Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. Начин наставе и учења Садржаји програма усмерени су
---	---	---	--	--

	успоравање; Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање.	- Препознаје нетолерантно понашање својих друговаи реагује на њега, шири дух пријатељства, истрајан је у својим активностима. - Има правилан однос према окружењу у којем вежба, рекреира се и бави се спортом.	120 cm: за ученике 110 cm: - згрчка; - разношка - за напредни ниво: склонка и прескоци са заножњем 3. Кругови За ученике /доскочни кругови/: - њих, зањихом саскок, уз помоћ. 4. Разбој За ученике /паралелни разбој/: - из упора седећег разножно пред рукама, прехватом напред и дизањем склоњено став на раменима, спуст назад у упор седећи разножно, прехват рукама иза бутина, сножити и зањихом саскок. За ученике /двоисински разбој, једна притка, вратило/: - вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном (уназад) до упора предњег; замахом уназад (зањихом) саскок пруженим телом; - једна притка: наскок у упр предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; саскок саседом (замахом ногама унапред). 5. Вратило За ученике /доскочно вратило/ - из мирног виса узмак до упора, замахом ногама уназад (зањихом) саскок увито 6. Грета За ученике /висока грета/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор чућећи; окрет за 90° усправ у успон, окрет за 180°,	на-развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа Праћење и вредновање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма Минимални образовни захтеви Атлетика : трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице,
--	---	--	---	---

• Спортска игра (по избору); • Физичка, односно спортска активност: у складу са могућностима школе.		лагано трчање на прстима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок зтрчено (бочно у односу на греду). 7. Коњ са хватаљкама За ученике: - из упора пред рукама, коло заножно левом, коло заножно десном. Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. За напредније ученике: састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. Минимални образовни захтеви: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. • СПОРТСКА ИГРА (по избору) - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. • Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује	скок улаљ, увис, бацање кугле – на резултат. • Вежбе на справама и тлу: За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. Оквирни број часова по темама • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова) • Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодшту). • Атлетика (12 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12 часова). • Спортска игра: по избору школе (14 часова) • Физичка активност, односно спортска активност у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова). • Пливање (10 часова). • Провера знања и вештина (4 часа). ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12км (укупно у оба правца); - II разред до 14 км (укупно у оба правца);
--	--	---	---

			наставу за коју ученици покажу посебно интересовање	- III разред do 16 km(укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржајизлета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања.спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.
--	--	--	---	---

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, очување здравља, спортска игра

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

64

Годишњи фонд часова:

Разред:

трећи

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	- Унапређивање и очување здравља; - Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: - Препозна везе између физичке активности и здравља; - Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и учине, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; - Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	- Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); - Вежбе из корективне гимнастике; - Провера стања моторичких и функционалних способности;	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; - Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; - Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика ; - Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.
Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	- Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; - Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гинкости, спретности и окретности;	- Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); - Трчање на 60 м и 100 м; - Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; - Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), - Полигони спретности и окретности и спортске игре; - Аеробик;	Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.
Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и	Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за	Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране -	ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА	Облици наставе Предмет се реализије кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (2 часа) - мерење и тестирање (6 часова) - практична настава (56 часова)

дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; - Програм по избору ученика; - Ритмика гимнастика и народни плесови; - Спортска игра (по избору); - Рукомет; - Фудбал;	њихово усвајање; - Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; - Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; - Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; - Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; - Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика; - Повезивање моторичких задатака у целине; али без стварања крутих моторичких аутоматизама - Увођење ученика у организован систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; - Развијање елемената ритма сједињавањем кинетичких и енергетских елемената у цјелине; у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; - Избор спортских грана, спортско-рекреативних	дисциплина које се уче; - Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на справама и тлу), поседује вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програмом предвиђених садржаја - Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; - Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно, да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; - Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; - Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; - Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима;	РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ - Савладавање основних вежби: докорак, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице“; - Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо, - Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. - Треба савладати најмање пет народних плесова. - Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. СПОРТСКА ИГРА (по избору) - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. РУКОМЕТ - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре. - Учествовање на разредним, школским и међушколским такмичењима. ФУДБАЛ - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу.	Подела одељења на групе Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). Препоруке за реализацију наставе • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику; вежбе на справама и тлу – један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и
---	--	--	--	--

	или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање;	- Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима правилном исхраном; самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи (да ли си ово намерно изабацио?). - Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке, односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); - Ужива у извођењу покрета и кретања; - Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; - Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. - Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот - Учествује на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења	- Покривање и откривање играча, олузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила малог фудбала. - Учествовање на разним школским и међушколским такмичењима. КОШАРКА - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу - Техника кошарке. Шут са једном или места и кретања, шут са једном или обома рукама, са разних одстојања од нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока. - Правила игре и суђење. - Учествовање на разредним и школским такмичењима. ОДБОЈКА - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу - Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечрање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре и суђења. - Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима. ПЛИВАЊЕ - Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; - Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика).	радом – један. Начин остваривања програма Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортеко-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима, не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у физкултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа Праћење и вредновање Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља sukcesивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за
--	---	---	---	--

Пливање;			Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети. Учествовање на одељенским, разредним и међушколским такмичењима.	оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма Оквирни број часова по темама - Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова) - Теоријских часова (1 у првом и 1 у другом полугодшту). - Спорте игра: по избору школе (52 часа) - Провера знања и вештина (4 часа). Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спорте такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.
Борилачке вештине;			БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм.	
Клизање, смучање;			КЛИЗАЊЕ И СМУЧАЊЕ Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима.	

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, очување здравља, спортска игра

МАТЕМАТИКА

- Развијање логичког и апстрактног мишљења;
- Развијање способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика;
- Развијање способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа;
- Развијање осећаја за простор, разликовање геометријских објеката и њихови узајамни односи и трансформације;
- Разумевање функционалних зависности, њихово представљање и примена;
- Развијање систематичности, уредности, прецизности, темелности, истрајности, критичности у раду.

Годишњи фонд часова: **74 часа**
Разред: **први**

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Реални бројеви	- Проширивање знања о скупу реалних бројева - Упознавање са појмовима апсолутна и релативна грешка	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: - разликује различите записе бројева из скупова N, Z, Q, и те бројеве приказује на бројној правој и пореди их. - разликује основне подкупове скупа реалних бројева (N, Z, Q, I) и уочава релације $N \subset Z \subset Q \subset R, I \subset R$ - израчуна вредност једноставног рационалног бројевог израза поштујући приоритет рачунских операција и употребу заграда - користи калкулатор при израчунавању вредности бројевог израза - одреди апсолутну вредност реалног броја и графички интерпретира на бројевој оси - заокругли број на одређени број децимала - одреди апсолутну и релативну грешку	- Преглед бројева, операције са реалним бројевима - Апсолутна вредност реалног броја - Приближна вредност реалних бројева, правила заокруживања - Апсолутна и релативна грешка	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходама наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (74 часа) Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици или кабинету за математику Препоруке за реализацију наставе - образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања - неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; - подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање - примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика - инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду - упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија
Пропорционалност	- Проширивање знања о пропорцијама и процентном рачуну - Оспособљавање за примену пропорција и процената на решавање	- израчуна одређен део неке величине - одреди непознате чланове просте пропорције - прошири или скрати размеру и примени је у решавању проблема поделе - препозна директну или обрнуту пропорционалност две величине, примени је при решавању једноставних проблема и. прикаже	- Размера и пропорција - Директна и обрнута пропорционалност - Прост сразмерни рачун - Рачун поделе - Процентни и промилни рачун	

	реалних проблеме - Проширивање знања о полиномима - Разумевање поступка растављања полинома на чиниоце и одређивања НЗС и НЗД полинома	графички - одреди непознату главницу, проценат или процентни износ - сабира, одузима и множи полиноме - примени дистрибутивни закон множења према сабирању и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата, збир и разлику кубова при трансформацији полинома - растави полином на чиниоце - одреди НЗД и НЗС полинома - трансформише једноставнији рационални алгебарски израз - разликује основне и изведене геометријске појмове - разликује међусобни однос углова (суседни, упоредни, унакрсни, комплементни, суплементни) - наведе и примени везе између углова са паралелним (или нормалним крацима) - наведе и примени релације везане за унутрашње и спољашње углове троугла - дефинише појмове симетрала дужи, симетрала угла, тежишна дуж и средња линија троугла - конструише симетралу дужи, симетралу угла и висину троугла - конструише значајне тачке троугла - наведе својство тежишта - наведе основне релације у једнакокраком, односно једнакостраничном троуглу - разликује врсте четвороуглова и њихове особине - наведе ставове о паралелограму и уме да их примени - наведе особине специјалних паралелограма - формулише Талесову теорему и примени је на поделу дужи на п једнаких делова	- Полиноми - Растављање полинома на чиниоце - НЗД и НЗС полинома - Трансформације рационалних алгебарских израза	Реални бројеви: садржаје о грешкама повезати са стручним предметима, израчунавати апсолутну и релативну грешку конкретних мерења. Пропорционалност: користити што више конкретних примера из живота и струке. Рационални алгебарски изрази: тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини трансформација полинома и алгебарских разломака, а не на раду са компликованим изразима. Геометрија: инсистирати на прецизности, уредности и правилној терминологији. Линеарне једначине и неједначине: истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа функције. Садржаје повезати са одговарајућим садржајима физике и примерима из свакодневног живота. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - активност ученика на часу; - усмену проверу знања; - писмену провера знања; - тестове знања. Оквирни број часова по темама - Реални бројеви (8 часова)
Рационални алгебарски изрази				
Геометрија				

Линеарне једначине и неједначине	- Проширивање знања о линеарној једначини, неједначини и функцији - Оспособљавање за анализу графика функције и његову примену - Примена знања о линеарним једначинама, системима и неједначинама на реалне проблеме	- дефинише појам линеарне једначине - решава линеарну једначину - примени линеарну једначину на решавање проблема - решава линеарну једначину - дефинише појам линеарне функције - приказује аналитички, табеларно и графички линеарну функцију - решава линеарну неједначину и графички приказује скуп решења - решава линеарне једначине са две непознате	- Линеарна једначина и њене примене - Линеарна функција и њен график - Линеарна неједначина - Систем линеарних једначина	- Пропорционалност (12 часова) - Рационални алгебарски изрази (15 часова) - Геометрија (16 часова) - Линеарне једначине и неједначине (15 часова) За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 8 часова.
---	--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: реални бројеви, пропорција, рационални алгебарски изрази, геометријске фигуре, линеарне једначине, неједначине и функције.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова: 70 часова
Разред: други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Тригонометрија а правоуглог троугла	- Разумевање основних тригонометријских функција и идентичности - Оспособљавање за примену тригонометријских функција у практичним проблемима	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: - дефинише основне тригонометријске функције оштрог угла - израчуна основне тригонометријске функције оштрог угла правоуглог троугла када су дате две стране - конструише оштар угао ако је позната једна његова тригонометријска функција - наведе тригонометријске идентичности и примењује их у одређивању вредности тригонометријских функција ако је позната вредност једне од њих - наведе вредности тригонометријских функција карактеристичних углова (од 30°, 45°, 60°) и са калкулатора прочита вредности за остале оштре углове и обрнуто (одређује оштар угао ако је позната вредност тригонометријске функције) - примени елементе тригонометрије правоуглог троугла на решавање практичних проблема	- Дефиниције тригонометријских функција у правоуглом троуглу - Вредности тригонометријских функција за углове од 0°, 30°, 45°, 60°, 90° - Основне тригонометријске идентичности - Решавање правоуглог троугла	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (70 часова) Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици или кабинету за математику Препоруке за реализацију наставе - образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања - неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; - подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање - примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика - инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду - упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија Тригонометрија правоуглог троугла: садржаје повезивати са одговарајућим примерима из живота, нпр. величина сенке. Поновити правила заокружљивања бројева на одређени број децимала. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема применом
Степеновање и кореновање	- Проширивање знања о степеновању и кореновању - Уочавање веза између степеновања и кореновања - Овладавање поступком рационалисања имениоца	- наведе особине операција степеновања са целим експонентом и примени их у трансформацијама једноставнијих израза - наведе особине операција кореновања и примени их у трансформацијама једноставних израза - наведе особине операција степеновања са рационалним изложником и примени их у трансформацијама једноставнијих израза - рационалише именилац разломка у једноставним случајевима	- Појам степена. Операције са степенима - Степен са целим изложником - Запис броја у Е (scientific) формату - Појам корена. Операције са коренима - Степен са рационалним изложником - Рационалисање имениоца разломка	
Функција и график функције	- Упознавање основних својстава функција - Оспособљавање е за	- наведе примере функција - одреди знак, интервале монотоности, максимум и минимум на датом графику - прочита и разуме податак са графика, дијаграма или из табеле и одреди минимум или максимум и средњу вредност зависне	- Појам функције. - Функције са коначним доменом - Графичко представљање функције - Читање графика функције (одређивање знака, интервала	

	представљање података различитим графичким облицима и анализу датих података	величине податке представљене у једном графичком облику представи у другом	- монотоности, максимума, минимума) - без формалне дефиниције тих појмова - Различити графички облици представљања функција са коначним доменом (табела, график, дијаграм, круг) - Одређивање максимума, минимума и средње вредности зависне величине	Степеновање и кореновање: при проширивању скупа из кога је изложилац, нагласити перманентност особина степеновања. Оспособити ученике да помоћу калкулатора одреде вредности корена и степена датог броја.
Квадратна једначина и квадратна функција	- Стицање основних знања потребних за решавање квадратних једначина - Оспособљавање за скицирање и анализу графика квадратне функције	- реши непотпуну квадратну једначину у скупу R - наведе пример квадратне једначине која нема решења у скупу R - примени образац за решавање квадратне једначине - одреди природу решења квадратне једначине - растави квадратни трином - скицира и анализира график квадратне функције (да прочита нуле функције, максимум или минимум, где расте, а где опада)	- Квадратна једначина - Образац за решавање квадратне једначине - Природа решења квадратне једначине - Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце - Квадратна функција и њен график	Функција и график функције: приликом обраде користити што више конкретних примера из живота и струке. Квадратна једначина и квадратна функција: показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. Нацртати свих шест облика квадратне функције. Истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа квадратне функције.
Геометријска тела	- Проширивање знања о телима - Уочавање односа у простору - Разумевање површине и запремине тела - и примена на конкретне примере	- израчуна обим и површину фигура у равни - разликује правилне полиедре - примени одговарајуће формуле и израчуна површине и запремине правилне призме и пирамиде (једноставнији задаци) - примени одговарајуће формуле и израчуна површине и запремине правоугла, купе и лопте - одреди површину једноставних равних пресека тела	- Обим и површина фигура у равни - Призма, пирамида и њихови равни пресеци - Површина и запремина призме - Површина и запремина пирамиде - Ваљак, купа, лопта и њихови равни пресеци - Површина и запремина ваљка - Површина и запремина купе - Површина и запремина лопте	Геометријска тела: користити симулације пресека на рачунару. Садржаје повезати са стручним предметима и проблемима из свакодневног живота. Низови: примере низова узимати из разних области математике, (нпр. из геометрије) као и из свакодневног живота (нпр. неки изабрани проблем сложеног интересног рачуна).
Низови	- Упознавање са појмом низа - Разумевање појмова аритметички и геометријски низ и примена на конкретне проблеме	- препозна низ и да га настави (једноставнији примери) - препозна аритметички низ, објасни шта су p и d израчуна тражени члан низа - израчуна збир првих n чланова аритметичког низа - препозна геометријски низ, објасни шта су p и q израчуна тражени члан низа - израчуна збир првих n чланова	- Појам низа - Аритметички низ - Збир првих n чланова аритметичког низа - Геометријски низ - Збир првих n чланова геометријског низа	Пређење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - активност ученика на часу; - усмену проверу знања; - писмену проверу знања; - тестове знања.

		геометријског низа		Оквирни број часова по темама • Тригонометрија правоуглог троугла (7 часова) • Степеновање и кореновање (12 часова) • Функција и график функције (6 часова) • Квадратна једначина и квадратна функција (15 часова) • Тела (15 часова) • Низови (7 часова). За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је 8 часова.
--	--	--------------------	--	--

Кључни појмови садржаја: тригонометријске функције, степеновање и кореновање, својства функција, квадратна једначина и квадратна функција, полиедри, обртна тела, аритметички и геометријски низ.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова: 32 часа
 Разред: трећи

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Аналитичка геометрија у равни	- Упознавање са координатном методом - Разумевање зависности положаја праве и међусобног положаја две праве од коефицијената k и p - Разумевање зависности положаја кружнице и међусобног положаја праве и кружнице од коефицијената у њиховим једначинама	- примени Гаусов алгоритам на решавање система линеарних једначина (3×3) - израчуна растојање између две тачке и обим троугла ако су дате координате његових темена - разликује општи облик једначине праве од експлицитног облика и преведе један запис у други - објасни положај праве у координатном систему у зависности од коефицијената k и p - одреди једначину праве одређену датом тачком и датим коефицијентом праваца - одреди једначину праве одређену датим двема тачкама - примени услов паралелности две праве - израчуна растојање тачке од праве - преведе општи облик једначине кружнице у канонски - одреди положај кружнице у Декартовом координатном систему и полупречник кружнице	- Системи линеарних једначина. Гаусов алгоритам - Декартов координатни систем у равни. Координате тачке и растојање између две тачке - Једначина праве у Декартовом правоуглом координатном систему. Општи и експлицитни облик једначине праве - Једначина праве одређена тачком и коефицијентом праваца - Једначина праве одређена двема тачкама - Узајамни положај две праве - Нормални облик једначине праве и растојање тачке од праве - Једначина кружнице - Узајамни положај праве и кружнице	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава (32 часа) Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици или кабинету за математику Препоруке за реализацију наставе - образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања - неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика - подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање - примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика - инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду - упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија Аналитичка геометрија у равни: истаћи да је аналитичка геометрија на одређени начин спој алгебре и геометрије и повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије. Указати на везе између различитих облика једначине праве. Једначину кружнице обрадити у општем и канонском облику.
Елементи финансијске математике	- Упознавање са основним елементима финансијске математике - Уочавање разлике између простог и сложеног каматног рачуна - Оспособљавање за примену стечених знања у свакодневном животу	- примени каматни рачун од сто (време дато у годинама, месецима или данима) - примени каматни рачун више сто и ниже сто - објасни појам менице и на који начин се употребљава - примени прост каматни рачун на обрачунавање камате код штедних улога и потрошачких кредита - покаже разлику између простог и сложеног каматног рачуна на датом примеру	- Прост каматни рачун (каматни рачун од сто, више сто и ниже сто) - Примена простог каматног рачуна (рад са меницама и са рачуном штедног улога, потрошачки кредити) - Појам сложеног каматног рачуна	Аналитичка геометрија у равни: истаћи да је аналитичка геометрија на одређени начин спој алгебре и геометрије и повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије. Указати на везе између различитих облика једначине праве. Једначину кружнице обрадити у општем и канонском облику.

				• Елементи финансијске математике: користити што више конкретних примера из живота. Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • активност ученика на часу; • усмену проверу знања; • писмену провера знања; • тестове знања. Оквирни број часова по темама • Аналитичка геометрија у равни (18 часова) • Елементи финансијске математике: (10 часова) За реализацију 2 писмена задатка са исправкама планирана су 4 часа.
--	--	--	--	---

Кључни појмови садржаја: права, кружница, каматни рачун, штедни улог, кредит.

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

Циљеви учења:

Упознавање са значајем информатичке компетентности и дигиталне писмености за живот у савременом друштву
 Упознавање ученика са основним постулатима информатике;
 Оспособљавање ученика за коришћење основних могућности оперативних система и система датотека
 Упознавање основних принципа функционисања локалних мрежа и оспособљавање за коришћење мрежних ресурса;
 Упознавање основних принципа функционисања интернета и оспособљавање за коришћење његових најпопуларнијих сервиса
 Оспособљавање ученика да користе различите изворе информација и имају критички однос према њима, да баратају информацијама, да одвајају битно од небитног, да процењују исправност извора и употребе их на ефикасан начин
 Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко, текстуално приказивање, проналажење примене, повезивање са претходним знањем из других предмета
 Оспособљавање ученика да одаберу и примене најприкладнију технологију сходно задатку, области у којој је примењују или проблему који решавају
 Оспособљавање за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу
 Развијање свести о важности етичког коришћења информација и технологије
 Оспособљавање за коришћење рачунара у другим предметним областима;
 Развијање интересовања за стицање потребних знања и развој вештина које би ученици употребили за даље образовање и напредовање

Разред

први

Назив и трајање модула предмета:

НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
	В
Основе рачунарске технике	10
Основе рада у рачунарском систему	10
Примена ИКТ-а	38
Рачунарске мреже, интернет и електронска комуникација	16
УКУПНО:	74

НАПОМЕНА: Годишњи фонд часова зависи од броја наставних недеља у првом разреду који је дефинисан наставним планом за сваки образовни профил.

Назив модула:
Трајање модула:

ОСНОВЕ РАЧУНАРСКЕ ТЕХНИКЕ
10 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Стицање основних знања о математичко-техничким основама информатике, значају и примени рачунара у информационалном друштву, структури и принципу рада рачунара, функцији његових компоненти и утицају компоненти на перформансе рачунара	По завршетку модула ученик ће бити у стању да: - објасни значење појмова податак, информација и информатика - разликује појмове бит и бајт - наведе јединице за мерење количине података - претвара меру количине података из једне мерне јединице у другу - објасни основне карактеристике информационалног друштва - наведе опасности и мере заштите здравља од претеране и неправилне употребе рачунара - препозна компоненте из којих се састоји рачунар и објасни њихову функционалност - објасни намену оперативне и спољашње меморије у рачунарском систему - наброји врсте спољашњих меморија и објасни њихове карактеристике - објасни сврху софтвера у рачунарском систему - наброји врсте софтвера	- Информација и информатика - Кодирање информација коришћењем бинарног бројевног система - Представљање разних типова информација (текстуалне, графичке и звучне) - Кодирање карактера, кодне схеме - Јединице за мерење количине информација - Значај и примена рачунара - Карактеристике информационалног друштва - Утицај рачунара на здравље - Структура и принцип рада рачунара - Врсте меморије рачунара - Процесор - Матична плоча - Магистрала - Улазно-излазни уређаји - Утицај компоненти на перформансе рачунара - Софтвер, појам и улога у РС - Врсте софтвера - Намена сваке врсте софтвера	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Ставове предвиђене модулом изграђивати и вредновати код ученика током свих облика наставе. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: - лабораторијске вежбе Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: - Лабораторијских вежби Место реализације наставе - рачунарски кабинет Препоруке за реализацију наставе - Потребно је објаснити градијенту "податак-информација-знање" и утврдити значај информатике у прикупљању и чувању података, трансформацији у корисну информацију и интеграцији у знање - Кодирање карактера и кодне схеме (ASCII, Unicode) могуће је обрадити и уз тему Текст процесор - За вежбање: превођења количине информација из једне мерне јединице у другу, или превођења из декадног бројевног система у бинарни и обратно, може се користити калкулатор (који се налази у саставу оперативног система) - Важно је да се на примерима (звук, температуре, слике) ученицима приближи процес дискретизације информација, која је неопходна ради обраде на рачунару - Указати на основне профилатичке мере при коришћењу рачунара - Ученици треба да упознају функционалне могућности компоненти и принцип рада рачунара без упуштања у детаље техничке реализације (електронске схеме,

		конструктивни детаљи итд.) • развој компоненти рачунара треба приказати занимљивим видео исечцима и другим материјалима са интернета • пожељно је да се ученицима покаже редослед расклапања и склапања рачунара, и омогући да то сами понове • корисно је да се ученицима укаже на једноставне кварове које могу сами препознати и отклонити • уводећи опште појмове, на пример: капацитет меморије, брзина процесора, наставник треба да упозна ученике са вредностима ових параметара на школским рачунарима (користећи „контролну таблу“ оперативне система) • за домаћи, ученици могу да, за кућне рачунаре, направе листу компоненти и њихових карактеристика • ради постизања важног педагошког циља: развоја код ученика навике за самостално коришћење помоћне литературе, у овој наставној области ученици за домаћи задатак могу да, коришћењем рачунарских часописа или интернета, опишу конфигурацију рачунаског система која у том моменту има најбоље перформансе Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. Праћење остварености исхода 2. Тестове знања 3. Тестове практичних вештина
--	--	---

ОСНОВЕ РАДА У РАЧУНАРСКОМ СИСТЕМУ

10 часова

Назив модула:

Трајање модула:

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Оспособљавање ученика за рад у графичком оперативном систему	По завршетку модула ученик ће бити у стању да: • објасни сврху (намену) оперативног система • наброји оперативне системе који се данас користе на различитим дигиталним уређајима • изврши основна подешавања радног окружења ОС • разликује типове датотека • хијерархијски организује фасцикле и управља фасциклама и документима (копира, премешта и брише документе и фасцикле) • врши претрагу садржаја по	• подешавање радног окружења (палете алатки, пречице, лењир, поглед, зум...) • концепти организације • типови датотека • претрага садржаја по различитим критеријумима • манипулација • инсталација	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Ставови предвиђене модулом изграђивати и вредновати код ученика током свих облика наставе. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • лабораторијске вежбе Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • Лабораторијских вежби Место реализације наставе

	• различитим критеријумима • разуме потребу за инсталирањем новог софтвера • врши компресију и декомпресију фасцикли и докумената	• рачунарски кабинет Препоруке за реализацију наставе • Конкретне примере за вежбање прилагодили образовном профилу • При реализацији овог модула инсистирати на вештинама • При подешавању радног окружења посебну пажњу обратити на регионална подешавања • Објаснити ученицима значај хијерархијске организације фасцикли и докуманата • Код копирања, премештања, брисања, претраживања датотека и фасцикли користити већу добро организовану фасциклу са више подфасцикли и датотека Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. тестове практичних вештина 2. активност на часу 3. Електронски тест
--	---	---

Назив модула:
Трајање модула:

ПРИМЕНА ИКТ-а
38 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Стицање знања, вештина и навика неопходних за успешно коришћење програма за обраду текста Оспособљавање ученика за израду презентација и њихово презентовање Оспособљавање ученика за рад са програмима за табеларне калкулације Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко,	• одабере и примењује одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретних задатака • креира дигиталне продукте, поново их користи, ревидира и проналази нову намену • користи технологију за прикупљање, анализу, вредновање и представљање података и информација • припреми и изведе аутоматизовану аналитичку обраду података коришћењем табеларних и	• Интерфејс текст процесора • Једноставнија подешавања интерфејса • Правила слепог куцања • Операције са документима (креирање, отварање, премештање од једног до другог отвореног документа, чување, затварање) • Едитовање текста • Премештање садржаја између више отворених докумената • Уметање у текст: специјалних симбола, датума и времена, слика, текстуалних ефеката • Проналажење и замена задатог текста • Уметање и позиционирање нетекстуалних објеката • Уметање табеле у текст • Логичко структурирање текста (наслови, параграфи, слике, табеле)	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Ставове предвиђене модулом изграђивати и вредновати код ученика током свих облика наставе. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • лабораторијске вежбе Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • Лабораторијских вежби Место реализације наставе • рачунарски кабинет Препоруке за реализацију наставе

текстуално приказивање, проналажење примене, повезивање са претходним знањем из других предмета Оспособљавање ученика да олаберу и примењују одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретних задатака	графичких приказа	- Форматирање текста (страница, ред, маргине, проред) - Форматирање текста - Исправљање грешака - Нумерација страница - Израда стилова - Коришћење готових шаблона и израда сопствених шаблона - Писање математичких формула - Генерисање садржаја и индекса појмова - Штампа докумената - Индивидуални и сараднички рад над документима уз коришћење текста процесора у облацима - Подешавање радног окружења програма за израду мултимедијалне презентације - Рад са документима - Додавање и манипулација страницама, слајдовима или фрејмовима - Основна правила и смернице за израду презентације (количина текста и објеката, величина и врста слова, дизајн,...) - Форматирање текста - Додавање објеката (слика, звука, филма,...) - Избор позадине или дизајна-тема - Ефекти анимације (врсте, подешавање параметара, анимационе шеме) - Прелаз између слајдова или фрејмова - Интерактивна презентација (хиперлинкови и дугмад) - Штампање презентације - Подешавање презентације за јавно приказивање - Сараднички рад при изради презентације - Наступ презентера (држање тела, вербална и невербална комуникација, савладавање треме) - Подешавање радног окружења програма за табеларна прорачунавања - Рад са документима - Уношење података (појединачно и аутоматско попуњавање) - Имена типа и садржаја ћелија - Сортирање и филтрирање - Подешавање димензија, премештање,	- инсистирати да се ученици навишавају да поштују правила слепог куцања - ученике треба упознати са постојањем два типа текст процесора – оних заснованих на језицима за обележавање текста (нпр. LaTeX, HTML) и WYSIWYG система какав ће се обрађивати у оквиру предмета - ученике треба упознати са постојањем текст процесора који омогућавају дељење докумената и заједнички рад на њима преко интернета (рад у облацима) ученике треба упознати са логичком структуром типичних докумената (молби, обавештења, итд.), школских реферата, семинарских и матурских радова - за вежбу од ученика се може тражити да неформатирани текст уреде по угледу на уређену верзију дату у формату који се не може конвертовати у документ текст процесора (на пример, pdf-формат или на папиру), користити текстове прилагођене образовном профилу - указати на проблеме који могу да искрну при покушају да се штампа документ када су инсталирани управљачки програми за више штампача - пожељно је да израду једноставнијих докумената ученици провежбају кроз домаће задатке - Практичну реализацију модула извести у неком од програма за израду презентација (слајд, WEB или презентације у „облацима“) - Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима - При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре - Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде - Резултат рада треба да буде једна комплетна презентација (са текстом, сликама, филмом, линковима) везана за образовни профил - Подстицати креативност код ученика Ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на боловању свих битних елемената презентације - Инсистирати на важности квалитетног
--	--------------------------	--	--

		фиксирање и сакривање редова и колона листова • Долавање и манипулација радним листовима • Уношење формула са основним аритметичким операцијама • Референце ћелија • Функције за сабирање, средњу вредност, најмању, највећу, пребројавање, заокруживање • Логичке функције • Копирање формула • Форматирање ћелија • Типови графикана, приказивање података из табеле • Подешавање изгледа странице документа за штампање (оријентација папира, величина, маргине, прелом стране, уређивање заглавља и подножја, аутоматска нумерација страна) • Преглед пре штампе, аутоматско штампање заглавља колоне, штампање опсега ћелија, целог радног листа, целог документа, графикана, одређивање броја копија	презентовања • Последња два часа резервисати за презентацију ученичких радова и дискусију о њима • Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима • При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре • Избор функција прилагодити нивоу знања ученика и потребама образовног профила • Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде • При вршењу калкулација сам процес приказати кроз алгоритамске шеме (улаз - процес - излаз, код линијских проблема, а код коришћења условних наредби приказати и разгранату структуру) Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. тестове практичних вештина 3. праћење индивидуалних или групних пројеката
Назив модула: Трајање модула:	ИНТЕРНЕТ И ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИЈА 16 часова		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Оспособљавање ученика за коришћење Интернет-сервиса, коришћење ресурса локалне мреже и упознавање са принципом функционисања глобалних мрежа	• приступила садржајима на интернету, претражује интернет и преузима жељене садржаје • користи електронску пошту • користи интернет мапе, виртуелни телефон и сличне веб-сервисе • објасни појмове електронска трговина и електронско банкарство • објасни како функционише учење на даљину • освести важност поштовања правних и етичких норми при коришћењу интернета	• Сервиси интернета: World Wide Web, FTP, електронска пошта, веб-форуми • Веб-читачи • Претраживачи • Интернет мапе • Виртуелни телефон • Социјални програми (мреже) и њихово коришћење • Електронска трговина, електронско банкарство, учење на даљину • Право и етика на интернету • Локалне мреже • Повезивање чворова мреже • Рачунари-сервери и рачунари-клијенти	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Ставовe предвиђене модулом изграђивати и вредновати код ученика током свих облика наставе. Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • лабораторијске вежбе Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • Лабораторијских вежби Место реализације наставе • рачунарска кабинет Препоруке за реализацију наставе

	• објасни предности умрежавања • наведе могуће структуре локалне мреже и уређаје који се користе за умрежавање • користи ресурсе локалне мреже • објасни у чему је разлика између рачунара-сервера и рачунара-клијената • објасни чему служи рутер и шта је рутирање • објасни који посао обављају интернет-провајдери	• Интернет-провајдери и њихове мреже • Технологије приступа интернету • Глобална мрежа (интернет) • Интернет протокол • IP шема адресирања • Рутер и рутирање • Организација домена и доменских имена • Систем доменских имена DNS (Domain Name System) • Формирање локалне мреже • Дељење ресурса локалне мреже • Навигација кроз локалну мрежу • Повезивање локалне мреже са глобалном мрежом (интернетом)	• вежбе крстарења (енгл. surf) и претраживања требало би да су у функцији овог, али и других предмета, како би се код ученика развијала навика коришћења интернета за прикупљање информација за потребе наставе • преузимање датотека са вебa вежбати на датотекама разних типова (текст, слика, клип) • ученицима треба објаснити како раде претраживачки системи и о чему треба водити рачуна да би се остварила ефикаснија претрага • израда презентације се може илустровати на примеру неке од обрађених тема ради утврђивања и систематизовања изабране теме • одељење се може поделити на групе које ће креирати презентације свих наставних тема које су обрађене • ученике упутити да коришћењем интернета дођу до садржаја битних за израду презентације на задату тему • ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација – које ће самостално радити – заснован на бодовању свих битних елемената презентације Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. електронских тестова 3. праћење активности на часу
--	---	---	---

Кључни појмови садржаја: податак, информација, хардвер, софтвер, рачунарска мрежа, документ, датотека, фолдер, рачунарска мрежа, интернет

ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

37

први

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

- Проширивање знања о односу човека и животне средине;
- Разумевање структуре екосистема и биосфере;
- Схватање концепта одрживог развоја;
- Проширивање знања о различитим облицима загађивања животне средине и њиховим утицајима на здравље човека.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Основни појмови екологије	- Проширивање знања о предмету истраживања и значају екологије - Схватање структуре екосистема/биосфере и процеса који се у њима одвијају - Разумевање значаја биодиверзитета за опстанак живота на Земљи	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: - дефинише предмет истраживања и значај екологије - објасни структуру екосистема - објасни процесе који се одигравају у екосистему - анализира међусобне односе организама у ланцима исхране - објасни структуру биосфере - анализира биогеохемијске циклусе у биосфери - утврђује значај биодиверзитета за опстанак живота на Земљи	- Дефиниција, предмет истраживања и значај екологије - Структура екосистема - Процеси који се одигравају у екосистему - Биодиверзитет - Биосфера као јединствени еколошки систем Земље	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела) Место реализације наставе Кабинет за биологију, виваријум, биолошка радионица, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса, природа
	- Проширивање знања о изворима и врстама загађивања животне средине - Разумевање концепта одрживог развоја - Разумевање значаја различитих облика заштите и унапређивања	- наведе изворе загађивања животне средине - анализира врсте загађивања свог непосредног окружења - процени последице загађивања животне средине - објасни значај одрживог развоја - наведе облике енергетске ефикасности - наведе узроке нестајања биљних и животињских врста на територији Србије - испољи одговоран однос према домаћим животињама, кућним љубимцима, огледним животињама, крзнашима и осталим угроженим животињским и биљним врстама	- Извори загађивања животне средине - Последице загађивања животне средине - Заштита животне средине и одрживи развој - Глобалне промене у животној средини и њихове последице	Препоруке за реализацију наставе - поштовање свих дидактичких принципа - примена наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких/еколошких наставних екскурзија - комбиновање различитих дидактичких модела (проблемска, тимска настава биологије) - реализација самосталних ученичких радова (есеји, презентације, реферати, пројекти) Пређење и вредновање Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, изrade презентација и пројеката)

	животне средине Развијање свести о последицама глобалних климатских промена	процени последице глобалних климатских промена		Оквирни број часова по темама - основни појмови екологије (12 часова) - животна средина и одрживи развој (15 часова) - еколошка култура (10 часова) Број часова по теми потребно је прилагодити годишњем фонду часова.
Еколошка култура	- Проширивање знања о начинима и значају одржавања личне хигијене и хигијене животног и радног простора - Схватање значаја правилне употребе производа - Разумевање различитих утицаја на здравље човека	- објасни значај одржавања личне хигијене, хигијене животног и радног простора - разликује адитиве опасне по здравље - објасни значај употребе производа у складу са декларацијом и упутством у циљу очувања сопственог здравља и заштите животне средине - процени значај употребе биоразградиве амбалаже - објасни начине и значај одлагања отпада - протумачи утицаје стреса, буке, психоактивних супстанци, брзе хране и физичке активности на здравље човека	- Уређење животног и радног простора - Потрошачка култура - Употреба ГМ хране - Утицај савременог начина живота на здравље човека	

Кључни појмови садржаја: екосистем, биодиверзитет, животна средина, одрживи развој, здравље

Назив предмета:

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова:

35 часова

Разред:

други

- развијање визуелног опажања, стваралачког и критичког мишљења, естетских критеријума, индивидуалности, самопоуздања, радозналости, предузимљивости, емпатије и толеранције;
- оспособљавање за изражавање идеја, ставова и емоција традиционалним и/или савременим визуелним медијима, за коришћење различитих информација као подстицај за стваралачки рад, за сарадњу и тимски рад;
- упознавање са значајем и улогом визуелне уметности у друштву, свакодневном животу и раду и са најзначајнијим националним и светским уметничким делима, уметницима и споменицима културе;
- формирање позитивног става према очувању визуелног националног идентитета, националне и светске културне баштине;
- мотивисање ученика да доприносе естетском и одговорном начину живљења, да се континуирано усавршавају и да прате дешавања у уметности и култури.

Циљеви предмета:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Композиција	- Упознавање са улогом визуелне уметности у друштву; - Унапређивање визуелног опажања, естетских критеријума и визуелне комуникације; - Формирање толерантног става према разликама у индивидуалном опажању, тумачењу и доживљају опаженог.	- разматра повезаност визуелне уметности и друштва кроз историју - опису однос елемената композиције који уочава - разматра теме и идеје у делима визуелне уметности и визуелне поруке са којима се среће - изрази своју замисао у одабраној традиционалној техници - укаже на естетичке вредности које уочава у радовима уметника	- Улога визуелне уметности кроз периоде и епохе. Визуелна уметност у савременом друштву; - Медији визуелних уметности, материјали, технике и средства. Утицај савремене технологије на визуелну уметност; - Врсте композиција, елементи и принципи компоновања, тематика, мотиви, поруке и идеје; - Уметничка дела и неуметнички радови (шунд, кич, деџи радови...). Разлике у индивидуалном доживљају уметничког дела.	Препоруке за реализацију наставе - Наставник планира број часова за сваку тему, имајући у виду да је 7 часова минимум за реализацију једне теме. Треба предвидети и могућност да се ученици дуже задрже на теми која их нарочито интересује; - На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима учења, планом рада и начинима оцењивања. По завршетку теме изложити радове свих ученика ради процене и самопроцене и разговарати о начину на који су учили. као и о могућој примени наученог; - Предложени садржаји су полазна тачка за разговор, који наставник може да допуни другим садржајима, при чему треба имати у виду да садржаји и начин учења садржаја

Дизајн	• Стицање основних знања о развоју дизајна, уметничким занимањима и занимањима која су непосредно повезана са дизајном; • Оспособљавање за коришћење различитих информација као подстицај за стваралачки рад; • Развијање креативности.	• пореди врсте дизајна и радове дизајнера на основу одабраног или договореног критеријума • реши задати проблем комбинујући свесно или случајно одабране елементе/мotive • изрази своју идеју у одабраном, задатом или доступном медију, материјалу и техници • користи различите информације као подстицај за стваралачки рад	• Производи уметничких заната од првих цивилизација до појаве индустријског дизајна. Развој дизајна, врсте дизајна. Уметничка занимања и занимања која су непосредно повезана са дизајном; • Дизајн у ХХI веку; • Извори (окожење, природа, уметничка дела, музика, филмови, литература...) и начини долажења до креативних идеја и решења.	треба да буду везани за активности ученика које воде ка развијању креативности; • Приликом разматрања садржаја треба указати на повезаност садржаја са сродним садржајима других наставних предмета, са свакодневним животним ситуацијама и са будућим занимањем; • Наставник припрема визуелне примере и презентације. Ученици могу да праве презентације у апликативном програму или на други начин; самостално, у пару или тиму. Наставник поставља критеријуме за израду презентације (садржај, однос слике и текста...); • Исходи су дефинисани тако да сви ученици могу да их остваре у мањој или већој мери. Ради објективног оцењивања наставник може да формира чек-листе за процену и самопроцену постигнућа.
Простор	• Упознавање са врстама простора, елементима амбијента и значајем обликовања простора; • Развијање опажања, креативности, радозналости и естетских критеријума; • Формирање позитивног става према естетичким вредностима у ужом и ширем окружењу.	• пореди амбијент простора различитих намена • разматра значај обликовања простора за будуће занимање • реши проблем комбинујући задате и одабране елементе, материјале и/или информације • изрази своју замисао у одабраном медију, материјалу и техници	• Реалан простор (дизајн екстеријера и ентеријера). Амбијент (елементи који чине амбијент простора). Кретање облика у простору; • Простор приказан на дводимензионалној подлози и илузија простора (на пример, илузија дубине простора на сцени постигнута помоћу кулиса, слике, огледала, светла...). Перспектива. Дигитална фотографија; Виртуелни простор (екран, 3Д филмови, холограми...).	Праћење и вредновање Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • процену и самопроцену радова • разговор • презентацију

Култура и уметничко наслеђе	- Упознавање са значајем визуелне уметности за савремено друштво и најзначајнијим националним и светским уметничким делима и споменницима културе; - Развијање опажања, естетских критеријума, критичког мишљења и радозналости; - Мотивисање ученика да прате дешавања у култури и уметности.	- разматра значај визуелне уметности и културе у савременом друштву - прави, самостално или у сарадњи са другима, презентације о одабраним уметничким делима, уметницима или споменницима културе - користи уметничка дела као подстицај за стваралачки рад - предложи посету актуелном догађају културе или виртуелном музеју/галерији/локалитету	- Значај визуелне културе и уметности за лични развој, комуникацију, будуће занимање, национални идентитет, развој туризма, привреду, очување животне средине, рециклажу и за смањење сиромаштва; - Најзначајнија дела светске и националне уметничке баштине; - Начин информисања о дешавањима у култури и уметности.	
-----------------------------	--	---	--	--

Кључни појмови садржаја: кмпозиција, дизајн, простор, култура и наслеђе

Назив предмета: **Географија**Годишњи фонд часова: **37**Разред: **први**

- Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука.
- Стицање нових актуелних знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи.
- Стицање знања и о савременим географским појавама, објектима и процесима на територији Републике Србије.
- Стицање нових актуелних знања о порасту, кретањима, структурним променама и територијалном размештају становништва.
- Разумевање актуелне географске стварности наше земље и савременог света.
- Развијање осећања припадности својој нашој као делу интегралног света, изградња и неговање националног и културног идентитета у мултиетничком, мултикултуралном и мултијезичком свету.
- Оспособљавање ученика да примењују географско знање и вештине у даљем образовном и професионалном развоју.
- Оспособљавање ученика за одговорно опхођење према себи и окружењу и за активно учествовање у заштити, обнови и унапређивању животне средине.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Увод	- Стицање знања о предмету проучавања, подела, значају и месту географије у систему наука - Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука	По завршетку теме ученик ће бити у стању да: - дефинише предмет изучавања, значај, развој и место географије у систему наука - разликује природне и друштвене елементе географског простора и схвата њихове узајамне узрочно-последичне везе и односе - одреди место географије у систему наука - препозна значај и практичну примену географских сазнања	Предмет проучавања, подела и место географије у систему наука	На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања
Савремене компоненте географског положаја Србије	- Проширивање знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи - Уочавање општих географских карактеристика	- дефинише појам и функције државних граница, разуме државно уређење Србије и познаје државна обележја: грб, заставу, химну - објашњава на карти положај и величину територије Србије уз кратак опис битних карактеристика граница са суседним земљама - дефинише појам југоисточна Европа, лоцира на карти Балканско полуострво и идентификује његове опште географске карактеристике: физичке, културне и	- Површина, границе, државно уређење и државна обележја Србије - Савремене компоненте географског положаја Србије	Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици

	сагледавањем сложених друштвено – економских процеса и промена у југоисточној Европи на Балканском полуострву и у нашој држави.	демографске	тематских
	• Сстицање нових и продубљених знања о природи Србије и њеном утицају на живот и привредне делатности људи • Сагледавање физичко-географских компонената простора Србије и разумевање њиховог значаја за живот људи и могућности развоја привреде	• анализира промене на политичкој карти Балканског полуострва: настанак и распад Југославије, стварање нових држава и облици њихове сарадње • уочава предности и недостатке географског положаја Србије	• коришћење писаних извора информација (књиге, статистички подаци, часописи...) Пређење и вредновање Вредновање остварености исхода вршит кроз: • праћење остварености исхода • тестови знања Оквирни број часова по темама • увод (2 часа) • савремене компоненте географског положаја Србије (4 часа) • природни ресурси Србије и њихов економско географски значај (5 часова) • становништво и насеља Србије - 6 часова • привреда Србије (4 часа) • регионалне целине Србије (10 часова) • Србија и савремени процеси у Европи свету (6 часова)
Природни ресурси Србије и њихов економско географски значај	• одреди у геолошком саставу Србије заступљеност стена различите старости, састава и порекла значајних за појаву руда и минерала • ложира у оквиру геотектонске структуре Србије велике целине: Српско-македонску масу, Карпато-балканиде, Унутрашње динариде, Централне динариде и Панонску депресију и објасни њихов постанак (деловање унутрашњих тектонских и спољашњих сила) • идентификује основне макро-целине рељефа Србије: Панонски басен и Планинску област • одреди Планинску област и преглед грамадних, карпатско-балканских, динарских планина и већих котлина • објасни елементе и факторе климе, разликује климатске типове у Србији и њихове одлике • направи преглед водног богатства Србије: одреди на карти развоја сливова, објасни постанак, поделу и значај језера и термоминералних вода • закључује о економском значају вода за снабдевање насеља, наводњавање, производњу хидроенергије, пловидбу, рибарство и туризам • дискутује о загађивачима, последицама и мерама заштите • познаје утицај физичко-географских фактора на формирање типова вегетације и разноврсност животињског света панонске и планинске области Србије • дефинише појам природне средине, предмет проучавања заштите природе,	• Рљеф Србије • Клима, биљни и животињски свет (одлике и значај) • Воде и водни ресурси, састав и карактер тла • Заштићена природна добра у Србији и заштита, очување и унапређивање природе	

		• значај заштите и унапређивања природе наведе елементе природне средине, загађиваче воде, ваздуха, земљишта; последице загађивања и мере заштите препозна појаве штетне по своје природно и културно окружење и активно учествује у њиховој заштити, обнови и унапређивању • дефинише: парк природе, предео изузетних одлика, резерват природе, споменик природе и природне реткости		
Становништво и насеља Србије	• Проширивање знања о демографском развоју и распореду становништва у Србији • Уочавање демографских проблема и могућности њиховог превазилажења за свеукупни друштвено-економски развитак наше земље • Формирање свести о неговању националног и културног идентитета • Проширивање знања о насељима и факторима њиховог развоја • Уочавање трансформације насеља и њихових мрежа и система	• опише антропогеографска обележја и историјско-географски континуитет насељавања Србије • објасни кретањестановништва и територијални размештај становништва у Србији • укаже на промену броја становника Србије и наведе факторе који условљавају промене становништва • уз помоћ графичких метода анализира основне демографске одлике; да их објашњава, врши предвиђања и изводи закључке • дефинише појмове: наталитет, морталитет и природни прираштај • дефинише појам миграције и разликује типове и видове миграција • објасни структуру становништва у Србији (биолошка, економска, социјална, национална) • разликује појмове: националног, етничког и културног идентитета • изгради став о једнаким правима људи без обзира на расу, националну, верску и другу припадност • објасни демографске проблеме и популациону политику у Србији • објасни радне миграције у европске земље и именује државе и градове у којима има нашег становништва • објасни исељавање нашег становништва на ваневропске континенте • разликује фазе у исељавању Срба у прекоокеанске земље	• Антропогеографска обележја Историјско-географски континуитет насељавања Србије • Кретање и територијални размештај становништва (наталитет, морталитет и природни прираштај) • Миграције. Појам. значај, типови и видови • Структура становништва: биолошка, економска, социјална, национална (етничка и верска) • Демографски проблеми и популациона политика у Србији • Постапак, развој и размештај насеља Србије • Подела насеља. Сеоска, градска, приградска и привремена • Економско-географски фактори развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система • Градски центри и њихова улога у регионалној организацији Србије • Антропогена културна добра и њихова заштита.	

	Развијање свести о вредности и значају антропогенних културних добара	- именује државе и градове у којима живи наше становништво - дефинише појам насеља - објасни постанак, развој и размештај насеља Србије - наведе факторе развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система - именује антропогена културна добра и објасни њихову заштиту	
Привреда Србије	Проширивање и продубљивање знања о привреди Србије и њеним основним карактеристикама	- анализира утицај природних и друштвених чиниоца на условљеност развоја и размештаја привреде Србије и групне гране привреде по секторима - анализира утицај природних и друштвених фактора на развој туризма, дефинише и наведе поделу туризма	Основне карактеристике привреде Србије и место туризма и њој
Регионалне целине Србије	Стицање и проширивање географских знања о регионалним целинама Србије и сагледавање њихових специфичности	- дефинише појам регије и направи картографски преглед регионалних целина Србије - лоцира на карти Србије границе Војводине и њених предеоних целина и препозна њене природне и друштвене одлике - потврди на карти Србије границе Шумадије и Поморавља и наведе њихове природне и друштвене одлике - препозна на карти Србије границе Западне Србије и опише њене природне и друштвене одлике - покаже на карти Србије Старовлашко-рашку вислију уз анализу њених природних и друштвених одлика - лоцира на карти Србије границе Источне Србије и наведе њене природне и друштвене одлике - препозна на карти Србије границе Јужног Поморавља и препозна његове природне и друштвене одлике - потврди на карти Србије границе Косова и Метохије и дискутује о његовим природним и друштвеним одликама	- Војводина - Шумадија и Поморавље (западно и велико) - Западна Србија - Старовлашко-рашка вислија - Источна Србија - Јужно Поморавље - Косово и Метохија
Србија и савремени процеси у Европи и Свету	Стицање знања о савременим политичким и економским процесима у	- дефинише појмове: процес интеграције, демократска регионализација, глобализација - објасни економске интеграције на Балкану и у југоисточној Европи и познаје	- Сарадња Србије са другим државама и међународним организацијама - Европска унија - оснивање, чланице,

	Европи и свету који су услов за напредак свих земаља и народа • Стварање реалне слике о Србији у светским размерама и савременим међународним процесима	мирољубиву политику Србије у међународним оквирима и на Балкану • опише историјат развоја, наведе циљеве и дефинише проблеме унутар Уније • објасни услове које Србија треба да испуни да би постала равноправна чланица заједнице • опише историјат развоја УН, наведе циљеве и структуру организације и образложи привременост Србије УН • дефинише појам глобализације и разликује политичке, територијалне, економске, културне и друге видове глобализације	циљеве, проблеми, фондови и њихова приступачност • Уједињене нације. • Структура и међународни значај. Србија и УН • Глобализација као светски процес	
--	--	--	--	--

Кључни појмови садржаја: Србија, природни ресурси, популациона политика, национални идентитет, глобализација

ИСТОРИЈА

74

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

први

- Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
- Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
- Развијање индивидуалног и националног идентитета;
- Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
- Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
- Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Српска држава и државност	- Проширивање знања о настанку модерне српске државе и најважнијим одликама српске државности. - Развијање свести о значају средњовековне државности за настанак модерне српске државе. - Уочавање улоге значених личности у развоју српске државности. - Разумевање најзначајнијих идеја модерног доба и њиховог утицаја у процесу стварања српске државе. - Разумевање међународног контекста у коме настаје и постоји	- препозна различите историјске садржаје (личности, догађаје, појаве и процесе) и доведе их у везу са одговарајућом временском одређеношћу и историјским периодом; - разликује периоде у којима је постојала, престала да постоји и поново настала српска држава; - наведе и упореди одлике српске државности у средњем и новом веку; - уочи утицај европских револуционарних збивања на развој српске националне и државне идеје; - објасни узроке и последице Српске револуције, - ослободилачких ратова 1876–1878, Балканских ратова и Првог светског рата; - уочи и објасни на историјској карти промене граница српске државе; - лошира места најважнијих битака које су вођене током Српске револуције, - ослободилачких ратова 1876–	- Српска државност у средњем веку. - Српски народ и његови суседи у средњем веку. - Положај Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (XVI–XVIII век). - Српска револуција 1804–1835. и њено место у контексту европских збивања. - Развој државних институција. - Развој уставности. - Улога модерних династија (Карађорђевићи, Обреновићи, Петровићи) у развоју српске државности. - Ратови Србије и Црне Горе за независност 1876–1878. - Формирање модерног политичког система и настанак странака (радикалне, либералне и напредњачке). - Положај Срба под османском и хабзбуршком влашћу у XIX и почетком XX века. - Србија и Црна Гора у Балканским ратовима и Првом светском рату. - Најзначајније личности (вожд Карађорђе Петровић, кнез Милош Обреновић, прота Матеја Ненадовић, митрополит Стефан Стратимировић, Димитрије Давидовић, Тома Вучић Перишић, Илија Гарашанин, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило Обреновић, Владимир Јовановић, Светозар	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава. Место реализације наставе: Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету. Праћење и вредновање: Вредновање остварености исхода вршати кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања. Оквирни број часова по темама: - Српска држава и државност (33 часа) - Српски народ у Југословенској држави (19 часова) - Достигнућа српске културе (12 часова) - Српски народ и Србија у савременом свету (10 часова). Препоруке за реализацију наставе: - структура програма конципирана је с

српска држава.	1878, Балканских ратова и Првог светског рата; - описе улогу истакнутих личности у Српској револуцији, у развоју државних институција и формирању модерног политичког система, у ослободилачким ратовима 1876–1878, Балканским ратовима и Првом светском рату; - изведе закључак о значају уставности за развој модерног политичког система.	Милетић, краљ Милан Обреновић, владика Петар I Петровић, владика Петар II Петровић, књаз Данило Петровић, књаз Никола Петровић, Лука Вукаловић, Јован Ристић, Стојан Новаковић, Никола Пашић, краљ Александар Обреновић, краљ Петар I Карађорђевић, престолонаследник Александар Карађорђевић, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић...).	циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, - за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, - садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, - наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, - програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), - у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, - важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, - наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, - посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите
Српски народ у југословенској држави	- Проширивање знања о југословенској идеји и носiocима идеје стварања југословенске државе. - Разумевање међународног контекста у коме настаје југословенска држава. - Проширивање знања о одликама југословенске државе. - Проширивање знања о положају српског народа у југословенској држави. - Уочавање улоге значених личности у политичком животу југословенске државе. - Сагледавање међународног положаја југословенске	- Југословенска идеја и конституисање државе. - Одlike политичког система у југословенској држави (политичке борбе, Видовдански и Октобарски устав, лични режим краља Александра, стварање Бановине Хрватске и отварање српског питања). - Априлски рат и последице пораза, геноцид над Србима у НДХ. - Отпор, устанак и грађански рат. - Биланс рата и допринос Југославије победи антифашистичке коалиције. - Проглашење републике и изградња новог државног и друштвеног уређења. - Сукоб Југославије и социјалистичких земаља – резолуција Информбироа, Голи оток. - Југославија између истока и запада. - Разбијање и распад Југославије – пораз Југославије као идеје, политичког пројекта и друштвеног система, велике силе и југословенске кризе, ратови у Словенији, Хрватској, Босни и Херцеговини, настанак нових држава, сукоби на Косову и Метохији и НАТО интервенција 1999, Косовско питање, раздвајање Србије и Црне Горе. - Најзначајније личности (краљ Александар I Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Љуба Давидовић, Светозар Прибићевић, Антон Коросец, Милан Стојадиновић, Владо Мачек, кнез Павле Карађорђевић, краљ Петар II Карађорђевић, генерал Драгољуб Михаиловић, генерал	циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, - за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, - садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, - наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, - програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), - у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, - важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, - наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, - посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите

Достигнућа српске културе	државе. - Разумевање појма српског културног простора. - Развијање свести о вишевековном континуитету српске културе. - Сагледавање дела европске културног наслеђа. - Проширивање знања о највишим дметима и представницима српске културе. - Развијање свести о значају образовања за општи културни напредак. - Уочавање промена у свакодневном животу код Срба кроз векове.	- разликује периоде у којима су настала најзначајнија дела српске културе; - упоређи одлике српске културе различитих периода; објасни утицаје историјских збивања на културна кретања; опише одлике свакодневног живота код Срба у различитим епохама и областима; - именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе.	Милан Недић, Анте Павелић, Јосип Броз Тито, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман...). - Средњовековна култура Срба (језик и писмо, верски карактер културе, Мирослављево јеванђеље, књижевност, најзначајније задужбине, правни споменици). - Последице сеоба на српску културу (утицај западноевропских културних кретања на српску културу). - Успон грађанске класе. - Свакодневни живот сеоског и градског становништва. - Културна и просветна политика – оснивање Велике школе, Универзитета, академије наука, Народног позоришта. - Европски културни утицаји. - Личности – Свети Сава, деспот Стефан Лазаревић, монахиња Јефимија, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, Сава Текелија, Петар II Петровић Његош, Паја Јовановић, Урош Предић, Належда Петровић, Лаза Костић...). - Српска култура као део југословенског културног простора (културна сарадња и прожимања, наука, уметнички покрети, хуманитарне и спортске организације, популарна култура, личности – Никола Тесла, Михајло Пупин, Михаило Петровић Алас, Јован Цвијић, Милутин Миланковић, Бранислав Нушић, Исидора Секулић, Јован Дучић, Ксенија Атанасијевић, Слободан Јовановић, Сава Шумановић, Иван Мештровић, Иво Андрић, Милош Црњански, Бојан Ступица, Десанка Максимовић, Борислав Пекић, Добрица Ћосић, Александар Петровић, Александар Поповић, Емир Кустурица, Душан Ковачевић...).	изворе информација, - добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, - у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, - настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, - коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору, - треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика,
Српски народ и Србија у савременом свету	- Разумевање политичких и економских односа у савременом свету. - Сагледавање међународног положаја Србије.	- идентификује најважније чиниоце у међународним политичким и економским односима; - разуме место и улогу Србије у савременом свету; - утврди значај чланства Србије у међународним	- Најутницијанске државе и организације у међународним политичким и економским односима. - Улога Организације уједињених нација у очувању мира у свету, борби против сиромаштва и заштити културних споменика. - Геополитички положај Србије.	треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика,

	- Проширивање знања о најзначајнијим међународним организацијама и чланству Србије у њима. - Проширивање знања о последицама научно-технолошког развоја на живот савременог човека.	организацијама; објасни утицај савремених техничких достигнућа на повезивање људи у свету.	- Чланство Србије у регионалним, европским и светским организацијама (Савет Европе, ОБЕС, ОУН...). - Срби ван Србије (проблем избеглица, Црна Гора, Република Српска, Срби у дијаспори). - Свет почетком XXI века – научни и технолошки развој, Интернет, утицај медија на јавно мњење, популарна култура, глобализација, тероризам, еколошки проблеми...	- у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, - пожељно је избежавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, - у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, - одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета.
--	--	--	---	---

Кључни појмови садржаја: Србија, држава, друштво, политички систем, уставност, култура, уметност, наука

Назив предмета: **Социологија са правима грађана**Годишњи фонд: **32**

часова:

Разред: **трећи**

- Оспособљава ученика за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва
- Развија способност, код ученика, за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву;
- Унапређује ученичке способности за све облике комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става;

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Структура и организација друштва	Упознавање са функционисањем, структуром и организацијом друштва	• схвати структуру и организацију друштва • објасни улогу друштвених група с посебним освртом на брак и породицу • схвати друштвену поделу рада • објасни узроке друштвеног раслојавања • наведе друштвене установе и друштвене организације и направи разлику између њих • разликује особености сеоског и градског становништва	• Појам и елементи друштва • Друштвене групе • Брак и породица • Друштвена подела рада • Друштвено раслојавање • Друштвене установе и организације • Насеља и становништво	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (32 часа) Место реализације наставе • Теоријска настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе • Користити актуелне примере из штампе и других медија релевантне за предмет • Користити Устав и релевантне

Држава и политика	- Упознавање са политиком као вештином управљања друштвом - Оспособљавање за демократско мишљење - Упознавање са функционисањем државних институција и органа власти - Развијање знања о аутономији и локалној самоуправи	- опише улогу политике у друштву - објасни појам, развој и облике демократије - разликује законодавну, извршну и судску власт - разликује удружења грађана и политичке партије - препозна идеолошке разлике партија и поделу на левицу, десницу и центар - схвати изборни поступак и конституисање скупштине и владе - разликује државне органе власти - разликује аутономију и локалну самоуправу - разуме функционисање локалне самоуправе	- Политика - вештина управљања друштвом - Појам и развој демократије - Конститутивни елементи државе - Подела власти - Организације грађана - Политичке партије - Избори - Скупштина - Државни органи власти - Облици аутономије - Демократска локална самоуправа	законе у зависности од садржаја који се обрађује Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - тестове практичних вештина Оквирни број часова по темама - Структура и организација друштва (8 часова) - Устав и правна држава у Србији (4 часова) - Држава и политика (6 часова) - Грађанин и његова права и слободе у Србији (4 часа) - Култура и друштво (6 часова) - Друштвене промене и развој друштва (4 часа)
Грађанин и његова права и слободе	Богатење знања о људским правима и слободама и о улози појединца у друштвеном и политичком животу	- схвати људска права и слободе и свој положај у друштву - зна на који начин се штите права и слободе грађана	- Политичке слободе и права грађана - Економске слободе и права грађана - Личне слободе и права грађана - Остале слободе и права грађана - Заштита уставом гарантованих права и слобода	
Устав и правна држава у Републици Србији	Упознавање са Уставом Републике Србије, његовим историјским претечама и правосудним системом Републике Србије	- схвати значај устава као највишег правног акта - разликује устав од закона - направи преглед развоја уставности у Србији - уочи значај владавине права и правне државе - зна основне одредбе Устава Републике Србије - схвати функционисање правосудног система Републике Србије	- Значење Устава Републике Србије - Принципи уставност и законитости - Уставни суд - Редовни судови	

Култура и друштво	Развијање знања о културним тековинама	- учи разлику и сличности између културе и цивилизације - схвати настанак религије и религијског мишљења - идентификује монотеистичке религије и објасни специфичности хришћанства - разликује обичај и морал - схвати разлику између уметности, масовне културе, подкултуре, шунда и кича	- Појам културе и цивилизације - Религија - Настанак религијског мишљења - Монотеистичке религије - Хришћанство - Обичај и морал - Уметност - Масовна култура
Друштвене промене и развој друштва	- Оспособљавање за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва - Стицање знања о хоризонталној и вертикалној покретљивости друштва	- идентификује друштвене промене - зна основне карактеристике хоризонталне и вертикалне покретљивости - препозна друштвени развој - формира став према савременим тенденцијама у развоју глобалног друштва	- Појам и врсте друштвених промена - Друштвена покретљивост - Друштвени развој

Кључни појмови садржаја: друштвени односи, друштвене групе, религија, промена, морал, друштво, политика

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ

Назив предмета:

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова:

37

Разред:

први

Циљеви учења:

- Стицање знања, развијање вештина, усвајање вредности и формирање ставова који су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву;
- Оснаживање ученика за поштовање, одбрану и афирмацију вредности демократског друштва;
- Јачање друштвене кохезије, уважавање различитости и подршка сузбијању сваког облика дискриминације и насиља.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ЈА, МИ И ДРУГИ	- Подстицање ученика на међусобно упознавање - Подстицање ученика да сагледају међусобне сличности и разлике и уваже их - Развој негативног става према било ком облику дискриминације	- Анализира своје особине и да их представи другима - Препозна, анализира сличности и разлике унутар групе - Прихвати друге ученике и уважи њихову различитост - Препозна предрасуде, стереотипе, дискриминацију, нетолеранцију по различитим основама - Сагледа могуће последице нетолеранције, дискриминације, стереотипа, предрасуда и начине	- Лични идентитет - Откривање и уважавање разлика - Групна припадност - Стереотипи и предрасуде - Толеранција и дискриминација	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава Подела одељења на групе - Одељење се не дели на групе Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе

КОМУНИКАЦИЈА У ГРУПИ	Оспособљавање ученика за комуникацију у групи	- Искаже, образложи и брани мишљење аргументима - Активно слуша - Дебатuje и дискутује на неутрожавајући начин, уважавајући мишљење других - Објасни разлику између дијалога и дебате - Објасни разлоге и начине настанка гласина у свакодневној комуникацији и објасни последице које изазивају гласине	- Самопуздано реговане - Гласине - Неслушање, активно слушање - Неоптужујуће поруке - Изражавање мишљења - Вођење дебате и дијалога	- Активности на првим часовима треба тако организовати да се обезбеди међусобно упознавање ученика, упознавање ученика са циљевима и наставним садржајима предмета, али и тако да наставник добије почетни увид у то са каквим знањима, ставовима и вештинама из области грађанског васпитања група располаже с обзиром да нису сви ученици у основној школи похађали наставу грађанског васпитања у истој мери. - Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. - Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. - Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва.
ОДНОСИ У ГРУПИ/ ЗАЈЕДНИЦИ	- Оспособљавање ученика за рад у групи/тиму и међусобну сарадњу - Подстицање ученика да сукобе решавају на конструктиван начин и избегавају сукобе	- Ради у групи/тиму - Препозна предности групног/тимског рада - Учествује у доношењу групних одлука - Разликује могуће облике учешћа младих у друштвеном животу - Објасни потребу и важност партиципације младих у друштвеном животу - Објасни степене и облике учешћа младих у друштвеном животу - Објасни разлоге, ток и последице сукоба - Објасни ефекте конфликта на ток комуникације - Уочи факторе који одређују понашање у ситуацијама конфликта - Анализира сукоб из различитих улова, (препознаје потребе и страхове актера сукоба) и налази	- Сарадња - Групни рад - Групо одлучивање - Учешће младих: "Лествица партиципације" - Радити заједно - Динамика и исходи сукоба - Стили поступака у конфликтима - Сагледавање проблема из различитих углова - Налажење решења - Постизање договора - Извини	- Сарадња - Групни рад - Групо одлучивање - Учешће младих: "Лествица партиципације" - Радити заједно - Динамика и исходи сукоба - Стили поступака у конфликтима - Сагледавање проблема из различитих углова - Налажење решења - Постизање договора - Извини

Оспособљавање ученика да препознају примере насиље у својој средини и преузму одговорност за сопствено понашање у таквој ситуацији	конструктивна решења прихватљива за обе стране у сукобу. - Образложити предности конструктивног начине решавања сукоба - Објасни значај посредовања у сукобу	- Посредовање - Насиље у околини - Вршњачко насиље - Насиље у школи. - Постизање мира	- Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. - У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. - Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет - За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требало да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика <u>Праћење и вредновање</u> Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода праћења <u>Оквирни број часова по темама</u> - Ја, ми и други (9 часова) - Комуникација у групи (10 часова) - Односи у групи/заједници (18 часова)
--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: идентитет, стереотипи и предрасуде, толеранција и дискриминација, насиље, жртва, одговорност

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

35

други

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО- МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ	Упознавање ученика са врстама права и природом (универзалност, целовитост, недељивост)	- Објасни значење и смисао људских права - Разликује врсте људских права (лична, политичка, социјално-економска, културна, здравствена права) - Анализира и објашњава однос права и одговорности - Објасни целовитост и узајамну повезаност људских права - Објасни универзалност и развојност људских права - Објашњава потребу посебне заштите права детета - Проналази примере и показатеље остваривања и кршења људских праваа - Процени положај појединца и друштвених група са аспекта људских права - Објасни механизме и начине за заштиту људских права - Анализира и тумачи основна међународна и домаћа документа из области људских права - Објасни улогу најзначајнијих институција и процедуре заштите	- Потребе и права - Права и правила - Права и закони - Међународна документа о заштити права - Права и вредности - Врсте права - Односи међу правима - Сукоб права - Дејча и људска права - Конвенције и заступљеност права у штампи - Одговорност одраслих - Одговорност деце - Кршење права детета - Заштита права детета	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе - Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава Подела одељења на групе - Одељење се не дели на групе Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. - Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. - Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да
	- Упознавање ученика са начинима и механизмима заштите права - Сагледавање значаја личног ангажовања у заштити сопствених права и права других људи			

ПЛАНИРАЊЕ И ИЗВОЂЕЊЕ АКЦИЈЕ	• Подстицање ученика на активну партиципацију у животу школе • Развијање вештина планирања акција	људских права • Објасни улогу појединца и група у заштити људских права	• Идентификује проблеме у својој локалној заједници/ школи • Анализира изабране проблеме, изучава их • Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима • Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука • Формулише циљеве и кораке акције • Иницира активности ,прати их и оцењује их • Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	• Избор проблема • Идентификација могућих решења • Припрема нацрта акције • Реализација акције (ван редовних часова и учioniце) • Анализа реализоване акције • Представљање резултата акције	адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. • Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требало да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика <u>Праћење и вредновање</u> Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода <u>Оквирни број часова по темама</u> • Права и одговорности (17 часова) • Планирање и извођење акције (18 часова)
---	--	--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: права, одговорност, грађанска акција

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

32

Назив предмета:
Годишњи фонд часова:

трећи

Разред:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ДЕМОКРАТИЈА И ПОЛИТИКА	- Разумевање појмова демократија, политика, власт, грађански живот - Упознавање са механизмима функционисања демократије и институцијама демократије - Сагледавање значаја и начина контроле и ограничења власти у демократији	- Објасни појмове демократија, политика, власт, грађански живот - Наведе разлике између демократског и недемократског начина одлучивања - Објасни разлике између непосредне и посредне демократије - Анализира различите начине ограничавања власти - Разликује надлежности законодавне, извршне и судске власти	- Демократија, политика и власт - Функционисања институције демократије - Механизми и начини контроле и ограничења власти у демократском поретку	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава Подела одељења на групе - Одељење се не дели на групе Место реализације наставе - Настава се реализује у учионици Препоруке за реализацију наставе - Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. - Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. - Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно
ГРАЂАНИН И ДРУШТВО	- Сагледавање улоге грађанина/грађанке у демократском друштву - Упознавање се са радом локалне самоуправе - Сагледавање улоге и карактеристика	- Разуме политичко одређење појма грађанин/грађанка - Разуме значај поштовања закона у демократској држави - Објасни улогу локалне самоуправе и послове којима се она бави - Објасни карактеристике и улогу цивилног друштва - Наведе могућности утицаја грађана на власт, правни и политички	- Однос државе и грађанског друштва - Појам грађанина - Значај и начин учествовања грађанина у политици - Улога грађана у остваривању права	

	цивилног друштва у демократији Сагледавање значаја и начина учествовања грађанина/грађанке у политици	систем (различите форме грађанског удруживања, различите форме грађанских иницијатива и акција) Идентификује и анализира факторе који ометају/ подстиичу демократски развој друштва	примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. - Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. - У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. - Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања знања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет - За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требало да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика
ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА И ПРАВО НА ГРАЂАНСКУ ИНИЦИЈАТИВУ	- Упознавање ученика са суштином грађанских права и правом на грађанску иницијативу - Сагледавање улоге грађана у остваривању људских права у демократском друштву - Сагледавање неопходности и начина активног учешћа грађана у демократском друштву	- Објасни појам људских права - Наведе врсте људских права и објасни њихов садржај - Анализира представљање људских права у актуелним медијима - Објасни улогу појединца у заштити и остваривању људских права - Објасни појам грађанске иницијативе - Наведе надлежности општине и послове којима се она бави - Разликује формалну од неформалне иницијативе - Наведе форму и садржај формалног предлога грађанске иницијативе - Наведе структуру, функционисање, правила и процедуре рада Скупштине - Изведе симулацију заседања Скупштине поштујући све процедуре у процесу доношења одлука на предлог грађана - Објасни појам, карактеристике, улогу и врсте удруживања грађана - Идентификује и анализира активности и акције удружења грађана у својој локалној заједници.	- Право на грађанску иницијативу - Партиципација грађана у процесу доношења одлука и право на самоорганизовање грађана - Улога невладиних организација Праћење и вредновање Вредновање се вршити кроз праћење остварености исхода Оквирни број часова по темама - Демократија и политика (6 часова) - Грађанин и друштво (8 часова) - Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу (10 часова)

ПЛАНИРАЊЕ КОНКРЕТНЕ АКЦИЈЕ	• Подстицање и оспособљавање ученика за планирање заједничких акција и пројеката у локалној заједници	• Идентификује проблеме у својој локалној заједници • Анализира изабране проблеме, изучава их • Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима • Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука • Формулише циљеве и кораке акције • Иницира активности, прати их и оцењује • Представља путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	• Избор проблема • Идентификација могућих решења • Припрема нацрта акције • Реализација акције (ван редовних часова и учioniце) • Анализа реализоване акције • Представљање резултата акције	• Планирање конкретне акције (8 часова)
----------------------------------	---	---	---	---

Кључни појмови садржаја: демократија, политика, власт, грађанин, грађанска иницијатива, невладине организације

Назив предмета:

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова:

35 или 32

Разред:

Други или трећи

Циљеви предмета

1. Оспособљавање ученика за разликовање обележја стилова различитих музичких жанрова;
2. Развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва;
3. Оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике;
4. Унапређивање естетских критеријума код ученика;
5. Развијање навика код ученика за праћење културно-уметничких манифестација у локалној средини и путем електронских медија (концерти, телевизија, филм, интернет);
6. Оспособљавање ученика за самостално истраживање стручне литературе, архиве, медијатеке, интернета;
7. Подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
	- Оспособљавање ученика за разликовање музичких стилова од првобитне заједнице до 21. века. - Развијање навика за слушање уметничке музике. - Оспособљавање уочавања разлика карактера композиција - Формирање музичког укуса и адекватног музичког експресивног доживљаја музичког дела приликом слушања(аудио апарата и уживо на концертима)	- Препознаје и разликује одлике стилова у музичком изражавању од првобитне заједнице до данас. - Испољава потребу за свакодневним слушањем музике и на основу тога формира трајно интересовање према музици уопште - Препознаје одслушане композиција уз познавање њихових аутора као иврем настанка.. - Експресивно, аутономно доживљава карактер одслушане композиције - Поседује адекватан музички укус. - Самоницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације у локалној заједници.	- Значај музике у животу и друштву:<i>првобитна заједница, стари век</i> и развој музике у <i>средњем веку</i>(духовна и световна музика) - Грегоријански корал, Византијско певање, Кир Стефан Србин: Ниња сили. Ренесанса и барок: Палестрина Ј.: <i>Огни белта</i>, Вивалди А.: <i>4 годишња доба</i>, Хендл Г.Ф.: <i>Месија(Алелуја)</i>, Бах Ј.С.: <i>Тока и фуга d – mol, Брандебушки концерт бр.3 G – dur</i> Класицизам: Хајдн Ј.: <i>Симфонија изненађења бр 94, G – dur</i>, Моцарт В.А.: <i>Симфонија бр.40, G-dur, Реквијем, Мала ноћна музика, Турски марш</i>, Бетовен Ј.В.: <i>5. и 9. симфонија, За Елизу, Месечева соната</i>, Романтизам Менделсон Ф.: <i>Свадбени марш</i>, Шопен Ф.: <i>Валцер des-dur</i>, Брамс Ј.: <i>Мађарске игре по избору</i>, Сметана Б.: <i>Влтава</i>, Дворжак А.: <i>Симфонија из новог света</i> Импесионизам Дебиси К.: <i>Прелюд за поподне једног пауна</i>, Равел М.: <i>Болеро</i> Музика XX века Шостакович: <i>Камерна симфонија</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i>, Шенберг, Стравински, Веберн	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Облици наставе Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава Место реализације наставе - Настава се реализује у учionicи Препоруке за реализацију наставе - Користити сва доступна наставна средства - Користити мултимедијалне презентације - Упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу - Примењивати индивидуални рад, рад у паровима и рад у мањим групама Континуирано упућивати

Опера и мјузикл	- Значај корелације између текста, музичког и сценског извођења - Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање разних видова опере кроз историју	- Разуме међусобну повезаност текста, музике и покрета. - Разликује музичко сценска дела према периоду настанка. - Препознаје историјско културни амбијент у коме су настала појединачна дела	опере: Бизе Ж.: <i>Кармен</i>, Верди Ђ.: <i>Трубадур</i>, Росини Ђ.: <i>Севилски берберин</i>, Пуччини: <i>Тоска</i>, Босми, билети Чајковски П.И.: <i>Лабудово језеро</i>, <i>Уставана лепотица</i>, Прокофјев С.: <i>Ромео и Јулија</i> оперете Штраус Ј.: <i>Слети миш</i> Мјузикли: Цигани лете у небо, Коса, Мама Миа, Чикаго...	ученике на присуство музике у свакодневном животу, примену у пракси и другим наставним предметима Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања Оквирни број часова по темама - класична музика (10 часова) - опера и балет; оперета и мјузикл (6 часова) - традиционална музика (6 часова) - џез и блуз музика (4 часа) - филм и филмска музика (4 часа) - хор, камерно и оркестарско извођење композиција (5 часова)
Традиционална музика (народне песме, игре, плесови)	- Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање културе и традиције како свог тако и других народа - Развијање естетских критеријума код ученика - Развијање способности уочавања утицаја народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	- Препознаје естетске вредности у култури свог и народа других земаља уочавањем карактеристичних обележја музике светске народне баштине. - Сагледава и вреднује утицај народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	- Изворно певање традиционалних композиција са нашег и суседних подручја. Кола и народне игре Србије и суседних земаља. Мокрањец Ст. Ст.: <i>Руковети</i>, Тајчевић М.: <i>Охридска легенда</i> - Народна музика интегрисана у забавну, електронску, џез и разне алтернативне правце. извођачи: Биљана Крстић, састав Балканика., Слободан Трукула, Василиса, Кирил Цајковски...	

Цез и блуз Филм и филмска музика	- Способност препознавања критеријума који се односе на ритмичку строгост и импровизовање мелодије као карактеристика одређене врсте музике(цез, блуз) - Способности разликовања боје звука различитих инструмената као и њихових састава.	- Препознаје критеријуме који се односе на начине настајања мелодијско ритмичких образаца различитих музичких жанрова. - Разликује боју звука различитих инструмената, као и њихов визуелни изглед - Разликује саставе извођача(Соло глас-хор, Соло инструмент-камерни састав-оркестар)	Цез и блуз: Луис Армстронг, Мајлс Дејвис, Били Холидеј, Џон Колтрејн, Чарли Паркер, Јован Маљоковић, Шабан Бајрамовић... Филм: Моцарт филмска музика: Е.Мориконе: музика из филмова: <i>Амелија Пулен, Титаник, Ватрене улице, Класир...</i>	
Хорско певање	Оспособљавање ученика за заједничко извођење	Препознаје и реализује елементе заједничког музицирања	слободан избор композиција према могућностима извођача	

Кључни појмови садржаја: изражајна музичка средства и стилови, традиционална музика, опера и балет и примењена музика

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ)**35 или 32****други или трећи**

- Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
- Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
- Развијање индивидуалног и националног идентитета;
- Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
- Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и обрађивања ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
- Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Циљеви учења:

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Село и град некад и сад	- Проширивање знања о променама у начину живота градског и сеоског становништва кроз историју. - Уочавање сличности и разлика у животу градског и сеоског становништва кроз историју. - Разумевање односа села и града у прошлости и садашњости. - Стицање знања о миграцијама село – град као	- уочи основна обележја различитих типова насеља од праисторије до савременог доба; - изведе закључак о значају настанка градова; - лоцира на историјској карти најзначајније античке, средњовековне и модерне градове у свету, Европи и Србији; - опису начин живота у граду у различитим историјским периодима (на примеру Цариграда, Венеције, Фиренце, Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга...); - опису начин живот у српским градовима у XIX и XX веку (на примеру Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...); - опису начин живот у српским селима у XIX и XX веку;	- Насеља у праисторији (примери Винче и Лепенског Вира). - Живот у античким градовима (примери Вавилона, грчких полиса, Александрије, Рима...). - Живот у средњовековним градовима и селима (примери Цариграда, Венеције, Фиренце, Париза, Лондона, Београда...; средњовековни замак – у миру и за време опсаде; положај зависног сељака – обавезе становништва, порез, присилни рад – изградња путева, насипа, утврђења...; становање – грађевински материјали, начин градње, разлика у начину становања између села и града и између богатих и сиромашних; хигијенски услови, опасност од епидемија...). - Живот у градовима и селима у новом веку и савременом добу (примери Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга...; просторно и урбано планирање; индустријске четврти, радничка насеља и предграђа; боемске четврти; појава модерне инфраструктуре – водовод, канализација, метро, проблем загађења, одношење и	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања Облици наставе: Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: - теоријска настава. Место реализације наставе: - Теоријска настава реализује се у учионици или одговарајућем кабинету. Оцењивање: Вредновање остварености исхода вршати кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања. Оквирни број часова по темама: - Свакој од четири теме које буду изабране треба посветити четвртину часова предвиђених наставним планом.

	константним појавама у историји људског друштва. Проширивање знања о животу сеоског и градског становништва у Србији у XIX и XX веку.	- уочи сличности и разлике у начину живота у српским градовима и селима у XIX и XX веку; - разуме значај и последице развоја модерних градова; - образложи најважније узроке и последице миграција село—град; - уочи разлике у начину становања између села и града кроз историју; - уочи разлике у начину становања између припадника различитих друштвених слојева кроз историју.	складиштење отпада; становање – грађевински материјали, начин градње, развој грађевинске технике, врсте објеката и организација простора; разлика у начину становања између села и града и између припадника различитих друштвених слојева, миграције; осветљење – гас и струја; грејање, употреба соларне енергије, кућни апарати; оплемињавање стамбеног простора). Живот у српским градовима и селима у XIX и XX веку (примери Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...; основни типови градских насеља – град, варош, варошица, „дивља“ насеља; оријентални и европски утицаји; електрификација, јавни градски превоз – фијакери, трамваји, тролејбуси и аутобуси; основни типови сеоских насеља, обележја земљорадње, виноградарства и сточарства; задруга, моба, позајмица; пољопривредна оруђа, млинови, ветрењаче; миграције село – град, разлике у становању код Срба: дворци, градске куће, конаци, сеоске куће; дворови владара – Милоша, Михаила, Милана и Александра Обреновића, кнеза Александра и краљева Петра и Александра Карађорђевића, Николе Петровића, резиденције Јосипа Броза).	Препоруке за реализацију наставе: • задатак наставника је да на почетку школске године од дванаест понуђених наставних тема, ученицима предложити шест, од којих ће они, као група, у складу са својим склоностима, изабрати четири, • структура програма концептирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, • наставни садржаји треба да буду
Култура одевача и исхране некад и сад	• Проширивање знања о променама у начину одевача и исхране кроз историју. • Уочавање промена у начину одевача код Срба кроз историју. • Уочавање улоге различитих културних утицаја на начин одевача	• уочи основна обележја културе одевача од антике до савременог доба; • идентификује основна обележја културе одевача код Срба кроз историју; • наведе и упоређи разлике у начину одевача између села и града кроз историју; • наведе и упоређи разлике у начину одевача између припадника различитих друштвених група кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин одевача	• Култура одевача од антике до данас (материјали, начин обраде и бојење, разлике у одевачу код припадника различитих друштвених група; појава вештачких материјала, стилови у одевачу, модне куће, појава модне индустрије, свакодневна и свечана одела, цинс као карактеристика одевача младих у читавом свету; накит, фризури, шминка, парфеми...). • Одевање код Срба кроз историју (материјали и тканине – кулела, конопља, чоја, крзно, кожа, лан, свила; разлика у одевачу код Срба у Хабзбуршком и Османском царству, као и код припадника различитих друштвених група; грађанско одело и европски узор у облачењу српског грађанског стајежа; униформе	

	и исхрану код Срба кроз историју.	одевања код Срба кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин исхране код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике исхране у различитим историјским периодима.	одевања код Срба кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин исхране код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике исхране у различитим историјским периодима.	државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; народна ношња, савремени начин одевања). • Култура исхране од антике до данас (сакупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; посни и мрсни циклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источњачких зачина, понашање за столом, прибор за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе хране“).	представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и пројекти били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организовања активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватили догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали,
Војска, оружје и рат некад и сад	• Проширивање знања о развоју војне технике и променама у начину ратовања кроз историју. • Проширивање знања о развоју војске и начину ратовања код Срба кроз историју. • Развијање критичког става према рату.	• уочи основна обележја ратова и војне организације и технике од антике до савременог доба; • разуме утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; • уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; • уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике ратовања у различитим периодима; • разуме улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, швила); • аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи.	• Војска, оружје и рат кроз историју (војничка опрема – одећа, оклопи, штитови, оружје; родови војске, опсадне справе, увежбавање ратничких вештина, витешки турнири, мегдани, појава ватреног оружја – од примитивних пушака аркебуза и мускета до развој моћне војне стратегије и тактике – појава генералштаба, униформе и војна одликовања; војно образовање, живот војника у рату и миру; жене у војсци; међународне конвенције о правилима ратовања, највеће војковође). • Војска код Срба кроз историју (српска војска у средњем веку – опрема, начин ратовања; Срби у аустријској и османској војсци; војска устаначке Србије; војна организација у XIX и XX веку у српској и југословенској држави; војно образовање – оснивање војне академије; српске и југословенске војне униформе и одликовања).	државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; народна ношња, савремени начин одевања). • Култура исхране од антике до данас (сакупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; посни и мрсни циклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источњачких зачина, понашање за столом, прибор за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе хране“).	представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и пројекти били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организовања активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватили догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали,
Новац и банке кроз историју	• Проширивање знања о улози новца и банака у економским системима кроз историју.	• уочи основне карактеристике и функције новца од антике до савременог доба; • изведе закључак о улози и значају банака кроз историју;	• Нумизматика (као наука о постанку, развоју и употреби кованог новца). • Новац и банке у садашњости (новац као мера вредности, платежно средство и једно од обележја самосталности државе; банка као	државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; народна ношња, савремени начин одевања). • Култура исхране од антике до данас (сакупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; посни и мрсни циклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источњачких зачина, понашање за столом, прибор за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе хране“).	представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и пројекти били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави <i>историје</i> имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организовања активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватили догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму“, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали,

	- историју. - Усвајање знања о улози новца и банака у свакодневном животу некад и сад. - Проширивање знања о историји новца и развоју банкарства код Срба.	- уочи основна обележја историјата српског новца и банака кроз историју; - примени стечено знање о новцу и банкама у свакодневном животу.	- предузеће које тргује новцем; појмови – штедња, трезор, кредит, камата, деонича, инфлација, дефлација; фалсификовања новца, новац у савременом потрошачком друштву...); - Новац и банке у прошлости (историјат новца и банака – од старог века до данас; материјали од којих је израђиван новац, историјски феномен „кварења“ новца; ликови и различити симболи на кованом и папирном новцу...); - Новац у Србији некад и сад (историјат новца од средњег века до данас; динар као званична валута модерне Србије; мотиви на новчаницама; настанак и развој Народне банке као прве финансијске институције у Србији).	- музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, - у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, - пожељно је избежавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, - у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, - одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, - током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости, - затак наставника је и да подстиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских података, да их усмерава на различите изворе информација и получава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења
Верски живот и обичаји кроз историју	- Проширивање знања о веровањима и обичајима у прошлости и садашњости. - Уочавање прожимања веровања и културе кроз историју. - Сагледавање сличности и разлика у веровањима и обичајима некад и сад. - Проширивање знања о веровањима и обичајима код Срба кроз историју.	- уочи основна обележја веровања од праисторије до савременог доба; - наведе и упореди карактеристике обичаја и веровања у различитим периодима; - идентификује сличности и разлике у обичајима различитих верских заједница; - уочи утицај веровања и обичаја на културно стваралаштво; - разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота кроз историју; - разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота код Срба кроз историју; - препозна и разуме основне одлике верског живота и обичаја код Срба кроз историју.	- Веровања у старом Египту и Месопотамији (загробни живот, балсамовање, хороскопи, астрологија, обреди и ритуални предмети...); - Веровања старих Грка и Римљана (пророчишта, загробни живот, свештеници и свештенице, приношење жртве боговима...); - Религије Далеког истока. - Верски живот и обичаји у средњем веку (главне одлике хришћанства, ислама и јудаизма; обележја различитих верских конфесија – сличности и разлике у веровањима и обичајима; обележавање верских празника, страхови средњовековног човека). - Верски живот и обичаји у новом веку и савременом добу (верски идентитет, сличности и разлике између католика, протестаната, православља, муслимана, Јевреја; атеизам).	- у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, - одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, - током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости, - затак наставника је и да подстиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских података, да их усмерава на различите изворе информација и получава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења
Образовање и васпитање кроз историју	Продубљивање знања о развоју образовања	уочи основна обележја образовања и васпитања од антике до савременог доба;	- Образовање и васпитање у старом веку (Египат, Месопотамија, стара Грчка и Рим). - Образовање и васпитање у средњем веку	- у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, - одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, - током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости, - затак наставника је и да подстиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских података, да их усмерава на различите изворе информација и получава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења

	заснованог на провереним чињеницама и аргументима, овај предмет пружа велике могућности за интеграцију школског и ваншколског знања ученика, за излазак из оквира школских уџбеника и учионица, укључивање родитеља и суграђана који поседују знања, колекције, књиге, филмове и другу грађу која може да помогне у реализацији програма, наставник треба да тежи комбиновању различитих метода рада (кратка предавања, гледање филмова, читање књига, дискусије, анализа писаних извора, слика и фотографија...), у извођењу наставе самостално истраживање ученика је најважније, без обзира на изабране методе рада, а наставникова је улога да организује наставу, пружи помоћ ученицима у раду (од давања информација до упућивања на изворе информација) и да подстиче интересовање ученика за предмет, у припреми и реализацији часова наставницима може користити следећа литература:	(манастири као центри писмености и образовања; оснивање школа и универзитета, утицај цркве на образовање и васпитање...). - Образовање и васпитање у новом веку и савременом добу (појава штампарства и ширење писмености, улога цркве и државе – појава световног и обавезног образовања, школских уџбеника; положај ученика – награђивање и кажњавање, одеване ученика...). - Образовање и васпитање код Срба (манастири као центри писмености и образовања: значај Хиландара, просветитељски рад у устанничкој Србији, оснивање световних школа, оснивање Лицеја, Велике школе и Београдског универзитета; један дан у школи, школска слава, одеване ученика, школовање женске деце; стипендирање ученика).	описе развој система образовања и васпитања кроз историју; - описе развој система образовања и васпитања код Срба кроз историју; - упоређи карактеристике образовања и васпитања у различитим периодима; - изведе закључак о значају образовања и васпитања у животу људи; - препозна међусобну условљеност степена привредног развоја и квалитета образовања.	кроз историју. - Уочавање сличности и разлика у образовању и васпитању некад и сад. - Разумевање утицаја привредног развоја на квалитет образовања. - Продубљивање знања о развоју образовања код Срба кроз историју.	Комуникације, путовања и туризам некад и сад
Д. М. Аповић, <i>Хералдика и Срби</i>, Београд 2008. Д. Бабац, <i>Специјалне јединице Југословенске војске у Англиском рату</i>, Београд 2006. Д. Бабац, Ч. Васић, М. Марковић, <i>Црногорска војска 1896–1916</i>, Београд 2007. Д. Бандић, <i>Народна религија Срба у 100 појмова</i>, Београд 2004. В. Бикић, <i>Средњовековно село</i>, Београд 2007. М. Благојевић, <i>Србија у доба Немањина</i>,	Комуникације, путовања и туризам кроз историју (утицај трговине и војних похода на развој комуникација: ходочашћа – света места, мисионари; значајни сајмови, развој поштанског, телеграфског, телефонског, железничког, аутомобилског и авионског саобраћаја; ауто и авио клубови, новине и новинарство, Интернет, откривање нових дестинација, гостионице и хотели, бање).	описе развој комуникација од прансторије до савременог доба; - наведе и упоређи карактеристике комуникације у различитим периодима; - изведе закључак о значају комуникације у животу људи кроз историју; - разуме последице развоја модерних комуникација; - изведе закључак о утицају развоја комуникација на интеграцију сваке нације и друштва; - користи информације са историјске карте и повеже их са стеченим знањем о комуникацијама; - уочи утицај комуникација на приближавање држава, народа и њихових култура.	описе развој система образовања и васпитања кроз историју; - описе развој система образовања и васпитања код Срба кроз историју; - упоређи карактеристике образовања и васпитања у различитим периодима; - изведе закључак о значају образовања и васпитања у животу људи кроз историју; - препозна међусобну условљеност степена привредног развоја и квалитета образовања.	кроз историју. - Уочавање значаја комуникација и њиховог развоја у историји друштва. - Разумевање утицаја комуникација на упознавање и приближавање држава, народа и њихових култура.	Комуникације, путовања и туризам некад и сад

	• Продубљивање знања о развоју друштвеног и породичног живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у друштвеном и породичном животу некад и сад. • Проширивање знања о друштвеном и породичном животу код Срба кроз историју.	• идентификује основна обележја друштвеног живота од антике до данас; • идентификује основна обележја породичног живота од антике до данас; • наведе основна обележја друштвеног живота код Срба кроз историју; • наведе основна обележја породичног живота код Срба кроз историју; • упоређи карактеристике друштвеног и породичног живота у различитим периодима; • уочи сличности и разлике у начину обележавања празника кроз историју; • истакне одлике друштвеног и породичног живота данас у односу на раније епохе.	• Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, масирање, трубадури, властеоске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и читалишта, концерти, биоскопи, игре на срећу, савремена популарна музика). • Друштвени живот код Срба кроз историју (основни празници и њихов значај; утицај политичких прилика на празнике и празновања, радни и нерадни дани; различити облици друштвених активности на селу и у граду...). • Породични односи од антике до данас (положај мушкарца, жене и детета, свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници, традиционални и модерни погледи на породицу; промене у односима међу половима...). • Породични односи код Срба кроз историју (положај мушкарца, жене и детета; свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници – крсна слава...)	Београд 1989. С. Бојанин, <i>Забаве и светковине у средњовековној Србији (од краја XII до краја XV века)</i>, Београд 2005. Е. Бухари, <i>Наполеонова гардијска коњица</i>, Београд 2006. А. Веселиновић, Р. Љушић, <i>Српске династије</i>, Нови Сад 2001. П. Вилар, <i>Злато и новац у повијести 1450–1920</i>, Београд 1990. А. Вулетић, Ј. Мијаиловић, <i>Између посла и бакова. Живот у Србији у 19. веку</i>, Београд 2005. Р. Вучетић, <i>Престоница независне Србије (1878–1918)</i>, Београд 2008. К. Гравет, <i>Витезови</i>, Београд 2006. С. Димитријевић, <i>Средњовековни српски новац</i>, Београд 1997. Љ. Димић, <i>Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941</i>, I–III, Београд 1996. А. Ђуровић, <i>Модернизација образовања у Краљевини Србији 1905–1914</i>, Београд 2004. <i>Историја приватног живота</i>, I–V, приредили Ф. Аријес и Ж. Диби, Београд 2000–2004. М. Јовановић-Стојимировић, <i>Силуете старог Београда</i>, Београд 2008. Д. Косановић, <i>Почети кинематографије на тлу Југославије 1896–1918</i>, Београд 1985. <i>Лексикон српског средњег века</i>, приредили С. Ћирковић и Р. Михаљчић, Београд 1999. П. Ј. Марковић, <i>Београд 1918–1941</i>, Београд 1992. П. Ј. Марковић, <i>Београд између Истока и Запада 1948–1965</i>, Београд 1996. П. Ј. Марковић, <i>Трајност и промена. Друштвена историја социјалистичке свакодневице у Југославији и Србији</i>, Београд 1989.
Друштвени и породични живот кроз историју			• уочи основна обележја развоја фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије у животу појединца и читавог друштва; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора; • опише развој фотографије, филма, радија и телевизије у Србији; • разуме последице развоја	
Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју	• Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју. • Разумевање утицаја фотографије, филма, радија и телевизије на друштвени, политички и културни живот.		• Значај фотографије, филма, радија и телевизије (као техничких достигнућа, начина уметничког изражавања, средстава масовне комуникације, сазнавања и образовања, и као историјских извора). • Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју (развој – оптичка сочива, лагертитија, мокра плоча, фото-апарат, филмска трака, покретне слике, биоскоп, радио таласи; прва филмска пројекција, филм као извор информација о догађајима; филм као масовна забава и индустрија; почетак ере звучног филма, појава анимираних филмова; појава цветног филма; филмски фестивали и награде; оснивање радио-станица, појава	

	• Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије у Србији. • Уочавање значаја фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора.	фотографије, филма, радија и телевизије.	• телевизије; превласт телевизије над другим медијима у другој половини XX века; примери злоупотребе фотографије, филма, радија и телевизије у XX веку). • Фотографија, филм, радио и телевизија у Србији некад и сад (делатност дворског фотографа Анастаса Јовановића, породични фото-албуми, прва филмска пројекција у Србији 1896, први српски филмови и биоскопи; почетак рада прве радио-станице – Радио Београда 1929, јавна демонстрација телевизије на сајму у Београду 1939, тајно праћење програма Радио Лондона за време окупације, оснивање Телевизије Београд 1958, кућни радио и ТВ апарати као показатељи животног стандарда).	Београд 2007. М. Милићевић, <i>Грб Србије: развој кроз историју</i>, Београд 1995. Ј. Миодраговић, <i>Народна педагогија у Срба или како наш народ подиже пород свој</i>, Београд 1914. Д. Мрђеновић, А. Палавестра, Д. Спасић, <i>Родословне таблице и грбови српских династија и властеле</i>, Београд 1987. <i>Образовање код Срба кроз векове</i>, Београд 2001. Е. Пирсон, <i>Стара Грчка</i>, Београд 2006. Р. Плат, <i>Свет филма</i>, Београд 2006. <i>Приватни живот у српским земљама средњег века</i>, приредиле С. Марјановић-Душанић и Д. Поповић, Београд 2004. <i>Приватни живот у српским земљама у освит модерног доба</i>, приредио А. Фотић, Београд 2005. <i>Приватни живот код Срба у деветнаестом веку. Од краја осамнаестог века до Првог светског рата</i>, приредили А. Столић и Н. Макуљевић, Београд 2006. <i>Приватни живот код Срба у дваесетом веку</i>, приредио М. Ристовић, Београд 2007. Р. Радић, <i>Страх у позној Византији I-II</i>, Београд 2000. Р. Радић, <i>Византија – туртур и пергамент</i>, Београд 2006. Р. Радић, <i>Цариград – приче са Босфора</i>, Београд 2007. <i>Службено одело у Србији у 19. и 20. веку</i>, Београд 2001. Д. Стојановић, <i>Кадрма и асфалт. Урбанизација и европеизација Београда 1890–1914</i>, Београд 2008.
Брига о телу и здрављу кроз историју	• Продубљивање знања о развоју здравствене културе кроз историју. • Уочавање утицаја економског и културног развоја на степен здравствене културе. • Проширивање знања о развоју здравствене	• уочи основна обележја развоја здравствене културе од антике до данас; • уочи основна обележја развоја здравствене културе код Срба кроз историју; • наведе и упоређи различите методе лечења кроз историју; • разуме повезаност степена економског и културног развоја и здравствене културе; • разуме значај хуманитарних организација и њиховог деловања.	• Брига о телу и здрављу од антике до данас (болести људи, хигијенски услови, епидемије, развој медицине, медицински инструменти, лекови и лековито биље, здравствене установе – манастирске болнице, санаторијуми, стационари, домови здравља, апотеке; начини здравствене заштите и превентиве, хуманитарне организације). • Брига о телу и здрављу код Срба (утицај животних услова и хигијенских прилика на појаву болести; најчешће болести и епидемије, народна медицина и надрилекарство, манастирске болнице; прве болнице и лекари, отварање болница у Србији у време кнеза Милоша, оснивање Медицинског факултета у Београду...).	

Грбови и заставе некад и сад	културе код Срба. • Продубљивање знања о развоју грбова и застава и њиховом значају у историји. • Упознавање са развојем, улогом и значајем грбова и застава у прошлости српског народа.	• уочи основна обележја развоја грбова и застава кроз историју; • уочи основна обележја развоја грбова и застава код Срба кроз историју; • изведе закључак о значају грбова и застава кроз историју; • наведе најчешће хералдичке симболе; • опише изглед и порекло савременог српског грба и заставе.	• Улога и значај грбова и застава (као симбола државе, нације, владара, војске, града, установе, предузећа, политичке организације, спортског друштва...; појава грбова у XII веку – породични грбови на штитовима као начин распознавања витезова на турнирима и у ратним походима; грбови на заставама, новцу, печатима, поштанским маркама, споменницима, шлемовима...; најчешћи хералдички симболи; појава првих застава – <i>вексилум</i> – застава римских царева, <i>лабарум</i> – застава Константина Великог; основни елементи застава). • Грбови и заставе у прошлости српског народа (порекло савременог српског грба и заставе, значење четири оцила, најчешћи хералдички симболи на грбовима српских нововековних и средњовековних држава и династија и властелинских породица – двоглави бели орао Немањића, Лазаревића, Карађорђевића, Обреновића и Петровића-Његоша, лав Бранковића и Петровића-Његоша, вук Балшића, љиљани Котроманића...).	Ж. Стојановић, <i>Папирни новац Србије и Југославије</i>, Београд 1996. Н. Томас, Д. Бабац, <i>Армије на Балкану 1914–1918</i>, Београд 2006. Ц. Харт, <i>Стари Египат</i>, Београд 2006. Ф. Џајс, <i>Витезови кроз историју</i>, Београд 2003. Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном граду</i>, Београд 2004.Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном замку</i>, Београд 2005. Ф. Џајс, Ц. Џајс, <i>Живот у средњовековном селу</i>, Београд 2006. С. Џејмс, <i>Стари Рим</i>, Београд 2006.
Спорт некад и сад	• Проширивање знања о развоју спортског живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у спортским играма и	• уочи основна обележја спорта од антике до савременог доба; • разуме улогу и значај спорта у људском друштву; • именује и опише спортске дисциплине заступљене на античким Олимпијским играма; • наведе и упореди карактеристике спортских	• Улога и значај спорта од антике до савременог доба (спорт као део бриге о здрављу и као забава; спорт и Олимпијске игре у античкој Грчкој као основ спортских игара савременог доба; спортска надметања кроз историју – најпопуларнији спортови, аматерски и професионални спорт, модерне Олимпијске игре). • Спорт код Срба кроз историју (народне и пастирске игре као прва спортска надметања,	

	надметањима некад и сад. Проширивање знања о развоју спортског живота код Срба.	надметања у различитим периодима; описе развој спортског живота код Срба.	прва спортска друштва, оснивање Српског олимпијског клуба 1910, учешће на међународним такмичењима и велики успеси, спортска друштва и клубови; савремени спорт и спортски живот).	
--	--	--	---	--

Кључни појмови садржаја: историјски извори, историјско истраживање

ИЗАБРАНИ СПОРТ

Годишњи фонд: 35 или 32 часа

Разред : други или трећи

Циљ наставе предмета – изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учешћем на такмичењима);

Циљеви учења:

- стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања;
- социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;
- откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Предлог спортова који се понуде ученицима као избор: У првом реду, спортови који се у одређеном облику обрађују кроз наставу физичког васпитања:	- Упознавање ученика са вредностима спорта - усмерени развој и одржавање моторичких способности ученика; - учење и усавршавање моторичких форми изабраног спорта; - стицање теоријских знања у изабраном спорту; - познавање правила такмичења у изабраном спорту; - формирање навика за бављење изабраним спортом; - социјализација ученика	- теоријски објасни вредности физичких активности при учествовању у спортој игри; - прикаже техничке вештине индивидуалне технике; - прикаже, објасни и демонстрира колективну тактику спортске гране са којом се упознао и учио; - игра уз примену правила игре; - учествује у организацији школских спортских такмичења - примењује правила фер плеја	- Програмски садржаји физичког васпитања-изабраног спорта чини следећа структура: - развијање моторичких способности ученика; - спортско-техничко образовање ученика (обучавање и усавршавање технике); - индивидуална и колективна тактика изабраног спорта; - теоријско образовање; - правила изабраног спорта; - организовање унутар одељенских и међуодељенских такмичења. - теоријско образовање	- Настава физичког васпитања - изабрани спорт је изборни предмет и реализује се у оквиру редовне наставе са једним или два часа недељно који се уноси у распоред часова школе. Часови се уписују према редовном распореду часова у рубрику дневника под називом - изабрани спорт (нпр.атлетика) и посебно се нумеришу; - сваки ученик је обавезан да се определи за један спорт које му се понуди почетком школске године, а још боље на крају претходног разреда; - школа ученицима треба да понуди такав избор да њиме буду понуђени најмање два индивидуална и два колективна спорта. Уколико школа има оптималне услове за рад, ученицима се може понудити и више спортова; - прихватају се они спортови за које се определило највише ученика у једном одељењу (цело одељење реализује програм изабраног спорта целе школске године). Избор спорта врши се на нивоу одељења; - предлог за изабрани спорт даје актив наставника физичког васпитања, у складу са условима рада школе. - предлог мора бити реалан; - предлажу се спортови за које постоје адекватни услови; - ученици једног одељења могу
атлетика			ТЕОРИЈСКО ОБРАЗОВАЊЕ - упознавање ученика вредностима изабраног спорта; - упознавање ученика са основним принципима вежбања у складу са његовим узрастом; - упознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; - упознавање ученика са етичким вредностима и слабостима спорта; - упознавање ученика са естетским вредностима спорта. Минимални образовни захтеви : - Предметни наставници утврђују минималне образовне захтеве, у складу са усвојеним програмом за сваки изабрани спорт. Под тим се подразумева:	
гимнастика				
ритмичка				

гимнастика	кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичења; • откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.		• савладаност основне технике и њена примена; • познавање и примена елементарне тактике; • познавање и примена правила; • ангажованост и учешће ученика на такмичењима у изабраном спорту.	изабрати исти спорт који су упражњавали у предходним разредима или могу изабрати нови спорт који до тада нису упражњавали. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОГРАМА • Основне карактеристике програму су: • изборност; • да служе потребама ученика; • омогућавање наставницима не само да планирају већ и да програмирају рад у настави у складу са сопственим знањима, искуствима; • програм у великој мери омогућава креативност наставника; • програм је у функцији целокупне наставе физичког васпитања ученика. • Предлог спортова који се понуде ученицима као избор. 1. У првом реду, спортови који се у одређеном обиму обрађују кроз наставу физичког васпитања: • атлетика; • гимнастика; • ритмичка гимнастика; • рукомет; • кошарка; • одбојка; • мали фудбал; • плес. 2. Спортови који се налазе у програмима такмичења "Савеза за
рукомет	• учење и усавршавање основних и сложених елемената технике изабраног спорта;			
кошарка	• пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи технике, начин вежбања, тренирања, стицање основних и продубљених			

одбојка	тактичких знања, правила такмичења у спорту итд.) и њихова примена у пракси;			школски спорт и олимпијско васпитање Србије";
мали фудбал	учење и усавршавање основне тактике изабраног спрта и њена примене у пракси;			3. Спортови за које је заинтересована локална средина, односно локална самоуправа. 4. Спортови за које постоје одговарајући природни и материјални ресурси: - скијање; - веслање. 5. Спортови са којима су се ученици упознали кроз курсне облике рада. <i>Дидактичко-методичко упутство за реализацију часова изабране спортске гране (изборног спорта)</i>
плес	обавезна реализација такмичења на одељењском и разредном нивоу;			часове изабране спортске гране потребно је са методичког становишта у што већој мери прилагодити моделу часа физичког васпитања;
шах	- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и групним поистовећењем и др; - стварање објективних представа ученика о сопственим могућностима за учешће у изабраном спорту;			- у складу са моторичким формама које карактеришу изабрани спорт и које се примењују у основној фази часа, неопходно је бирати вежбања, како за уводно-припремну тако и завршну фазу часа; - тежиште рада у свим изабраним спортовима да је на техници и њеној примени у ситуационим условима; - код индивидуалних спортова инсистирати на примени кретања у такмичарским условима; Настојати да се трчи или плива што брже, скаче што више или баца што даље, постиже што више кругова итд.; - код колективних спортова

• подстицање стваралаштва ученика у спорту (у домену технике, тактике и такмичења). • упознавање ученика са основним принципима вежбања у складу са његовим узрастом; • упознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; • упознавање ученика са • етичким вредностима и слабостима спорта; • упознавање ученика са естетским вредностима			(спортских игара) форсирати уважавање технике и тактике највише кроз игру и ситуационе услове приближне условима игре; на сваком часу у одређеним временским интервалима спроводити такмичење између екипа. • у раду на овим часовима неопходно је правити тимове–екипе према способностима; • на часовима изабраног спорта обавезно је примењивати диференциране облике рада у складу са знањима и способностима ученика. Овакав приступ је обавезан уважавајући структуру ученика који су се определили за одређени спорт (има оних који су се тим спортом већ бавили или се њиме баве и ученика почетника); • садржаје рада на часовима програмирају наставници задужени за реализацију предмета физичко васпитање – изабрани спорт у складу са знањима о спортској грани и сагледавањем способности и знања ученика; • програмирани садржаји планирају се као и сви остали часови наставе физичког васпитања; • оцењивање ученика је у складу са обимом и квалитетом оног наученог садржаја који је за ученике одређен (програм за почетнике и програм за напредније); • реализацијом часова физичког васпитања – изабрани спорт пратити и запажати ученике који су посебно талентовани за спорт и
---	--	--	--

спорта.				упућивати их да се њиме баве и изван школе у клубовима и спортским школама ако то желе или имају интересовања.; • током рада са ученицима учавати оне чије се интересовање за одређени спорт не поклапа са њиховим могућностима и истим на крају школске године саветовати за који спорт да се определе у наредној школској години. II ОРГАНИЗАЦИЈА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА • садржаји наставе физичко васпитање - изабрани спорт могу се реализовати у објектима школе, на одговарајућим вежбалиштима - објектима ван школе, под условом да се налазе у близини школе или да је за ученике организован наменски превоз (спортска хала, базен, отворени терени, клизалиште, скијалиште итд.); • часови се могу организовати у истој смени у оквиру распореда часова са другим предметима или у супротној смени, ако за тим постоји потреба и адекватни услови. III ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА • планирање образовно-васпитног рада спроводе наставници у складу са основним принципима планирања наставе физичког васпитања. Годишњи план рада је обавезни облик наставног планирања из кога проистичу
---------	--	--	--	---

месечни и недељни планови рада; • сходно уобичајеној пракси, наставници обавезно израђују и припрему за појединачан час. Припрема за час базира се на прихваћеној четвороделној структури часа примереног потребама наставе физичког васпитања.	IV ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ <i>Праћење и вредновање постигнућа ученика</i> • праћење напретка ученика обавља се sukcesivno током целе школске године, а на основу јединствене методологије која предвиђа следеће тематске целине. У осмом разреду оцењивање се врши бројчано, на основу остваривања оперативних задатака и минималних образовних захтева: • стање моторичких способности; • усвојене здравствено-хигијенске навике; • достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика у складу са индивидуалним могућностима; • однос према раду. 1. Праћење и вредновање моторичких способности врши се на основу савладаности програмског садржаја којим се постиже развој оних физичких способности за које је овај узраст критичан период због њихове трансформације под утицајем физичких активности – координација, гипкост, равнотежа, брзина, снага и

издржљивост.				
2. Усвојеност здравствено-хигијенских навика прати се на основу утврђивања нивоа правилног држања тела и одржавања личне и колективне хигијене, а, такође, и на основу усвојености и примене знања из области здравља.				
3. Степен савладаности моторних знања и умећа спроводи се на основу минималних програмских захтева, који је утврђен на крају навођења програмских садржаја.				
4. Однос према раду вреднује се на основу редовног и активног учествовања у наставном процесу, такмичењима и ваншколским активностима.				
Оцењивање ученика у оквиру праћења и вредновања наставног процеса, врши се на основу правилника о оцењивању ученика основне школе и на основу савремених дидактичко методичких знања.				
Педагошка документација и дидактички материјал				
Обавезна педагошка документација је:				
<i>Дневник рада</i> , структура и садржај утврђује се на републичком нивоу и одобрава га министар, а наставнику се оставља могућност да га допуни оним материјалом за које има још потребе.				
<i>Планови рада</i> : годишњи, по разредима и циклусима, план стручног актива,				

				план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације. <i>Писане пријеме</i> наставник сачињава за поједине наставне теме које садрже: временску артикулацију остваривања наставне теме (укупан и редни број часова, време реализације), конзистентну дидактичку структуру часова (облике рада, методичке поступке обучавања и увежбавања). <i>Радни картон:</i> има сваки ученик са програмом садржаја који се вежба, а који сачињава учитељ или предметни наставник и који је прилагођен конкретним условима рада. <i>Формулари за обраду података за:</i> стање физичких способности, реализацију програмских садржаја у часовној и ванчасовној организацији рада. <i>Очигледна средства:</i> цртежи, контураграми, видео-траке аранжирани, таблице оријентационих вредности моторичких способности, разноврсна обележавања радних места и други писани материјали који упућују ученике на лакше разумевање и остваривање радних циљева и задатака.
--	--	--	--	--

Кључни појмови садржаја: вежбање, игра, здравље, правилно вежбање